

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ
ANA BİLİM DALI

**1973 ARAP-İSRAİL SAVAŞININ SURİYE BASININA
YANSIMASI: EL-BA‘AS GAZETESİ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Atilla YENİGÜN

İstanbul 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU SİYASİ TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ
ANA BİLİM DALI

**1973 ARAP-İSRAİL SAVAŞININ SURİYE BASININA
YANSIMASI: EL-BA‘AS GAZETESİ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Atilla YENİGÜN

Danışman
Doç. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ

İstanbul 2010

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
1. Tezin Amacı ve Yöntemi	2
2. Tezin Önemi ve Muhtevâsı	4
3. Tezin Kuramsal Çerçevesi	4

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGENİN OLUŞUMU VE 1973 SAVAŞI ÖNCESİ ARAP-İSRAİL SAVAŞLARI

1. Osmanlı Devleti'nin Yıkılışı ve Arap Kıtası'nın Osmanlı'dan Koparılışı	5
2. İsrail'in Kuruluşuna Giden Yol: Siyonist Hareket	8
3. 1948 Savaşı	9
3.1. Sivil Savaş	9
3.1.1. Sivil Savaşta Tarafların Kuvvetleri	10
3.1.2 Sivil Savaşta Stratejiler	11
3.1.3. Sivil Savaşın Cereyânı	11
3. 2. 1948 Savaşına Götüren Sebepler	13
3.2.1. 1948 Savaşının Cereyânı	15
3.2.2. 1948 Savaşının Sonucu	16
4. Ba'as Hareketi	17
5. 1956 Savaşı	20
5.1. 1956 Savaşına Götüren Sebepler	20
5.1.1. Suriye-İsrail Arasındaki Sorunlar	22
5.1.2. Mısır-İsrail Arasındaki Sorunlar	23
5.1.3. Süveyş Kanalı Sorunu	25
5.2. 1956 Savaşının Cereyânı	26
5.3. 1956 Savaşının Sonucu	28

6. Neo-Ba'as ve Suriye	28
7. 1967 Savaşı	30
7.1. 1967 Savaşına Götüren Sebepler	30
7.2. 1967 Savaşının Cereyânı	33
7.3. 1967 Savaşının Sonucu	35

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI KAYNAKLARA GÖRE 1973 SAVAŞI

1. Savaşa Götüren Sebepler	37
1.1. Mısır'ın Savaşa Giriş Sebepleri	37
1.2. Suriye'nin Savaşa Giriş Sebepleri	38
2. 1973 Savaşında Tarafların Kuvvetleri	39
3. Kaynaklarda 1973 Savaşı ve Cereyânı	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-BA'AS GAZETESİNE GÖRE 1973 SAVAŞI

1. el-Ba'as Gazetesi'nin Savaş Sayıları	52
1.1. 7 Ekim Gazetesi	52
1.2. 8 Ekim Gazetesi	62
1.3. 9 Ekim Gazetesi	68
1.4. 10 Ekim Gazetesi	71
1.5. 11 Ekim Gazetesi	74
1.6. İkinci 11 Ekim Gazetesi	76
1.7. 12 Ekim Gazetesi	77
1.8. 13 Ekim Gazetesi	79
1.9. 14 Ekim Gazetesi	81
1.10. 15 Ekim Gazetesi	83
1.11. 16 Ekim Gazetesi	85
1.12. 17 Ekim Gazetesi	88
1.13. 18 Ekim Gazetesi	92
1.14. 19 Ekim Gazetesi	94
1.15. 20 Ekim Gazetesi	97

1.16. 21 Ekim Gazetesi	99
1.17. 22 Ekim Gazetesi	103
1.18. 23 Ekim Gazetesi	105
1.19. 24 Ekim ve 25 Ekim Gazeteleri	108
2. Tarafların Savaşta Aldığı Zararlar	112
3. Savaşın Gazete ve Kaynaklardaki Yansımalarının Karşılaştırılması	113
SONUÇ	119
EKLER	123
BİBLİYOGRAFYA	127
ÖZGEÇMİŞ	129

ÖNSÖZ

Bir sene önce yüksek lisans ile ilgili kaynakları toplamak ve Arapça'yı geliştirmek için Suriye'ye gittik. Bununla birlikte tezimizin konusu belli değildi. Suriye'ye geldiğimizde şahit olduğumuz ilginç bir olay bizi bu çalışmayı hazırlamaya sevk etti. Nisan ayında Kunatra'nın kurtuluşu kutlanıyordu ve bu olay 1973 Savaşının ardından gerçekleşmişti. Biz ise bu savaşın İsrail açısından çok zor geçmiş olmasına rağmen, Araplar tarafından kaybedildiğini biliyorduk. Daha sonra kafamızda soru işaretleri oluşmaya başladı. Çünkü Kunatra'nın kurtuluşu kutlanıyor, ayrıca kurtuluş günü de resmî tatil olarak ilân ediliyordu. Bunu gördükten sonra 1973 Savaşının Suriye basınına nasıl yansıdığını araştırmak istedik. Bu amaçla, çalışmamızın merkezine, Suriye'de tek parti olarak iktidârda olan Ba'as Partisi'nin resmi yayın organı *el-Ba'as Gazetesi*'ni yerleştirtik.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte, araştırma esnasında karşılaşılan başlıca güçlükler, tezin amacı, yöntemi ve kapsamı ele alınmıştır. İlk bölümde bölgenin Osmanlı Devleti'nden koparılışına ve yeniden oluşturulmaya çalışıldığı döneme değindikten sonra, 1973 Savaşı öncesi gerçekleşen Arap-İsrail savaşlarına sebep, gelişim ve sonuçları kapsamında değinilmeye çalışılmıştır. Bizi böyle bir bölüm hazırlamaya sevk eden temel sebep, Arap-İsrail savaşları aralarında ayrıntılardaki küçük farklılıklara rağmen, konuyu kesintisiz bir bütün olarak görme arzusu olmuştur.

İkinci bölümde, 1973 Savaşı'nın öncesi ve sonrası, savaşın günbegün cereyanı, konu ile ilgili seçme yabancı araştırmalara dayanılarak ele alınmıştır. Bu yapılırken yabancı araştırmalarda olayların birbirleri ile tutup tutmadığına bakılmıştır. Tutarlı olayları karşılaştırarak, savaşın resmî süresi olan 19 günlük dilim gün gün aktarılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise, bu çalışmanın asıl konusunu teşkil eden 1973 Savaşı'nın *el-Ba'as Gazetesi* tarafından nasıl aktarıldığı sorusuna yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Bunu yaparken gazetenin savaş sayılarındaki bütün cephe haberlerine, savaşla ilgili diplomatik gelişmelere, devletlerden gelen destek haberlerine, savaşı öven yazılara ve haberlere, kısacası savaşla direkt ilgili olan her şeye ve onların aktarılış tarzına değinilmeye çalışılmıştır. Yine bu bölümün bir alt başlığı olarak değerlendirebileceğimiz ayrı bir başlıkta, gazetenin cephe haberleri ile kaynaklardan oluşturduğumuz cephe bilgileri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda özellikle önemli olayların yaşandığı günlere

değnilerek sonuç kısmına ulaşılmıştır. Sonuçta ise çalışmadan elde edilen genel neticeler değerlendirilmiştir.

Araştırmamız esnasında her konuda bizden yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Osman Gazi Özgüdenli'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Yine benden hiçbir şekilde maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen Cengizhan, Aslıhan ve Hülya Yenigün'e, Fethi, Yavuz ve Nafiye Resuloğlu'na, Talat ve Sümer Özkarslı, Halide ve Turgut Alyap'a, Emre, Furkan ve Ceylan Resuloğlu'na, Arapça öğrenmem ve tezimi yazmam hususunda haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim Nazlı Cemile'ye, Arş. Gör. Ekrem Yücel ve Fatih Göktürk'e, arkadaşlarım Yenal Göksun, Emin Salihi, Burak Kaki, Murat Öztürk, Eren Gündoğan, Emre Ozan, Raşit Çöloğlu ve Yasin Atlıoğlu'na, Prof. Dr. Ahmet Suphi Furat'a, kütüphane görevlisi Ayşe Hanım'a ve şu anda adını zikredemediğim emeği geçen herkese teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

ÖZET

Bu tez, Araplar ile İsrail arasında 6 Ekim 1973 tarihinde meydana gelmiş olan savaşın gelişimini ve yankılarını *el-Ba'as Gazetesi*'ne göre incelemektedir. Aynı zamanda gazeteden okuduğumuz savaş, konuyu incelemiş yetkin uluslararası kaynaklarla da karşılaştırılmaktadır.

Varılan sonuç; 1973 Savaşı'nda, Arap tarafının savaşın dolaylı sonuçlarından faydalanmış ve cephede savaşın ilk günlerinde önemli başarılar elde etmiş olmalarına rağmen, ABD'nin önemli desteğini arkasına almış olan İsrail'in, Arap tarafını 67 sınırlarının da gerisine itmiş olması ve gazetenin, savaşın nihayetine varmakta olduğu günlerde gerçekleşmeye başlayan cephesel başarısızlığı başarıyla örtüp, ciddi bir propaganda aracı olmayı başarıyla gerçekleştirdiğidir.

Anahtar Kavramlar

el-Ba'as Gazetesi, 1973, Haziran 1967, Hâfız Esad, Enver Sedat, Golda Mayer, Moşe Dayan, Berlif, Salah Cedid, Golan, Sinâ, Defersuvar, Şeyh Tepesi

ABSTRACT

In this study, the war which had been broken out between Arabs and Israel was examined. At the same time the war which we read from the newspaper Baath, was compared with international resources which researched over the same subject.

The conclusion we reached; in the 1973 war, is although Arab side benefited indirect results of the 1973 war and at the prelude of the war they achieved some achievements that made the war really hard for Israel which was backed up by the USA, repulse Arab side behind the 1967 lines and the newspaper Baath which realized to be useful propaganda tool, achieved to cover up the failures of both front successfully at the last days of the war.

Key Words

The Newspaper Baath, 1973, June 1967, Hafiz Esad, Enver Sadat, Golda Meir, Moshe Dayan, Bar-Lev, Salah Jadid, Golan, Sinai, Deversoir, Mount Hermon

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri.
BAC	: Birleşik Arap Cumhuriyeti.
BM	: Birleşmiş Milletler.
çev.	: Çeviren.
der.	: Derleyen.
ed.	: Editör.
MAC	: Mixed Armistice Commision.
MERIP	: Middle East Research and Information Project.
SAM	: Surface-Air Misilse.
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.
UNEF	: United Nations Emergency Force.
UNTSO	: United Nations Truce Supervision Organisation.

GİRİŞ

Bu tez 1973 Arap-İsrail Savaşı'nın *el-Ba'as Gazetesi*'nden gün gün izlenmesine dayanmaktadır. Bunun için Arap dilinin temellerini ve ardından özellikle basın dilini öğrenme işi ile uğraşmak durumunda kalınmıştır.

Arapça, Türk mantığına göre çok ters bir yapıda olsa da, zengin bir dil ve Arap kimliğinin korunmasında temel bir unsur olduğu için, Araplar'ın üzerine, kendi çocukları gibi titredikleri ve şımarttıkları bir hâli vardır. Gazetelerde de bunu son noktasına kadar kullanmaktadırlar. Bir sesin çok şeyi değiştirdiği bu dilde yabancı biri için en zor olan şeylerden biri harflerin nasıl okunacağı konusudur. Hareke dedikleri sistemle tamamı sessiz olan harflerine yine Arap olmayan müslümanlar, Kur'ân'ı okurken zorluk çekmesinler diye ses veren Araplar, normal yazı dillerinde bunu kullanmadıkları için kelimeleri yeni öğrenmeye başlayan yabancılar, Arapça'yı okurken çok komik görüntü vermekte ve kelimelere o anda olması gerekenden farklı anlamları yükleyebilmektedirler. Bizde bu aşamalarda aynı görüntüyü sergilemekteydik. Bununla birlikte gazete metinleriyle çok fazla ve profesyonel yardımla birlikte uğraştığımız için okurken hâlâ hata yapıyor olmakla birlikte, anlamlarını öğrendiğimiz için okuyabiliyorduk. Özellikle tezimizin konusu olan metinlerde zorluk çekmez hâle gelmiştik. Buna ek olarak, Arapça tercüme faaliyetinin ne kadar zor olduğunu anladık. Çünkü sıfatı, fiili, ismi ve cümlelerin diğer öğelerini Arapça'dan Türkçe'ye aktarırken yapıların birbirine olan tersliği ve Arap cümle yapısı ile Türkçe cümle yapısı arasındaki derin fark, anlamın çok kaymasına sebep olabiliyordu. Ayrıca bir cümle içinde öğelerin dağınık veriliyor olması ve örneğin isim ile sıfat arasında ya da birbiri ile bağlantılı iki öge arasında başka öğelerin girebiliyor olması tercümenin zorluğunu oluşturan diğer bir noktaydı. Şüphesiz yabancı biri içinde bunu yerli yerine oturtmak zordu. Örnek vermek gerekirse “مودنا يعطي شعار قومية المعركة معناه” cümlesi ilk bakışta 7 kelimededen oluşan kolay bir cümle gibi gözüküyor olmasına karşın, derin tartışmalar sonucu nasıl çevrileceğini anlayıp bulmamız bir saati aldı ve en yakın çeviri olarak “Direnişimiz, halk savaşı sloganına manâsını, uygulamasından veriyor” sonucuna ulaştık. Zorluklarına rağmen, tez konusunun orjinelliği bizi bunu yapmak konusunda oldukça motive etmiştir.

1. Tezin Amacı ve Yöntemi

Bu tezin amacı, 1973 Arap-İsrail Savaşı'nın, *el-Ba'as Gazetesi* örneğinde, Suriye basınına nasıl yansıdığını incelemektir. Konu "1973 Savaşı'nın *el-Ba'as Gazetesi*'ne Yansıması" olduğu için, ağırlıklı olarak *el-Ba'as Gazetesi*'nin konuyu nasıl aktardığına ve neleri aktardığına odaklanmaya çalışılmıştır. Çalışma esnasında, bu konuyu inceyen çok sayıda kitap ve makale de gözden geçirilmiştir. Gazete bilgileri ile gözden geçirdiğimiz uluslararası kaynakların verdiği bilgilerin birbirleri ile örtüşükleri ya da zıt düşükleri noktaları ortaya koymaya çalışarak gazetenin tutarlı ve tutarsız yanlarını görmeye çalıştık. Bunu yaparken hangi bilgilerin güvenilir, hangilerinin göz ardı edilebilir olduğunu, savaşın bölgede uzun vadeli yankılara sebep olan sonuçlarını ve uluslararası arenadaki durumunu göz önünde tuttuk. Bunun yanında tezimizden elde edeceğimiz sonucu, nasıl bir fikrî çerçeve içinde değerlendireceğimizi ve bu fikrî çerçevenin Suriye medyasını anlamlandırmamıza da katkıda bulunacak şekilde olması için gayret ettik. Bununla birlikte fikrî bir çerçeve içinde, Suriye medyasının incelendiği bir çalışmaya rastlayamadığımız için, bu konu ile ilgili çıkarımlarımızı okuduklarımızdan, öğrendiklerimizden ve gözlemlerimiz ile gördüklerimizden ortaya koymaya çalıştık.

İlk anlamak istediğimiz Suriye medyasının nasıl sınıflandırılacağıydı ve biz bunu yaparken savaşın yaşandığı dönemi ele almak zorundaydık. Medya'nın yapısı ve siyasî sistem arasındaki ilişkiler çok net olduğundan, sistemin özelliklerini gözden geçirmek gerektiği inancı ile bunu anlamaya yöneldik. Medya'nın yapısı şüphesiz şekilde devletin yönetim biçimi ile yakından ilişkilidir. Suriye'nin bu dönemine bakınca Ba'as Partisi'nin neo-Ba'asçılık olarak adlandırılan döneminin yükselişi ile başa gelen, 1967 Savaşında Suriye Hava Kuvvetleri Komutanı ve Savunma Bakanı olan Hâfız Esad'ın seçimle değil kansız bir darbe ile Salâh Cedid'in yerine devlet başkanı olduğunu görürüz. Darbe ile yönetim devralındığı ve baskı altında bir yönetim zuhûr ettiği için biz bunu siyasî sistemler temelinde otokrasi olarak ele alabiliriz. Ayrıca Hâfız Esad yönetiminin neo-Ba'asçı fikrî yapıyı benimsemesi onun yönetiminin ekonomi politikalarının devletçi-sosyalist öğeleri içeriyor olması ve özel sektörün varlığından bahsedemiyor olmamız gibi unsurlar ise ekonomik sistemini sosyalist olarak ele almamızı sağlamaktadır. Böylece karşımıza otokratik-sosyalist bir yapı çıkmaktadır.

Tezimizde, o dönemin Suriye medyasının bu özellikleri barındıran bir yönetim sisteminin ürünü olmasından, kitle iletişim araçları genelinde ve gazeteler özelinde o dönemde özel sektörün yerinin olmamasından, verilen haberlerin denetime tâbi olduğu ve

neyin nasıl verileceğinin ve sınırların neler olduğunun önceden belirlendiği çıkarımına ulaştık. İşte bu çıkarımlar bizi ideoloji ile medya arasındaki bağlantıları göstermeye itti. Bununla birlikte önce iletişimi kısaca tanımlamayı, iletişimin bir aracı olan medya ve onun bir kolu olan gazetelerin, sistem içerisinde nasıl konumlandırıldığını ve bunun ideoloji ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu açıklamak gereğini hissettik. Bunun için Marksizmin yönetici düşünceler kapsamında dil-kültür-ideoloji üçlüsüne olan yaklaşımını temel olarak aldık.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. İçerisinde olayları anlamlı bir sıraya oturtmak ve çatışmanın doğasını görebilmek bakımından, tarihî bir sıra izlemekle birlikte bağlantılı olayları birbiri ardına ele aldık. Bu sebeple önce, Araplar'ın Osmanlı'dan kopuşuna kısaca değinirken hemen ardından daha önce başlamış olmasına rağmen siyonizm akımını ve gelişimini fikirsel bazda ele alarak İsrail'in kuruluşuna giden yolu görmeye çalıştık. Bundan sonra 1948 Savaş'ı dediğimiz, bugüne kadar gelen olayların başlangıcı sayılan ve ilk planlı çatışma olan savaşı ele aldık. Ardından Arap milliyetçiliğinin fikrî temellerine inmeden Ba'as hareketini görmeye çalıştık. Onun gelişimini ve etkilerini, iktidâra çıkışını ve bölünüşünü göstermek istedik. Daha sonra 1956 Süveyş Kanalı krizini anlattık. Kriz sonrası en büyük savaşıardan ve 1973 Savaş'ının da müsebbibi olan ve İsrail'in çok fazla toprağı ele geçirdiğı 1967 Savaş'ını anlattık. Bu savaş dönemi öncesinde başlayan Ba'as'taki bölünmenin, yeni Ba'asçılık fikrinin iktidâra gelişi ile sonlandığından bahsettiysekte bu savaşla birlikte yaşanan ikinci bölünme sonucu Hâfız Esad'ın iktidâra nasıl çıktığını göstermek istedik. Daha sonra konumuz olan 1973 Savaş'na başladık ve günbegün onu anlattıktan sonra *el-Ba'as Gazetesi*'ne bunun nasıl yansıdığını ve gazetenin nasıl bir aktarımda bulunduğunu göstermeye çalıştık. Sonuç öncesi uluslararası kaynaklarla, gazetenin verdiği cephe gelişmelerini daha net görebilmek için özet şeklinde, bu ikisini karşılaştıran bölüm ekledik. Bundan sonra ise sonuca ulaştık ve çalışmamızdan elde ettiğimiz sonucu göstermek istedik.

Arap-İsrail savaşlarını anlatırken savaşları genelde üç bölümde ele aldık. Taraflar'ın kuvvetleri dışında savaşların sebeplerini, gelişimlerini, gelişimleri içinde tarafların tezlerini ve hukuksal dayanaklarını göstererek çatışmaların çift taraflı olarak birbirlerini nasıl ittiklerini ve savaşların sonuçlarını gösterdik.

2. Tezin Önemi ve Muhtevâsı

Arap-İsrail savaşlarına dâir dünyada pek çok çalışma bulunmaktadır. Yine aynı şekilde Arap gazetelerinden faydalınalarak yazılmış fakat bilgileri tamamen ona isnâd edilmemiş makaleler mevcuttur. Bu çalışma ise uluslararası kaynaklardan yararlanmakla birlikte, 1973 Savaşının tamamını *el-Ba'as Gazetesi*'nden elde ederek, savaşı onun nasıl aktardığına yönelmiştir.

Bu tez, savaşın başladığı ilk günden savaşın sonlandığı resmî ateşkes tarihine kadar sürmektedir. Bu tarih 6 Ekim olmasına rağmen, gazete 7 Ekim'de savaşın ilk sayısı olarak çıkmıştır. Savaşın son günü olarak ise 25 Ekim'i belirledik. Bunun sebebi ise 22 Ekim'de yapılan ateşkesin taraflar tarafından ihlâldir. 23 Ekim'de yapılan ateşkeste aynı ihlâlâ maruz kalmış ve nihâi ateşkes 25 Ekim'de kabul edilmiştir. Fakat savaşın sayıları incelenmeye devam ederse takîben 6 aylık sayıda çatışmaların devam ettiğine dâir haberler bulunmaktadır. Diğer bir konu ise tercüme ettiğimiz gazetelerin tercüme edilen kısmının muhtevâsıdır. Takdîr edilecektirki ortalama 5 sayfa olan gazetenin gün gün bütün sayıları satır satır çeviriye tâbi tutulmamış fakat satır satır incelenmiştir.

3. Tezin Kuramsal Çerçevesi

Bu çalışma, uzun araştırmalar sonrası medya çözümleme yöntemi olarak, kuramsal çerçevesini, Marksizm'in dil-kültür-ideoloji çözümlemelerindeki "yönetici düşünceler" kavramı üzerine oturtmaktadır. Bu kavram insanların içinde yaşamaya mahkûm oldukları fakat kendileri tarafından oluşturulmayan, sadece tâbi olabildikleri şartların oluşturduğu, insanların kim ve ne olduklarını sorularına verebildikleri cevabın yine bu şartlar tarafından yaratılan terimlerle sağlandığı tezi üzerine dayanmaktadır. Biz buradan gazetenin dilinin ve yarattığı gerçekliğin, bu ikisini yaratan yönetici sınıfın istekleri doğrultusunda şekillendiği varsayımında bulunarak, gazete üzerinde bu kapsamda çözümleme yapılabileceği noktasına ulaşıp, kuramsal çerçevemizi bu yönde tayin ettik.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLGENİN OLUŞUMU VE 1973 SAVAŞI ÖNCESİ ARAP – İSRAİL SAVAŞLARI

1. Osmanlı Devleti'nin Yıkılışı ve Arap Kıtasının Osmanlı'dan Koparılışı

Avusturya arşidükü Franz Ferdinand ve eşinin 28 Haziran 1914'de Bosna'da başarısız bir bombalı suikast sonrasında kaçarken şoförünün tereddütü sonucu Sırp Gavrilo Princip¹ tarafından öldürülmesinden sonra, Avrupa'da şekillenen ortaklıklar beklediği fırsatı bulmuş ve büyük savaş başlamıştı. Bir yanda İngiltere-Fransa-Rus Çarlığı İtilâf Devletleri'ni oluştururken diğer yanda Almanya- Avusturya Macaristan merkez kuvvetleri oluşturuyordu. Osmanlı Devleti henüz hangi safta yer alacağını belirlememişti. İttihât ve Terakki Partisi'nin büyük çoğunluğu tarafsız bir politika izleme taraftarıyken İngiltere'den beklediğini bulamayan parti merkez komitesi, İttifâk Devletleri safında savaşa girmeye Rusya karşıtlığının etkisi altında karar verdi. 2 Ağustos 1914'te Rusya'ya karşı oluşturulan gizli Osmanlı-Alman paktı 29 Ekim'de işler hâle geldi ve Osmanlı, Karadeniz sâhilindeki Rus liman şehirlerini toplama dövmeye başladıktan sonra resmen savaşa girmiş oldu. Osmanlı zayıf hâli ile pek çok cephede başarı kazanmasına rağmen savaşın sonunda kaybeden tarafta yer almanın bedelini topraklarının paylaşılmasıyla ödedi.

Osmanlı'nın Arap bölgeleri İngiltere ve Fransa tarafından işgâl edilmeye başlandı. Mezopotamya'da İngiliz politikasını şekillendiren iki temel öge vardı:

1. En önemli sömürgesi olan Hindistan'a giden yolları güvene almak
2. İran petrol sahasını güven altında tutmaktı.

İlk strateji İngilizler'in, Hindistan'ı ele geçirdiğinden beri üzerinde ehemmiyetle durduğu bir olay iken, ikincisi İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin temel yakıtının 1912'de kömürden petrole dönüşmesiyle çok önemli bir hâle gelmişti².

Bu sebeple, İngiliz ordusu 1914'te Basra'ya çıktı ve Bağdat'a doğru yürümeye başladı. Fakat Osmanlı ordusu, Kut'ta İngiliz ordusunu yenilgiye uğrattı. İngiltere'yi

¹ J. A. S Grenville (Ed.), *A History of the World From The 20th to the 21st Century*, Routledge, New York 2005, 5. Basım, s. 55.

² William L. Cleveland-Martin Bunton, *A History of The Modern Middle East*, Westview Press, Philadelphia 2009, 4. Basım, s. 152.

zorlamasına rağmen Osmanlı güçsüz düşünce Mart 1917’de Bağdat ve Irak’ın güneyi İngilizler’in eline düştü. Diğer önemli cephe ise Mısır ile Osmanlı Suriyesi arasındaki cepheydi. Çünkü Mısır 1877’de İngilizler’in eline geçtiğinden burası ikinci temas noktası oluyordu. Bölgenin temel geçiş noktası olan ve Hindistan’a giden deniz yollarını kontrol açısından çok önemli bir saha teşkil eden Süveyş Kanalı bu sınır üzerinde idi. Ocak 1915’te Cemal Paşa komutasında 80.000³ asker bölgeye âni bir saldırı şeklinde hücum ederek ve İngiliz düzenini bozmak amacıyla operasyona girişti. Fakat yetersiz sevk ve idâre sonucunda saldırı başarısızlığa uğradı. Bunun üzerine teyakkuza geçen Edmund Allenby komutasındaki İngiliz ordusu 1917’de düzensiz Arap kuvvetlerinin de desteği ile büyük bir askerî birlik ile Filistin’de Osmanlı Devleti’ne karşı cephe açtı. Kudüs’ün Aralık 1917’de düşmesinden sonra Osmanlı direnişi daha sertleşti ve Suriye cephesi Osmanlı açısından çok önemli bir hâle geldi. Fakat İngilizler’in endüstriyel üstünlüğü sayesinde cephelerini devamlı tahkîm etmesiyle birlikte Osmanlı direnişi zayıflamaya başladı. Şam, 1 Ekim’de Arap isyancıların daha sonra da Beyrut Fransızlar’ın eline geçti. Osmanlı güçleri artık Anadolu’ya çekilmiş ve 31 Ekim’de Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalayarak savaştan çekildiğini duyurmuş ve dağılışıma resmiyet kazandırmıştı. 1920’de İngiliz gemileri İstanbul’a girince artık Osmanlı Devleti, İtilâf Devletleri’nin yapacaklarına seyirci hâle gelmişti.

Cemal Paşa’nın, Arap ileri gelenlerinin bir kısmını Fransızlar’la işbirliği yaptığı için bir kısmını ise parlamentoda İttihât ve Terakki karşıtı olması sebebiyle özellikle Süveyş Kanal Harekâtı sonrasında başarısızlığın getirdiği öfkeli ruh hâliyle Beyrut ve Şam’da asması sonucu bölgede İttihât ve Terakki Partisi karşıtlığı artmıştı. Her ne kadar pek çok Arap Osmanlı Devleti’ne sadık kalmışsa da, Hicaz çevresindeki gelişmeler Osmanlı-Arap ayrılışının gerçekleşmesini sağlamıştır.

İngiltere’ye göre, Şerif Hüseyin liderliğindeki Arap isyanı İngiltere’nin, çoğunluğunu müslüman nüfusun oluşturduğu sömürgelerini kontrol altında tutabilmesi açısından önemli bir araç olacaktı. Çünkü I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı Devleti İtilâf Devletleri’ne karşı cihâd ilân edince, İngiltere’nin Asya’daki müslüman nüfus ağırlıklı sömürgelerinde karışıklıklar çıkmaya başlamıştı. Bundan dolayı İngiltere hâlifinin kutsal-lider pozisyonuna meydan okuyacak (Mekke Emîri⁴ gibi) bir “ruhani önder” aramaya

³ William L. Cleveland-Martin Bunton, *A History of The Modern Middle East*, s. 152.

⁴ William L. Cleveland-Martin Bunton, *A History of The Modern Middle East*, s. 157.

başlamıştı. Şerif Hüseyin bu çabanın farkında olarak 1915 Temmuz’unda Mısır’daki İngiliz Yüksek Komiserliği’ne, ittifâka girmeye hazır olduğunu bildiren bir mektup ilettiler.

İngiltere, Şerif’in içindeki arzuyu fark etmiş ve onu Lübnan ve Filistin’i de içine alan geniş, Suriye de dâhil olmak üzere, Mısır’dan Irak’ın, Arap nüfusunu barındıran kısmına ve Arap yarımadasını da kapsayan bağımsız bir Arap Devleti’nin başkanı olarak tanıyacağına dair yalan sözleri bu tarihten itibaren vermeye başlamıştı. Bu sözler yalandı. Çünkü 16 Mayıs 1916’da Londra’da imzalanan Sykes-Picot Antlaşması’na göre bu bölge zaten savaş sonrası İngiltere ve Fransa arasında kesin olarak paylaşılmıştı ve ayrıca Avrupa Yahudileri’nin desteğini almak açısından İngiltere Filistin’i Yahudiler’in milli yurdu olarak tanıdığını *Balfor Deklerasyonu*⁵’nda bildirmişti. Buna rağmen İngiltere hayati çıkarının gerçekleştiricisi olarak Şerif’i kullanmaya karar verdi. Şerif, İngiltere’nin desteğini arkasında hissettiği anda Osmanlı’ya karşı çölde bedevilerden oluşan askerleriyle isyana başladı ve bu “kutsal misyonu”, İslâm temeline oturtarak desteğini arttırma peşine düştü. Fakat Arap’lardan gerekli desteği göremedi. Bedevilerden teşkil ordusu oğlu Emir Faysal tarafından yönlendiriliyor ve onunda en büyük ortağı İngiliz Albay T. E. Lawrence oluyordu.

Savaş bittiğinde Osmanlı Devleti savaşta başarılarına rağmen yenik tarafta yer almanın bedelini toprakları üzerinde yapılan paylaşım antlaşmalarıyla ödüyordu. Nisan 1920’de San Remo’da yapılan konferans ile Osmanlı topraklarının paylaşımı tamamlandı ve plan Sevr Antlaşması’na dâhil edilerek Osmanlı yöneticilerinin imzasına sunuldu ve 10 Ağustos 1920’de Sevr Antlaşması imzalanarak yürürlüğe girdi.

Konferans’ta alınan kararlar ile Arap bölgeleri üzerindeki Osmanlı hakları, aralarındaki antlaşma gereğince İngiltere ve Fransa arasında pay edildi. Buna göre İngiltere Irak (Basra-Bağdat-Musul’dan müteşekkil) ve Filistin’de hâkim güç hâline gelirken, Fransa Suriye üzerinde egemen oluyordu.

Savaş sonrasında Emir Faysal, İngiltere tarafından desteklenerek Suriye’de kral olduysa da Fransa, Faysal ve ordusunu yenerek onu bölgeden sürdü ve bunun sonrasında İngiltere onu kendi kudreti için Irak’a egemen kıldı. İngiltere Faysal’ın kardeşi Abdullah’ı ise Filistin mandası altında “Transjordan” denen bölgeyi meydana getirerek başına getirdi. Bu taksimler sonrasında Ortadoğu’da Osmanlı sistemi tamamen bitirilmiş, Filistin

⁵ İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour tarafından, dönemin en önemli Siyonist önderlerinden olan İngiliz Lord Rotschild’e gönderdiği ve İngiltere’nin, Filistin’i Yahudi anavatanı olarak kabul ettiğini gösteren belge.

Osmanlı'dan Yahudi yerleşimini sağlamak ve İngiliz çıkarları doğrultusunda şekillendirilmek üzere plan gereği koparılarak İngiliz ve Fransızlar'a bağlı daha sonra pek çok soruna gebe olacak bir Ortadoğu oluşturulmuştu.

2. İsrail'in Kuruluşuna Giden Yol: Siyonist Hareket

1897'de Theodor Herzl tarafından kurulan siyonist hareket İsrail vatanının kuruluşu için atılan fikrîsel ve ilk temel adımdı. 19. yüzyılın Avrupası o dönemlerde milliyetçi ve Marksist ideolojiler arasında siyasi hareketliliğine devam ederken özellikle Fransa'da meydana gelen Dreyfus davası sonucunda alınan karar, Herzl'i liberal demokrasilerde dahi anti-semitizmin varlığının yadırganamayacağı konusunda ikna etmişti. Fakat dönem Avrupa'sı siyonist hareketin varlığını sürdürmesi için gerekli konjonktüre sahip değildi. Çünkü milliyetçiliğin sanayi devriminin etkisiyle hızla yükselmesi, Yahudiler'in gelişmiş Avrupa ülkelerinde asimile edilmesi isteği ve de özellikle Marksist ideolojinin Yahudi elit kesiminin gözde fikrî akımı olması, Yahudi probleminin kapitalizmin getirisi olarak, Marksist dinamikler içinde yorumlanması gibi faktörler hareketin destekçi sayısını oldukça azaltıyordu.

Fakat bu konjonktür aynı zamanda siyonist hareket içinde özellikle Herzl'in öncüllerinden sayılabilecek Moses Hess gibi Yahudi düşünürler tarafından, milliyetçi Avrupa içinde asimilasyonun engellenebilmesi bakımından yükselen milliyetçi ideolojinin etkisiyle siyonist düşüncenin Yahudiler arasında kabul görebileceği şekilde yorumlanıyor ve fırsat olarak algılanıyordu⁶. O zamanlar Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulması düşüncesi olsa da bu sadece Yahudiler'e toprak arama çalışmalarının bir tanesiydi hatta tam, bağımsız bir devlet fikrinin varlığı bile henüz ortada değildi ama bir toprak üzerinde var olma isteği mevcuttu. Bunun için uygun alan olarak öncelikle Avrupa kolonisi olan Uganda'nın altı çiziliyordu⁷.

Filistin fikrinin bir devlet kurma isteğinden daha ateşli ele alındığı zaman Herzl sonrası Chaim Weizmann'ın siyonist hareketin başına geçtiği dönemdi. Bu dönemde siyonist hareket Doğu Avrupa Yahudiler'i ve Yahudi sömürüsüne karşı çıkan Marksist Yahudiler tarafından da desteklenmeye başlanmıştı. Hareketin hız kazanması ile I. Dünya Savaşı'nın başlaması aynı dönemlere denk geliyordu bunun için gerek o an ki gerek daha

⁶ George Corm, "Thoughts on the Roots of Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Paletsine Studies*, XXI/3, (Yaz, 1992), s. 72.

⁷ George Corm, "Thoughts on the Roots of Arab-Israeli Conflict", s. 72.

sonraki çıkarlarının hesaplarını yapan İngiltere, 1917'de yayınladığı Balfour Deklarasyonu ile Filistin'de bir Yahudi devleti kurulmasına destek vereceğini, Süveyş'in ileride savunulması, Yahudiler'den savaşta destek alınması ve özellikle ABD'nin savaşa İngiltere yanında sokulması gibi çıkarları için Balfour Deklarasyonu'nun yayınlanmasına onay vererek Filistin'de bir Yahudi Devleti'nin kurulmasını her şekilde destekleyeceğini açıkça ifade etmişti. I. Dünya Savaşı'nın sonuna gelinip İttifak Devletleri savaşı kaybettiğinde İngiltere tarafından verilen söz uygulamaya konmaya başlanmış ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparılan Filistin'de yeni bir devletin kurulması için ilk adımlar atılmaya başlanmıştı.

3. 1948 Savaşı

1948 Savaşı olarak adlandırdığımız ilk silahlı mücadele iki kısımda ele alınabilir. İlk kısım düzenli kuvvetler yerine genelde iki tarafın düzensiz kuvvetleri tarafından yürütülen gayri nizâmi harp, ikinci kısmı ise İsrail Devleti'nin bağımsızlığını ilân ettikten sonraki düzenli ordularla verilen gerçek savaştır. İlk kısım aslında bir anlamda sivil savaştır. Çünkü henüz Filistin'in bölüşüm süreci tamamlanmadığı ve tek ülke olarak iki ayrı halkın bu tek ülkedeki savaşımdan bahsedebilmekteyiz.

3.1. Sivil Savaş

İki tarafın daha az organize olduğu fakat en az düzenli hârb dönemi kadar kanlı ve hatta iki taraf arasındaki düşmanlığı körüklemesi ve Arap mülteci sorununun temelini oluşturması bakımından sivil savaş kısmı, incelenmesi önemli bir kısımdır. Bölüşümün tamamlanması öncesinde iki halk kısmen de olsa iç içe yaşamaktaydı. Bu sebeple normal günlerde âni patlamalar insanların hayatını felç eder hâle gelmiş ve pek çok insanın ölümüne sebep olmuştu. Bu gerginlik ekonomik yaşama da normal hayat gibi etkilemiş ve bölgede ciddi sıkıntılar iyice artmıştı. İki taraf genelde birbirlerine terör yöntemini kullanarak saldırıyor yani terör ve karşı-terör veya misilleme diye bahsedebileceğimiz saldırı yöntemlerini uyguluyorlardı. Gerçi terör yöntemi sadece iç savaşın bir aracı olarak kalmadı. Diğer savaşları da, aşağıda inceleyip göreceğimiz üzere tırmandıran en önemli sebep kullanılan bu terör yöntemleri oldu.

BM'nin bölüşüm planı uygulamaya konulduktan sonra İsraililer kısmen bu hareketlere girmeyi bırakmış olsa da Arap direnişinin artarak devamı onları daha sert misillemelere çekecekti.

3.1.1. Sivil Savaşta Tarafların Kuvvetleri

Sivil savaş esnasında tarafların kuvvetleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Arap kuvvetleri;

1. Arap Özgürlük Ordusu: Bu kuvvet, Arap Ligi Askerî Komitesi tarafından organize edilen ve destek gören komşu Arap ülkeleri ve Filistinli gönüllülerden oluşmaktaydı. Bu kuvvetlerin eğitimi ise Suriye’de yapılmakta ve eğitim sonrası eylemsel aktivitelere girmek üzere Filistin’e gönderilmekteydiler.

2. Bölgesel ve daha küçük çaplı yerleşim merkezlerinin liderleri etrafında toplanan gönüllüler.

3. Arap Özgürlük Ordusu’nun çeşitli amaçlarını gerçekleştirmek ya da ulusal savunma içinde görev almak üzere köylüler ya da şehirliler tarafından teşkil edilen ve silahlandırılan kuvvetlerden oluşmaktaydı.

İsrail kuvvetleri;

1. Yishuv yetkilileri tarafından yönetilen ve yer altı faaliyetleri gerçekleştiren Hagana isimli yapılanma

2. Irgun olarak bilinen tam ismi Irgun Zvai Leumi olan yapılanma.

3. Stern çetesi ya da Lechi olarak bilinen tam adı Lochamei Herut Yisrael olan teşkilat.

Bu kuvvetler iki tarafın birbirlerine karşı verdikleri mücadelede önemli unsurlardı. Kuvvetlerin rakamsal durumlarına baktığımızda ise karşımıza çıkan tablo şudur. Arap Kuvvetleri’nin önemli bir kısmı olan Arap Özgürlük Ordusu her biri yaklaşık bin silahlı adamdan oluşan sekiz kıtadan müteşekkildi. Bununla birlikte Ekim 1948’e doğru Filistin’de bu yapılanmaya bağlı adam sayısı 4000’e ulaşıyordu. Düzensiz kuvvetlerin sayısı yaklaşık 9.000 idi ve bu sayının 3.000 kadarı kuzeyde Özgürlük Ordusu ile birlikte çarpışıyordu. 5.000⁸ tanesi ise Tel-Aviv- Kudüs doğrultusunda Hüseyinî aşiretinin emrinde çarpışıyordu. Geri kalan gönüllüler ise genelde Mısır’da kurulmuş Müslüman Kardeşler örgütünden geliyorlardı ve bunlar daha sonra Mısır kuvvetlerinin de yapacağı gibi güneyde çarpışmalara katılacaktılar.

⁸ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1982, 4. Basım, s. 46.

İsrail kuvvetlerine baktığımızda ise Hagana, çoğu II. Dünya Savaşı'nda bulunmuş 47.000 kişiyi içinde barındıran kadınlı erkekli kuvvetlerden oluşurken, Irgun "Genç Koruyucular"ı da içine alacak şekilde 5.000 kişiden oluşuyordu. İsrail kuvvetleri'nin çoğu daha sonrada göreceğimiz üzere Hagana kontrolü altında David Ben Gurion'un başını çektiği tek liderlikten oluşan bir yapının idaresinde yönetiliyordu. Arap direnişi ise Arap Ligi Askerî Komitesi'nin Özgürlük Ordusu'nun başına atadığı Iraklı General İsmail Saffet Paşa tarafından idare ediliyor gibi gözükse de aslında bu yönetim biriminin etkisi otorite olmak konusunda çok yetersiz ve sınırlı kalıyordu⁹. Zaten Arap başarısızlığının en büyük nedenlerinden biri bu lider eksikliği ve tek amaç doğrultusunda birleşememe sorunuydu.

3.1.2 Sivil Savaşta Stratejiler

Sivil Savaş'ta İsrail'in amacı, BM tarafından verilen bölgelerde ciddi bir kontrol sağlamaktı. Bununla birlikte pek çok Yahudi yerleşim bölgesi, sâhil düzlüğünü oluşturan Tel-Aviv-Hayfa-Cezril Vadisi dışında, Arap çoğunluğun arasındaki bölgelerde yayılmıştı. Bundan dolayı istedikleri kontrolü sağlamak amacıyla, Araplar'ın kendi bölgelerini rahatça kontrol altına almasını sağlayan arazi üstünlüğünü ele geçirmek ve kendi yerleşim alanlarını birbirine bağlayarak savunma hatları oluşturmaktı.

Arap tarafı ise Filistin sathında üstünlüğü ele geçirmek için yeterince dağınık olan Yahudi yerleşim bölgeleri ve merkez arasındaki bağlantıyı tamamen kesmek, eldeki arazi üstünlüğünü korumak ve İngiliz müdahâlesini sağlayacak kadar¹⁰ buraları elde tutmak ve savaşı uzatmaktı.

3.1.3. Sivil Savaşın Cereyânı

BM'nin 29 Kasım 1947 tarihli ve 181 numaralı bölüşüm planı¹¹ oylandıktan sonra Araplar tepki olarak Netanya'dan Kudüs'e gitmekte olan otobüse saldırı düzenlediler. Benzeri saldırılar bunun ardından bütün Filistin çapında gerçekleşmeye başladı. Aralık 1947'de Arap kuvvetleri karma yerleşim yerlerinde daha fazla Yahudi nüfus barındıran yerlere saldırmaya, yükseklikleri ve iletişim hatlarını Yishuv kuvvetlerinden korumak üzere harekete geçti. İlk büyük çaplı sorun ise 10 Aralık'ta Necef'te Araplar'ın İsraililer

⁹ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 46.

¹⁰ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 47.

¹¹ Bu plana verilen oylara baktığımızda özellikle daha sonra Soğuk Savaş'ta etkili iki kamp olan SSCB ve ABD, planın lehinde oy verirken, Arap devletleri ve Türkiye aleyhinde oy kullanmıştır.

üzerine ateş açmasıyla başladı ve Araplar Kudüs-Gush Etzion koridorunda çeşitli patlamalar gerçekleştirdiler. Arap kuvvetleri Yahudi yerleşim yerlerini tecrüt altına almıştı ve Yahudi yerleşim alanları arasındaki bağlantıyı kesmişti öyle ki 1948 Mart'ının sonundan itibaren Necef'teki İsrail kuvvetleri ile merkez bölge, Gush-Etzion ile Kudüs, Batı Galilee ile Hayfa bağlantıları kesilmiş, Hayfa-Tel Aviv arasındaki bağlantı elde olmasına rağmen Araplar tarafından yoğun baskı altında ve sık saldırılarla tedirgin hâlde tutuluyordu. İsraililer'in silah gücünü arttırmasıyla (özellikle Çekoslovakya'dan alınan silahlarla) ve özellikle Arap ilerlemesini başarılı istihbarat¹² çalışmalarıyla önceden kestirmesiyle üstünlük İsrail tarafına geçmeye başlamıştı.

Araplar'ın planına göre önce Lübnan, sâhile ve Galilee Denizi'nin merkez bölümüne inecek, Suriye, kuzey ve güney Galilee Denizi'nin alınması kısmıyla ilgilenecek, Irak kuzeye akıp Lübnan kuvvetleri ile Cezril Vadisi'nde bağlantı kurduktan sonra Netanya'ya saldırarak ve bu arada da Hayfa-Tel Aviv bağlantısını kesip daha sonra bu noktadan güneye sarkarak Mısır kuvvetleri ile Latrun'da buluşacak ve Ürdün kuvvetleri ise Kudüs'ün müslüman kısmının diğer kısmından tecrüt edilmesi konusunda yardım edecek, Ürdün kuvvetleri Kudüs ile ilgilenecek, Mısır kuvvetleri ise Gazze'de kontrol sağlayarak ve güney cephesinde kuzeye doğru yürüyecek ve Irak kuvvetleri ile Latrun'da buluşacaktı.

İsrail ise buna karşı olarak Plan D olarak bilinen, önce Tel Aviv-Kudüs arası koridora odaklanan, daha sonra eldeki yerleri korumak ve İsrail yerleşim birimleri arasındaki stratejik alanları ele geçirip bu yerleri elde ve birbiriyle bağlı tutmak üzerine yoğunlaşmıştı.

9 Nisan'da İsrail kuvvetleri Deir Yassin'e atak yapıp burayı ele geçirmiş 254 sivil Arap burada katledilmiş ve bu olay sonucu Araplar arasında yaşanan panikle birlikte günümüzde de hâlâ büyük sorun teşkil eden Filistin'li Arap mülteci sorununun temelleri ortaya çıkmıştı. Nisan'ın ortasında ise İsrail kuvvetleri Taberya (Galilee Denizi) ve Hayfa'yı ele geçirmiş ve Galilee'nin üst kısmı ile İsrail kuvvetleri arasında geçişi sağlayacak koridoru açmıştı. Buna rağmen Nisan'ın üçüncü haftasında Araplar koridoru tekrar ele geçirip Kudüs'ün batı kısmını yeniden tecrüt ettiler.

¹² Wumser, s. 569.

14 Mayıs'ta son İngiliz kuvveti de Filistin'den çekilince İsrail kuvvetleri, İngilizler'den boşalan Kudüs'ün güneyi ile bağlantılı stratejik noktaları ele geçirmek üzere Kilshon ismini verdikleri operasyona başladılar.

İngilizler'in son kuvvetlerinin çekildiği günün gecesi İsrail bağımsızlığını ilân edince iç savaşın gayri nizamî hârb şeklinde geçen bu ilk kısmı yerini düzenli orduların aldığı geniş çaplı savaşa bıraktı. Bu savaşta İsrail, Arap kuvvetlerinin daha sonra General Nureddin Mahmud komutasında kuracağı stratejinin hedef alacağı kuzey bölgesindeki pek çok stratejik noktayı ele geçirmişti.

3. 2. 1948 Savaşı'na Götüren Sebepler

29 Kasım 1947'de İngiliz mandası olan Filistin, BM tarafından çıkarılan 181 numaralı kararlar ile İsrail arasında bölüştürülmüştü. Fakat bu bölüştürme başarılı olmamıştı. Çünkü hem İsrail yerleşim alanları bütün Filistin sathında dağınık, Araplar'ın şehirlerarası bağlantılarını kesen, sâhil şeridinin önemli bir kısmını içerecek şekilde oluşmuş hem de 181 sayılı çözümü İsrail tarafı onaylarken, Arap Ligi ve Filistin buna onay vermemişti.

14 Mayıs 1948'de İsrail resmen devlet olarak ilân edilince, Arap devletleri bunu tanımayacaklarını ve bu durumu kabullenmeyeceklerini bildirerek bu devlete savaş ilân ettiler.

O dönem de Filistin topraklarında yaklaşık bir milyon iki yüz bin Arap yaşıyorken, göçlerle birlikte oluşan Yahudi nüfus altı yüz bin civarındaydı. Fakat bu sayısal üstünlüğe rağmen Filistin'li Araplar, merkezi bir teşkilatlanma ve hareketten yoksun olanlardan habersiz bir şekilde yaşıyorlardı. Onlar adına pek çok karar sadece bir kişi yani Kudüs Müftüsü Hacı Emin el-Hüseynî tarafından alınıyordu. Hatta pek çoğu İsrail'in oluşturduğu bu durumu kabullenmeye hazır gibi gözüküyorlardı¹³. Bunu müftü tarafından verilen savaş kararı sonrası, ona katılan Filistinli gönüllü sayısının sadece beş bin civarında olmasından anlayabiliyoruz¹⁴. Bu az katılım savaşın ağırlıklı kısmının Arap devletleri tarafından yüklenilmesini beraberinde getirmişti. Fakat savaşın kim tarafından yönetileceği hususunda bir liderlik krizi Araplar arasında baş göstermiş, Müftü Hacı Emin savaşın onun

¹³ David Tal, "Arab-Israeli Wars 1948-1973", *The Encyclopedia The Cold War*, Spencer C. Tucker (der.), ABC-CLIO, California 2008, s. 155.

¹⁴ David Tal, "Arab-Israeli Wars 1948-1973", s. 155.

liderliği altında gerçekleştirilmesini isterken Arap devletleri kurulacak bir askerî komitenin bu konuda yetkili olması konusunda diretmişlerdi.

Filistin Arapları karşısındaki İsrail’de ise farklı bir durum vardı. İsrail resmen devlet olarak ilân edilmesinin haricinde modern bir devletin sahip olması gereken her türlü kuruma ve işlevsel bir yönetime, modern endüstriyi işletebilen ve her şeyden önemlisi bir amaç doğrultusunda birlik arz eden bir yapıya sahipti.

Tarihler 14 Mayıs’ı gösterip İsrail, David Ben-Gurion liderliğinde bağımsızlığını ilân edince Mısır, Suriye, Irak ve Ürdün ve Lübnan devletleri İsrail’e savaş açtılar. 6.000 Suriye, 4.500 Irak, iki tugay şeklinde 5.500 ve dağınık biçimde 4.500 Mısır ve neredeyse bütün ordusu ve 6.500 adamıyla Ürdün Arap kuvvetlerini oluşturuyordu¹⁵. Arap ordularının güçlü kısmı teknolojileriyle karşılaştırıldığında yaya birlikleriydi az sayıda zırhlı birlik ve tanka sahiplerdi ve tankların pek çoğu Mısır’a aitti, Arap birlikleri arasında bu savaş içerisindeki en seçkin birlik İngiliz ordusu tarafından eğitilmiş ve İngiliz silahlarıyla donanmış olan Ürdün kuvvetleriydi¹⁶. Bununla birlikte Arap orduları arasında bir iş birliği yoktu. Nisan 1948’de bir merkez oluşturmaya karar verdiler ve orduların yönetimine Irak’lı General Nureddin Mahmud’u getirdiler. General’in geliştirdiği strateji kuzey doğu Filistin’i merkez alan bölgeyi, Huleh Vadisinden Kinneret Gölü’ne kadar olan kısmı İsrail’in elinden almaktı. Bunun için Suriye- Ürdün-Irak ve Lübnan orduları kademeli ve koordineli bir şekilde ilerleyecek Mısır ordusu ise güneyden İbreh’e yürüyecek¹⁷ ve burada bir Arap devleti kurulacak ve buradan güneye doğru ilerleme devam edecek ve ayrıca İsrail yerleşim birimleri arasındaki bağlantılar kesilecek ve az sayıdaki yüksek stratejik noktalar elde tutulacaktı.

Başlarda Mısır pek başarı elde edemediyse de güneyden yürüyüşü General Nureddin’in istediği İsrail’in dikkatini güney noktalarına çekip kuzey cephesi üzerindeki baskıyı azaltması bakımından işe yaradı. Bize göre bunun nedeni daha az İsrail toprağı içeren ve güneydeki İsrail bölgelerine göre daha güçsüz olan bu bölgeyi ele geçirip kuzeyden ve güneyden, İsrail’in merkez karargahı olan Kudüs’ü ele geçirmektir.

Fakat Araplar’ın en büyük eksiliklerinden olan koordinasyonsuzluk ve tek amaç doğrultusunda kolaylıkla birleşememe gibi zaafı sonucunda Ürdün farklı bir plan doğrultusunda hareket ederek İsrail ile direkt savaşmak yerine Batı Şeria bölgesini ele

¹⁵ David Tal, “Arab-Israeli Wars 1948-1973”, s. 157.

¹⁶ Martin Widrow, *The Israeli Army in the Middle East Wars 1948-1973*, Osprey, Londra 1982, s. 7.

¹⁷ David Tal, “Arab-Israeli Wars 1948-1973”, s. 157.

geçirip burada kurmayı tasarladığı Filistin-Arap devletini kendine bağlamak düşüncesindeydi ve bu sebeple General Nureddin'in planını reddederek kendi başına hareket etmeye başladı. Bu hamleden sonra bütün Arap orduları bağımsız davranmaya başladılar.

İsrail ise sahaya 30.000'den biraz fazla olan bir kuvvet sürmüştü. İsrail'in stratejisi ise Plan D (Plan Dalet) olarak öne sürülen bir stratejiydi. Buna göre ilk aşama Kudüs'ten Tel-Aviv'e bir koridor açmak ve daha sonra İsrail yerleşim birimleri arasında koridorlar açarak bunları birleştirmek ve Arap stratejisinin temeli olan Lübnan ve Suriye sınırından Kudüs'e kadar olan kuzey doğu bölgesinde Araplara üstünlük sağlayarak onların savaş stratejisini hezimete uğratmaktı.

3.2.1. 1948 Savaşının Cereyanı

İsrail Devleti son İngiliz askeri birliklerinin Kudüs'ü terk ettiği gün olan 14 Mayıs 1948 gecesinde bağımsızlığını ilân edince beş Arap devleti (Mısır-Irak-Suriye-Ürdün-Lübnan) bu devlete karşı 15 Mayıs'ta savaş ilân ettiler. İlk Arap-İsrail savaşı iki evrede gerçekleşmişti. Birinci evre İsrail'in savunmada olduğu 15 Mayıs-10 Haziran dönemi ikinci evre ise İsrail'in atağa geçtiği 10 Haziran-4 Ocak dönemiydi.

Mayıs'ta Suriye kuvvetleri, Filistin topraklarına geçerek Galilee Denizi'nin (Taberiye Gölü) güneyine ilerleyerek sınıra bitişik manda topraklarını almak yerine Hayfa'ya doğru yürümeyi düşündüler¹⁸. Bu arada Lübnan ordusu Galilee Denizi'nin kuzeyine girmişti. Fakat Ben Gurion tarafından Müslüman Arap kuvvetlerinin en zayıf halkası olarak tanımlanan ve ilk hamlede savaştan düşürülecek hedef olarak açıklanan Lübnan kuvvetleri, İsrail karşı taarruzu sonucunda Lübnan toprakları ile Lübnan kuvvetleri arasındaki bağlantı koparıldı ve Lübnan etkisiz hâle getirildi. 28 Mayıs günü Irak ordusu Netanyahu'ya saldırarak İsrail'in kuzey-güney bağlantısını kesmeye çalıştı. Buna karşılık İsrail kuvvetleri (Aleksandroni Tugayı) saldırıyı durdurup Cenin'e yürüdü. Netanyahu'yu kurtarmasına rağmen Irak kuvvetlerine karşı bir saldırı gerçekleştirilmedi başarısız olan lâkin onun ilerlemesini durduran İsrail kuvvetleri, Cenin kuzeyinde gerçekleşen çatışmayı kaybederek bu bölgeyi Irak'a bıraktı bu sayede Irak durumunu korumuş oldu. 29 Mayıs'ta, İsrail'in dikkatini kuzeyden güneye çeken Mısır saldırıları başladı. Mısır ordusu Aşkelon'un güneyine konuşlanarak Tel-Aviv'e yürümeye başladı. Fakat Mısır kuvvetleri

¹⁸ Wumser, s. 572.

İsrail saldırıları sonrasında geri çekilmek zorunda kalınca İsrail için savaşın en zor bölümlerinden biri sona ermişti. Fakat Ürdün birlikleri Kudüs'e girerek İsrail karargâhını düşürmüş ve 28 Mayıs'ta ise Kudüs'ün eskişehir kısmını ele geçirmişti¹⁹.

11 Haziran'da yapılan ateşkes sonucunda Arap kuvvetleri Arap Filistin'i olarak adlandırdıkları bölgeyi Ürdün özelinde ele geçirmişti. Savaşın bu ilk duraklamasında Araplar ayrıca Kudüs'e giden ana yolda da hâkimiyet kurmuşlardı çünkü bu kısım Ürdün'ün elindeydi. Bunun haricinde Necef çölü ülkenin diğer kısımlarından tecrüt edilmiş durumdaydı ve Suriye kuvvetleri hâlâ kuzeyde Lübnan sınırına yakın bölgede bulunuyordu. Bu devrede İsrail önce Necef çölüne ve Tel-Aviv'e koridor açmayı başardı ve Kudüs'e olan koridoru da genişleterek buralarda tahkîmâtını kuvvetlendirip Kudüs'ün kuzeyine doğru yürümeye başladılar. İkinci ateşkes her ne kadar çatışmalar iki taraflı olarak devam etse de 18 Temmuz'da gerçekleşti. İsrail kuvvetleri Mısır kuvvetlerini bir kez daha püskürterek Kudüs'ten şehrin güney noktalarına doğru koridoru genişlettiler. Üçüncü ateşkes 22 Ekim'de gerçekleşti. 28 Ekim'de İsrail karşı saldırıyla Galilee'yi yeniden ele geçirdi ve Lübnan'ın içlerine doğru ilerleyerek Litani nehrine kadar geldi. Kasım'da yine ateşkes ilân edildiyse de karşılıklı saldırılar sonucunda bir ilerleme kaydedilemedi ve 26 Aralık'ta İsrail ordusu Mısır'ı Gazze'den atmak üzere Sinâ'nın kuzeyine kadar geldiler. İngiltere İsrail'in ilerleyişi karşısında panikleyerek onu 1936 İngiltere-Mısır savunma antlaşmasını uygulamak durumunda kalmakla direkt olarak tehdit etmeye ve ateşkes zoramaya başlamıştı zirâ Mısır ve Ürdün, İngiltere'nin özel ilgisindeki ülkelerdi ve bunların İsrail baskısı altında kalması kabul edilemezdi. Bunun sonucunda İsrail, Sinâ'daki ilerleyişini durduysa da Gazze'deki saldırılarına devam etti. Mısır 4 Ocak 1949'da ateşkesi kabul etmek durumunda kaldı.

3.2.2. 1948 Savaşının Sonucu

Neredeyse sekiz ay süren savaş sahada, 30.000 İsrail askerine karşı 45.000 Arap askeri ile gerçekleştirilmişti. Bununla birlikte cephe gerisi kuvvetler ve ihtiyâtlarda işin içine katıldığında sayılar toplamda 55.000 Arap'a karşı 108.300 İsraili oluyordu²⁰.

Savaş ilk kısımlarda Arap baskınlığıyla geçse de ilk ateşkes sonrası İsrail üstünlüğü ile sonuçlanmış ve İsrail 181 sayılı BM bölüşüm planı çerçevesinde kendisine verilen topraklar haricinde topraklarını genişletmişti. Bununla birlikte Mısır Gazze'yi aldı. Ürdün

¹⁹ Wumser, s. 573.

²⁰ David Tal, "Arab-Israeli Wars 1948-1973", s. 158.

ise en kârlı Arap devleti oldu. Çünkü Doğu Kudüs ve Arap Filistin'i (Trans-Jordan) olarak tasarlanan yerleri elde tutmayı başarmıştı.

İsrail ise Necef'i, Mısır'dan ve Galilee'yi, Arap Özgürlük Ordusu'ndan geri alarak kendine verilen topraklarla haricinde genişleme elde etmişti. Savaş sonucu bir Arap-Filistin devleti kurulamadı ve ayrıca 7 Ocak'ta yürürlüğe giren ateşkes antlaşması kalıcı bir barış antlaşmasını beraberinde getirmedi. Aksine çatışmalar, taraflar arasında daha sonra yeni savaşlar doğuracak şekilde devam etti.

4. Ba'as Hareketi

19. yüzyılın ortalarında başlayan Arap milliyetçiliği akımı, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde kitlesel bir harekete dönüşmeyi başarmıştı. Osmanlı hâkimiyeti döneminde tebânın kimliği millet sistemi içinde, dinsel yapıları çerçevesinde ele alınıyordu fakat Osmanlı sisteminin zayıflaması ve batıdan gelen milliyetçi akımların etkisiyle imparatorluğa bağlı gruplar kendi etnik kimliklerini ön plana çıkarmaya başlayınca, Arap kimliği de bundan nasibini almıştı. Osmanlı'dan ayrılmayı başaran Arap devletleri İngiliz ve Fransız mandası altında otonom yönetimleri dâhilinde yaşıyorlardı. Fakat özellikle Suriye'deki Fransız manda yönetimi kendi çıkarları için Suriye'de böl-yönet politikasını etkin biri biçimde kullanıp önce Lübnan devletini daha sonra Şam ve Halep devletlerini, Latakya bölgesinde Alevi ve Cebel Dürüz'de de Dürzi devletini kurarak bir Suriyeli kimliğinin gelişimini engelleyip yönetimlerinin varlığını bu bölgede uzun soluklu tutmak istemişti²¹.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan bu olaylar özellikle Suriye'de bir Arap kimliği algısının ihtiyacını aydınlar arasında hissettirmiştir. Bu şartların varlığında Arap milliyetçiliği, Suriye dâhilinde etkin olmaya başlamıştır. 20. yüzyıl modern Arap milliyetçiliğinin organize bir yapı olarak ortaya çıkmasının ve ideolojik zemininin yaratılmasının arkasındaki iki en önemli aktörde Suriye'dendir. Sünni bir müslüman olan Salah Bittar ile ortodoks hristiyan Mişel Eflâk, daha sonradan kurucuları olacakları Ba'as hareketinin ilk fikirsel nüvelerini, işte bu şartlar altında 1920'lerde orta öğretimde 1930'larda da yüksek öğretimde, zamanın Suriyesi'nde, okullarda etkili olan Arap milliyetçiliği²² fikrinden edinmişlerdir. Bununla birlikte Arap milliyetçiliği her ne kadar

²¹ William L. Cleveland-Martin Bunton, *A History of The Modern Middle East*, s. 221.

²² John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", *The American Historical Review*, c. 96, nr. 5, (Aralık 1991), s. 1397.

geçmiş olan bir fikir olsa da hayat alanını bulması ve gelişmesi 1940'lı yılların başında başlar. Etkisi ise 1960'lı yılların son yıllarına kadar devam eder²³. Çünkü konjonktür ancak bu yıllarda onun için uygun olmuştur.

1942 yılında, önce yabancı manda yönetimlerinden kurtulmak daha sonra bütün Araplar'ın tek bir devlet altında birleşmesi fikirleriyle Salah Bittar ve Mişel Eflak faaliyetlerine başlamışlardır. Buna ek olarak Araplar'ın sosyo-ekonomik şartları, onları fikirlerinin içine sosyal adalet ve eşitlik fikirlerini katmaya zorlamışsa da asıl amaçları sosyalizm değil etnik temelde Arap kimliğini yeniden diriltmektir. 1940'lı yıllarda Irak ve Suriye'de yaptıkları yayınlarda "Ebedi görev tek Arap ulusu"²⁴ sloganıyla kendi fikirlerinin temelini vurguluyorlardı. 1945 yılında Ba'as ideolojisi partileşmeye doğru ilk adımını attı. İlk yayın organını yani *el-Ba'as Gazetesi*'ni 1946'da Fransız birliklerinin Suriye'yi terk etmesine müteâkip çıkarttı²⁵. Parti kongresi ise Nisan 1947'de Şam'da yapıldı²⁶. Yapılan kongre bütün Araplar'a açıkladı ki Arap olma kavramı o zamanlar Arap kültürüne mensup ve dili Arapça olan herkesi kapsıyordu ayrıca dinsel kimlik kesinlikle önemli değildi. Kongrenin bir diğer özelliği ise Ba'as ideolojisinin resmi şekilde ilk kez kitlelere bildiriliyor olunmasıydı. İdeolojinin içerdiği fikri iki maddede özetlersek karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır;

1. Öncelikle bütün Arap toprakları manda yönetimlerinden kurtulmalı ve bağımsız olmalı.

2. Bütün Araplar tek bir devlet altında birleşmeli.

Bu amaçlar çerçevesinde toplanan ilk kongrede Alevi kesim katılımının büyük kısmını oluşturmaktaydı. Aralarında düşünür Dr. Vahib el-Ganim ve ona bağlı grup olarak gelen Aleviler'de bulunmaktaydı ve bunlardan biri 16 yaşındaki Hâfiz el-Esad'tı²⁷. Aleviler'in ağırlıklı oluşu sözü, onlar tarafından daha çok sosyal adaletsizliğe getiriyor ve parti programına sosyalizmin ya da sosyal adalet kavramının eklenmesi gerekliliği üzerinde durdurtuyordu. Eflâk ve Bittar ise milliyetçi vurgu üzerinde direiyorlardı o anda

²³ Özellikle 1967 hezimetini Arapların tek bir Arap devleti altında birleşmesi idealini sonlandırmıştır. Bunun iki sebebi 1- İsrail'e karşı büyük bir hezimetle alınan yenilgi ve devletlerin kendi kayıplarını geri kazanmak için yerel milliyetçilikleri ön plana alması. 2- Etkili bir lider olan Nâsır'ın bu savaşa etkisini kaybetmesi ve Arap milliyetçiliğinin karzimatik bir liderden yoksun kalması.

²⁴ John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", s. 1397.

²⁵ John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", s. 1398.

²⁶ Adeed Dawisha, *Arab Nationalism in Twentieth Century: From Triumph to Despair*, New Jersey: Princeton, 2003, s. 124.

²⁷ John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", s. 1398.

olmasa da sonra, 1950'lerin başında sosyalizm fikri Ba'as içerisine, Arkam Hurani'nin Ulusal Gençlik Partisi ile birleşmesiyle girdi.

Hurani, toprak sahibi bir aileden geliyor olmasına rağmen topraksız köylülerin yanında yer alarak özellikle bu kesimin Suriye'de en çok olduğu Hama bölgesinde arkasına aldığı destekle önemli bir politik figür olmuştu. Hurani,1932'de Antun Sada tarafından kurulan Suriye Sosyal Milliyetçi Parti içinde siyasete girdiyse de daha sonra onunla bağlarını koparıp kurulmasına ön ayak olduğu Ulusal Gençlik Partisi'nin başına geçip, daha sonra partiyi 1950'de Arap Sosyalist Partisi'ne çevirip, 1953'te Ba'as Partisiyle birleşti²⁸. Bu birleşme Ba'as'a çok önemli ve taze bir kan getirerek, destekçi sayısını arttırıp aynı zamanda genç subaylar arasında da etkili olma kapısını açtı. Çünkü Hurani onlar arasında oldukça etkiliydi.

Bu arada Arap alemi yeni bir liderin yükselişine tanıklık ediyordu ki o da Mısır'da 1952'de Hür Subaylar darbesiyle başa gelen Arap milliyetçiliğini Mısır dış politikasının temel belirleyicisi olarak ortaya koyan Cemal Abdül Nâsır'dı. Nâsır'ın karizmatik liderliği bir anda bütün Arap aleminde büyüyerek yayıldıysa da Ba'as'ın fikir öncüleri ona şüpheyle yaklaşıyordu²⁹. Fakat milliyetçi duygularla hareket eden partinin kurucuları, 17 Nisan 1956'da³⁰ partinin bundan sonra Mısır ve Suriye'nin birliği için çalışacağını açıkladılar. Suriye'nin, Nâsır liderliğinde bir birliğe gitmek istemesinin diğer sebebi ise 1949'dan beri Irak ve Mısır arasında etki mücadelesinin sahası olan ülkenin bu istikrarsız durumdan kurtulmak istemesiydi. Bir seçenek olarak Nâsır bu güce en bayındır Arap ülkesinin başında olan bir yönetici olarak sahipti ve Suriye kurtuluşu onda görmüştü. 1958'de Suriye ve Mısır birleşerek Birleşik Arap Cumhuriyeti adını almıştı. Ba'as partisi, Nâsır'ın isteği üzerine kendini Ulusal Birlik içerisinde temsil etmek üzere hiçbir gerekli prosedürü uygulamadan, milliyetçi bir heyecan içerisinde Mişel Eflak, Salah Bittar, Arkam Hurani tarafından feshedildi ve böylece parti büyük bir darbe almış olarak Nâsır liderliği altında erimeye başladı. 1959 ulusal birlik seçimlerinde kendini çok az bir sandalye sayısıyla temsil etmeye başladı, aynı yıl Suriye tamamen Nâsır komutasına girmiş subayların ve adamların kontrolüne geçti. Nâsır kendi ekonomik program anlayışını Suriye'de hayata geçirmeye başlayarak yönetici sınıfı tamamen etkisizleştirmeye başladı. Üç yıl süren Nâsır hâkimiyeti 1961'de Suriyeli subayların isyanı üzerine sonlanınca, Arap Birliği anlayışı da

²⁸ Daniel Pipes, *Greater Syria the History of An Ambition*, Oxford University Press, NewYork 1990, s. 103.

²⁹ John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", s. 1399.

³⁰ John F. Devlin, "The Baath Party: Rise and Metamorphosis", s. 1399.

tıpkı Ba'as Partisi gibi büyük bir yara almış oldu. Suriye bu birlikten ayrıldıktan sonra parti, 1962'de yeniden kurulduysa da inanırlılığını yitirerek başarı kazanamadı.

Yaşanan bu radikal değişiklikler ve partiden ayrılmalar, partinin bölgesel komuta merkezlerine ise eski nesil kadroların yerlerine genç ve sosyalist fikirlerle yoğrulmuş, askerî kadroların gelmesini sağladı. Atlattığı badireler sonrası Suriye özelinde Ba'as'ın yeniden dirilişi 1967 dönemi öncesine denk gelmektedir. İktidara yeniden gelmiş olmasıyla birlikte fikrî bazda büyük değişikliklere uğrayan Ba'as ideolojisi 1967 Savaşının en büyük sebeplerinden biri olmuştur. Neo-Ba'asçılık olarak adlandırılan bu döneme 1967 Savaşı öncesi sebeplerden biri olması sebebiyle genişçe değineceğiz.

5. 1956 Savaşı

5.1. 1956 Savaşı'na Götüren Sebepler

1956 savaşının, 1948 savaşından farkı her ne kadar, genelde Arap Dünya'sı tarafından sahiplenilse de, eylemsel olarak sadece Mısır ile İsrail-İngiltere-Fransa bloğu arasında gerçekleşmiş olmasıdır. Diğer bir fark ise bu savaşa giden yolda ve savaş sonrası süreçte Soğuk Savaş'ın varlığı, kutupların bölgede baskın olma isteği ciddi biçimde ortaya çıkmıştır.

1948 savaşının bitimi ile imzalanan silah bırakışması, taraflar arasında yeni sorunlar ortaya çıkarmıştı. Arap mülteciler, bırakışmanın maddelerinin taraflarca farklı yorumlanması, Ürdün nehrinin kullanımı sorunu ve savaş sonrası oluşan yeni sınırlar bunlardan en önemlileriydi. Bu sorunlardan ortaya çıkan gerginlikler tarafları, kapsamlı bir savaşa doğru götürmeye başlamıştı.

Hukukî boyuta baktığımızda; savaşın bu boyutu pek çok antlaşmayı ve ayrıca 1949 Silah Bırakışmasını da içermektedir. Yeri geldiğinde hepsine değinmekle birlikte öncelikle Silah Bırakışması sonrasında oluşan ortama bakmakta fayda vardır. Araplar, antlaşma maddelerinin askerî güç kullanılarak dikte edildiğini söylüyorlardı yani ortada bir rıza yoktu. Çizilen sınırlar geçici sınırlardı ve bırakışma sonrasında, İsrail'in bırakışma kurallarına uymayarak "kimsesizleştirilmiş ve askersizleştirilmiş bölgelere" genişlediğini ve buralara yerleşmeye devam ettiğini ve bunun büyük bir sorun olduğunu bildirmişlerdi. Bununla birlikte BM ise göre maddelerin kalıcı bir barış olana kadar yürürlükte kalması gerektiği ve sınırların çiziminin, iddia edildiğinin tersine politik olmadığı ve iki tarafa saygılı bir biçimde oluşturulduğu iddiasındaydı. İsrail ise aynı şekilde, bırakışmanın

oluşturduğu sınırlardan rahatsız ve BM'nin, bırakışma sonrası kendi egemenliğini, maddeleri kullanarak sınırlamakta olduğunu iddia ediyordu. Araplar ve İsrail ayrıca bırakışmanın, sadece askerî çatışma safhasını sonlandırdığını ve aslında savaş hâlinin devam ettiğini ortak olarak savunuyorlardı. Son saydığımız sebep iki tarafın savaşa giden yolda kendilerine hukukî dayanak bulmasında en temel etkendi. Savaşın asıl sebebi olan Tiran Boğazı ve Süveyş Kanalı'nın kullanımları konusunda ki problemlerde yine aynı şekilde uluslararası hukuka yapılan, çıkar temelli farklı yorumlardan kaynaklanmaktaydı.

İki tarafta, oluşan durumu kendi lehlerine çevirmek açısından sorun yaratmak için bahane arıyordu. İsrail, kendisine daha sonra özel olarak bakacağımız “sınır ötesi” saldırıları kullanarak, BM üyelerinin birbirine saldırgan tavır takınamayacağı esasını, misilleme yapmak konusunda devamlı şekilde kullanmıştır.

Bu arada iki taraf arasında özellikle İsrail'in daha ağır biçimde karşılık verdiği misillemeler olmaktaydı. Çünkü İsrail geçici sınırları kendisi açısından kalıcı olarak saydığını iddia ediyor ve bu sınırlar içerisinde 1948 öncesi ve savaş döneminde oluşan yaklaşık yedi yüz elli bin ile bir milyon arasındaki göçmeni ya da sürülerini otlatmak için sulak alan arayan Bedevileri (İsrail-Ürdün/İsrail-Gazze arasındaki sınırlarda) “kendi kalıcı” sınırları içinde istemiyordu. Araplar ve BM ise buna karşı çıkıyor sınırların geçici olduğunu ancak kalıcı bir barış antlaşmasından sonra kalıcı sınırların belli olabileceğini karşı sav olarak ileri sürüyorlardı.

İki taraf arası çatışmaları sıcak tutan diğer bir konu sınırlara yapılan çok yakın ve tahrik edici devriye gezileriydi. Sınırlara çok yakın atılan devriyeler boyunca iki taraftan birinde kesinlikle kayıplar meydana geliyor ve bu ileriki misillemelere davet çıkarıyordu. Bu saldırılar bir anlamda İsrail stratejisinin bir boyutuymuş çünkü İsrail bölgede ve kendi toprakları içinde sahip olduğu egemenlik haklarının, BM uygulamalarına sıcak bakan Arapların tersine, BM tarafından sınırlandırılmasını istemiyor ve Arapları kendi istediği ortama çekerek kendi oluşturacağı şartlar altında barışa zorlamak istiyordu. Ben-Gurion'un oluşturduğu bu strateji savaşı gerektiriyor o sebeple de savaşa giden her yol İsrail tarafından açık tutulmak isteniyordu. Yine bundan dolayı İsrail, Suriye ile MAC (Mixed Armistice Commissions) denetiminde gerçekleşen barış görüşmelerine 1951'den sonra, Mısır'la da Süveyş Krizi sonrasında, katılmayı kesti.

Şimdi bizi ilgilendiren kısımları bakımından Suriye-İsrail ve Mısır-İsrail arasındaki sorunlara yakından bakalım.

5.1.1. Suriye-İsrail Arasındaki Sorunlar

Suriye ve İsrail arasındaki sorunlar genelde askersizleştirilmiş bölgeler ve Taberiye Gölü (Galilee Denizi) üzerinde odaklandığını görüyoruz. Huleh Gölü'nden Taberiye Gölü'nün güneyine kadar uzanan bu askersizleştirilmiş bölge üç bölümden oluşuyordu. Kuzeyi kimsenin yaşamadığı, Araplar ve İsraililer tarafından sürdürülen otlatma ve çiftçilik işleri için kullanılıyordu. Orta bölüm, Ürdün Nehri'nin olduğu alandı. Üçüncü kısım ise Taberiye gölünün güneydoğu kıyılarını kapsayan alandı³¹. Son iki kısım Araplar ve İsraililerin karma şekilde mülk sahibi olduğu kısımdı ve bundan dolayı burada sürüşmeler yoğun olmaktaydı. İsrail ayrıca buralar olası savaş durumunda stratejik öneme sahip olduğundan dolayı da buraları elde tutmak istiyordu.

Silah bırakışma antlaşmasına göre bu bölgeler üzerinde üç taraf yani Suriye-İsrail ve BM hak sahibiydi. Fakat İsrail tek egemenin kendi olduğunu iddia ediyordu. Zaten yukarıda bahsettiğimiz 1951 sonrası MAC denetimindeki İsrail-Suriye kalıcı barış görüşmelerine katılmamasının ana sebeplerinden biri buydu. Bırakışma kuralları ise iddia edilenin tersine açıktı. Buna göre;

1. Bölgedeki silahsızlandırılmış topraklardaki egemenlik hakkının kimin olduğu sorunu kalıcı barış olana kadar belirsiz kalacak ve tek yetkili BM'ye bağlı olan MAC idi.
2. Sivil yerleşimin olduğu bölgelerdeki yönetim MAC'ın denetimi altında şekillenecekti.
3. İki taraf bölgede yapacakları herhangi bir girişim öncesinde MAC başkanına danışacaklardı.
4. Taraflar arasındaki askerî durumu değiştirecek ve birbirlerine bu açıdan üstünlük sağlayacak herhangi bir girişim taraflar tarafından gerçekleştirilmeyecekti.
5. Bırakışma maddeleri sadece MAC tarafından yorumlanabilecekti³².
6. MAC yetkilileri bu bölgelerde (silahsızlandırılmış) her türlü yetkiye sahiplerdi.
7. Taraflar; Silah Bırakışma maddelerine ve BM Güvenlik Konseyi kararlarına uymakla yükümlü ve aralarında gerçekleştirilecek toplantılara katılmakla yükümlüydüler.

Her şey belirtilmiş olmasına rağmen özellikle İsrail bunları görmezden geliyor ve bölge üzerindeki haklarını devamlı şekilde genişletiyordu. Buna karşı misillemeler

³¹ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, Syracuse University Press, New York 1985, 3. Basım, s. 192.

³² Bu madde yukarıda bahsettiğimiz farklı yorumlamaların temel sebebinin ortadan kaldırılmasına rağmen itibar edilen bir madde olmamıştır.

konusunda azda olsa Suriye’de benzer hareketlere girişiyordu. 1953 Ekimi’nde MAC başkanı İsrail’in bölgede gerçekleştirdiği su kanalı yapma girişimlerini durdurmasını istedi. Yine aynı yıl UNTSO’nun verdiği rapora göre İsrail bu bölgelerde tarım hareketlerini aşırı genişletmişti³³.

Bölgenin kıt kaynakları iki tarafı bunlardan hat safhada yararlanmaya itiyordu. Bu temel sorunlardan biriydi ve karşılıklı çatışmaların büyük çoğunluğu bunlar sebebiyle oluyordu. Su, balıkçılık ve tarım iki taraf içinde önemliydi. Taberiye ve Huleh gölleri de bu açıdan önemliydi. Bu yıllarda İsrail, Taberiye Gölü’nün kullanımını Suriye açısından oldukça zorlaştırmıştı. Hatta İsrail’in göl üzerindeki baskısı ve buradan gerçekleştirdiği saldırılar bir BM yetkilisinin raporuna, “Herhangi normal bir amaçla gelen ve askerî ya da saldırgan bir amaca haiz olmayan İsrail motorları bile Suriyeliler tarafından yanlış algılanıyor, korku ve paniğe sebep oluyor ve bundan dolayı da Suriyeliler bu motorlara ateş açıyorlardı.”³⁴

10-11 Aralık 1955 gecesi İsrail 56 Suriyeli’nin öldüğü 32’sinin kaybolduğu ve 7 kişinin yaralandığı ve iki ülke arasında ciddi sorunlara yol açan bir saldırı gerçekleştirdi. Artan ve karşılıklı devam eden saldırılar karşısında BM, 19 Ocak 1956’da İsrail’i “çirkin saldırılarından” dolayı ağır biçimde kınadı. İsrail ise bu kınamaları BM’nin Suriye’yi cesaretlendirmesi olarak yorumluyor ve BM’ye karşı daha sert tavır almaya başlıyordu.

5.1.2. Mısır-İsrail Arası Sorunlar

1956 Savaşı için en önemli anlaşmazlık ise savaşın asıl tarafları olan Mısır ve İsrail arasındaki sorunlardı. Akabe’den Gazze’ye olan sınır gerisinde Bedevi kabileler için verimsiz bir alan bırakmıştı. Bundan dolayı bu kabileler verimli araziye ulaşmak açısından “geçici sınırlar”ı önemsemiyor ve riskleri alarak sınırın İsrail tarafına geçiyorlardı. İsrail’de bunları kendi tarafında, Necef çölünde genişlemek ve güvenlik kaygıları sebebiyle, istemiyordu.

Bu sınırdaki Al-Auja bölgesi önemliydi ve bırakışma burayı “silahsızlandırılmış bölge” olarak ilân etmişti. MAC yukarıda belirtildiği şekilde burada tam yetkiliydi. Buna rağmen taraflar arasında anlaşmazlıklar ve çatışmalar çıkmaya devam ediyordu. İlk önemli anlaşmazlıklar 1953 yılında İsrail’in Bedevi kabileleri sürüp egemenlik iddia ettiği bu

³³ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 193.

³⁴ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 195.

bölgelerde Kibbutz çiftlikleri kurmaya başlamasıyla oluştu. BM ve Mısır'ın buna karşı çıkmasına rağmen İsrail egemenlik iddiasını sürdürmeye devam ediyordu. Mısır'a göre bu Kibbutz'lar, İsrail askerî varlığının bir uzantısı ve bölgede stratejik askerî üstünlüğü elde etme çabasının bir ürünüydü. BM başta bu iddiaları reddetse de daha sonra yapılan araştırmalarla bu kanıtlandı. Mısır karşılık olarak askerî varlığını Al-Auja'ya taşımaya başladı. Suriye'den farklı olarak Mısır, hareketlerinin BM tarafından denetlenmesi konusunda hassastı. 1-2 Kasım³⁵ 1955 gecesini İsrail, Mısır kuvvetlerine ani bir baskın düzenleyerek kuvvetlerin düzen ve yerleşimini bozup 50 Mısırlı'yı öldürüp, 40'ını da yaralayarak Al-Auja bölgesine ve etrafına doğru askerî varlığını taşımaya başladı.

Bir diğer sorunlu bölge Gazze idi. 200 km² genişliğindeki 50.000 yerli ve 200.000 göçmen Arap'ın yaşadığı bu bölge gerek yaşam şartlarının zorluğu gerekse sınır problemlerinin doğurduğu sorunlar sonucunda çatışmaların yükseldiği bölge hâline geliyordu. Fakat İsrail aslında bu sorunlu bölgenin Mısır'ın elinde bulunmasından hoşnuttu. Çünkü Mısır, mülteci Filistinliler'in üzerinde baskı kurabileceği dolayısıyla onu yönlendirebileceği bir ülke değildi. Fakat bu gerçek, çatışmaların gerçekleşmemesi için bir sebep değildi. Mısır'ın geçici sınırlara yakın kurduğu ileri karakollar ve İsrail'in bu sınırlara attığı yakın devriyeler ve bölgede kurulan Kibbutzlar, iki tarafın çatışma sebepleriydi. Fakat her şey, 17 Şubat 1955'te Ben-Gurion'un savunma bakanı olarak kabineye dönmesi ve sert saldırıların emrini vermesi sonucu 28 Şubat'ta Gazze'ye yapılan saldırılarla değişmişti. Bu saldırıların birdiğer önemi ise İsrail'in kullandığı silahların gelişmişliğinin göstergesiydi. Bu silahlar Mısır'ı tedirgin etmişti. Ayrıca İsrail değişen uluslararası ve bölgesel konjonktürden kaynaklanan belirsizlikten de rahatsız oluyordu. Öyle ki, İngiltere ile Mısır arasında imzalanan Ekim 1954 tarihli antlaşma ile İngiltere, 20 ay içerisinde Süveyş Kanalı'nı boşaltacaktı. Boşaltmanın ardından Mısır, İsrail için çok önemli olan Süveyş Kanalı'nda en yetkin güç olacak ve onun boşaltacağı stratejik askerî noktalara yerleşecekti. Bunun dışında Batı desteğinde Türkiye-Irak arasında imzalanan Bağdat Paktı'nın sonuçlarının ne olabileceği İsrail'i düşündürüyordu. Çünkü İsrail, Batı'nın, SSCB bloğuna karşı, Araplar'ı yanına çekmek vaadiyle gerçekleşebilecek bir silahlandırma sürecinden çekiniyor bunun içinde kendisinin şartları koyacağı bir barışa Araplar'ı çekmek açısından savaşı gerçekleştirmek istiyordu. Ayrıca Araplar'la batının, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile Mısır'ın arasını bozmak amacıyla Mısır'daki

³⁵ Ben-Gurion, Moşe Sharett'ten başbakanlığı alarak tekrar başa geçti. Gerginlikler ve Mısır'ın SSCB'den silah almaya başlaması İsrail'de savaş taraftarı aşırı kanadın Ben-Gurion ile tekrar başa gelmesini de sağlamıştı.

ABD vatandaşlarına saldırılar düzenleyerek bunları Mısır yapmış gibi göstermek gayretine girmişti. Her ne kadar bu iddiaları kabul etmese de İsrail içerisinde patlayan “Lavon İşleri” kriziyle bu saldırı girişimleri açığa çıktı.

Bu arada Cemal Abdul Nâsır Bağdat Pakti’ndan, Iraklı liderlerin kendisi yerine, batı güçleri tarafından geçirilme düşüncesinden rahatsız olmuş ayrıca İsrail’in sert saldırıları yüzünden nefreti kabaran Mısırlılar’ın düşüncelerine karşılık vermek açısından silahlanmayı elzem görerek, silah pazarına yönelmişti. Batı’dan bu konuda yeterli desteği göremeyince SSCB’ye yönelmek zorunda kaldı. İsrail ise bu silah arayışından çekinerek, silahlanmaya yöneldi. ABD, Araplar’ın tepkisini çekmemek ve İsrail’i kendinden uzaklaştırmamak için Fransa ve Kanada’yı el altından İsrail’e silah satmaları konusunda teşvik etti ayrıca kendide kısa namlulu silahlar satma konusunda garanti verdi.

Konjonktür bu şekilde gelişirken İsrail, Gazze’ye yapılan saldırıları Mısır’ın Süveyş üzerindeki baskılarına bağlıyor, Mısır tarafından el konulan “Bat Galim” gemisine vurgu yapıyor ve dikkatleri Süveyş Kanalı’na çekiyordu. Ayrıca İsrail, gerçekleştirdiği saldırıların, batının yanında durması açısından önemli olduğuna inanıyordu. Zirâ sessiz bir İsrail, kalabalık Arap nüfusun batıya daha çekici gelmesini sağlayabilirdi.

1955 yılında Mısır silah alımı için SSCB ile anlaştı ve alım başladı. Aynı yıllarda İsrail’in silah konusunda en büyük ortağı Fransa olmuştu. Artık savaşa giden yolda her şey tamam hâle geliyordu. Süveyş ve Tiran üzerinde artan kontrol kavgası ve Mısır’ın baskınlığı savaş için yeterli sebep hâline gelecekti.

5.1.3. Süveyş Kanalı Sorunu

İsrail’in kurulmasından sonra başlayan ilk savaş sonrası Mısır, İsrail’le ilgili Süveyş ve Akabe körfezinden geçen her şeyi kontrol etmeye başlamıştı. Mısır’a göre Süveyş’ten geçen her şeyi kontrol etme hakkı kendisine aitti ve 1888 Süveyş Kanal Konvansiyonu, Mısır’a bu hakkı veriyordu. Ayrıca Silah Bırakışması, sadece silahlı çatışma safhasının sonuydu ve savaş devam ediyordu. Bundan dolayı da Mısır’ın kanaldan kaynaklanacak askerî tehditlere karşı kendini savunma hakkı vardı ve kontrolü sıkı tutmak konusunda haklıydı.

İsrail’e göre ise Mısır kanalın kullanımını kısıtlayamazdı. İsrail bu konuda tezlerini BM Konvansiyonu’na dayandırıyordu. Ayrıca İsrail, Süveyş Konvansiyonu’nun da Mısır’a böyle bir hak vermediğini savunuyordu. İsrail gibi batılı devletlerde Süveyş üzerinde

SSCB ile yakın ilişkilerde olan bir Mısır'ın kontrolünden rahatsız oluyor ve İsrail tezlerine yakın duruyorlardı. Savaş durumları ve güvenlik kontrolleri dışında Mısır konvansiyon maddeleri konusunda geniş bir yorumlamada bulunarak İsrail'e kanal yoluyla taşınan gıda malzemelerine de el koyuyordu ve bunu, gıda malzemelerinin Filistin'deki, İsrail'in askerî durumunu güçlendirdiği gerekçesiyle güvenlik sebebine bağlıyordu. İsrail bu duruma karşı çıkıp Güvenlik Konseyi'ne gittiyse de, Mısır sadece askerî kuvvetlere yiyecek taşıyan gemilere el koyduğunu ve bu konudaki bütün sınırlamaların ancak İsrail'in BM çözümlerine tam olarak riayet etmesiyle kalkacağını söyleyerek Güvenlik Konseyi nezdinde haklılığını ortaya koymaya çalışıyordu.

Bu arada İngiltere kanal üzerinde gelecekteki durumunun ne olacağı konusunda Mısır ile görüşmelerde bulunurken, SSCB ise 1953 sonlarında İsrail ile ilişkilerini durdurduğunu ve Araplar'la yakınlaşmak istediğini gösteriyordu. Bunun göstergesi olarakta taraflar arası, Araplar'ın onaylamadığı bir çözüm olarak sunulan Yeni Zelanda tasarısını reddediyordu.

Mısır bu esnada kontrol alanını Akabe körfezine kadar uzatmıştı. Körfezin 14.5 km genişliğindeki girişinde bulunan, Tiran ve Sanafor adaları Suudi Arabistan'a bağlı olmasına rağmen sessiz bir onayla, Suudiler tarafından Mısır'a verilmişti. Bu adalar Mısır eline geçince körfezin seyir için tek yolu da Mısır'a geçmiş oldu. İngiltere 1951'de Mısır'ın körfezdeki kontrol hakkını tanımıştı ayrıca Mısır'ın iddiası İsrail'in aksine bu su yolunun bir uluslar arası su yolu olmadığıydı. Ayrıca savaş hâli sürdüğü için Mısır buralarda kendi güvenliği ile ilgili olarak geçişleri kontrol etme hakkına sahip olduğunu iddia ediyordu. Mısır bu kararı 11 Ekim 1951 tarihinde bütün dünyaya duyurarak Tiran Boğazı'ndan geçecek her geminin geçiş işlemi öncesinde Mısır'dan izin alması gerektiğini ilân etti. Fakat İsrail için bu kabul edilemezdi her ne kadar İsrail açısından bu yolun çok ekonomik değeri olmasa da Elath'a giden kargo gemileri buradan geçiyordu. İsrail bu tezlere BM Konvansiyonu'nda üye devletlerin düşmanca hareketlerinin yasaklandığı maddesini ve Güvenlik Konseyi'nin bu su yolu ile aldığı uluslararasılık kararını öne sürüyor ve Mısır'ın bunları reddetmesi durumunda kendini savunma hakkını kullanacağını belirtiyordu.

5.2. 1956 Savaşı'nın Cereyânı

Nâsır, 28 Temmuz 1956'da kanalı millileştirdiğini açıklayınca kanal şirketinin sahibi olan İngiltere ve Fransa'da büyük bir panik yaşandı. Bu karar sonrasında kanal

üzerindeki bütün hâkimiyetleri son bulmuştu. Ayrıca Mısır, Fransa'ya karşı Kuzey Afrika'da gerçekleşmekte olan bağımsızlık ayaklanmalarını destekliyordu³⁶. Bütün bu gelişmeler İngiltere-Fransa ve İsrail'in ortak çıkarlarını Cemal Abdul Nâsır'ın devrilmesinde birleştiriyordu. Müdahâle günü olarak 29 Ekim kararlaştırılmıştı. Port Said'e yerleştirilecek kuvvetler ile Malta ve Kıbrıs'a yerleştirilmiş kuvvetlerin ve bunların sevkîyatının İsrail saldırılarının başlamasından itibaren sekiz gün içinde kanal bölgesine gönderileceği hesaplanmıştı. Ayrıca saldırıya geçecek üçlü tarafından yapılan antlaşma sonucunda Mısır Hava Kuvvetleri'nin 31 Ekim şafağında vurulacağı konusunda anlaşılmıştı³⁷. Saldırı dünya konjonktürü açısından da uygundu. Çünkü SSCB'nin Macaristan'a girişi dikkatleri o bölgeye çekmişti.

29 Ekim sabah saat 5 sularında İsrail saldırısı başladı. İsrail, Ariel Şaron komutasında paraşüt birliğini Mısır ve Sinâ arasındaki ana iletişim hattının üstüne indirdi. Böylece Mısır ile 6 tugayı ve 2 güçlendirilmiş kıtası arasındaki iletişim kesilmiş olacaktı. Böylece İngiltere ve Fransa'nın işgâli kolaylaşacak ve asıl amaç olan kanalı açık tutma gerçekleştirilmiş olacaktı³⁸.

Plana göre 30 Ekim'de İngiltere ve Fransa iki tarafa ultimatom verecek ve ateşkes isteyecekti. İki tarafta ultimatomu reddedecek ve iki ülke müdahâlede bulunacaktı. İsrail kanal bölgesine ulaşıp orayı kontrol altına aldı. Fakat ABD ve SSCB derhal İngiltere-Fransa-İsrail üçlüsüne kanaldan çıkıp operasyonu sonlandırmaları konusunda ağır baskıda bulundu.

SSCB, ABD'ye ortak harekât konusunda çağrıda bulundu ve operasyonun bitmemesi durumunda bir üçüncü dünya savaşının çıkabileceği konusunda uyarıda bulunarak üç devletin başkanlarına ağır uyarılar içeren mektuplar gönderdi³⁹. BM Genel Kurulu kuvvetlerin çekilmesi için kararlar geçirdi.

³⁶ David Wumser, "Sinai War (1956)", *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Bernard Reich (Ed.), Aldwych Press, London 1996, s. 481.

³⁷ J. A. S Grenville (Ed.), *A History of the World From The 20th to the 21st Century*, s. 450.

³⁸ David Wumser, "Sinai War (1956)", s. 482.

³⁹ Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş, Diplomasi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2004, s. 271.

5.3. 1956 Savaşı'nın Sonucu

Savaş kısa sürdü ağır baskılar sonucunda üç devlet operasyonu bitirmek durumunda kaldı. İsrail ele geçirdiği yerlerden savaş öncesi sınırlarına geri döndü. Süveyş Mısır'a bağlı olarak kaldı. ABD bununla birlikte çekilmesi durumunda, Akabe körfezini ve Tiran Boğazını kullanma konusunda İsrail'e güvence verdi. İki devlet arası sınıra Birleşmiş Milletler Acil Müdahâle Gücü (UNEF) yerleştirildi. Savaş Nâsır'ın bölgedeki etkisini kuvvetlendirdi ve Arap Dünyası'nda bir lider olarak algılanmasını sağladı. Soğuk Savaş açısından Eisenhower Doktrini kongreden geçince ABD hükümeti, Ortadoğu meselerine müdahalede bulunmak açısından gerekli desteği almış oldu. SSCB'de aynı şekilde bölge ile ilişkilerini sıklaştırmış ve Soğuk Savaş pratik olarak bölgeye taşınmıştı.

6. Neo-Ba'as ve Suriye

1940'ların sonlarında, partiye girmeye ergenlik dönemlerinde başlayan belirli ideolojik ve kalıpsal eğitime tâbi olan gençler Ba'as merkezlerinde yükselmeye başlamıştı bu B.A.C'nin dağılması ile eski kadroların kendini tasfiyesi üzerine şekillenen bir süreçti ve bu gençler genellikle askeri okullarda eğitim görmüş kişilerdi. Onların daha üst rütbelileri olan albay ve binbaşı seviyesindekiler parti yönetimini ele alırken onlarda yükselmeye devam ediyordu.

Aldıkları eğitim bahsettiğimiz üzere söylemlerinde daha çok sosyalist öğeler içeren ve yönetici elitten hoşnutsuz kamu okullarının öğretmenleri tarafından veriliyordu. Bu sebeple Ba'as içinde yükselen yeni kadrolar Marksist-sosyalist ideolojiyi benimsemişlerdi. Buna göre kamulaştırma, özel eğitim sektörünün ve kapitalist bütün öğelerin tasfiyesini gerçekleştirmek amaçlarıydı.

Alt yapı olan ekonomi için bu politikaları benimseyen neo-Ba'as ideolojisi, içeride siyasi olarak ise pan-Arabizm'den çok ulus-devlet olgusunu, halk demokrasisi (A People's Democracy⁴⁰) kavramıyla harmanlayarak ön plana çıkarıyor bütün askeri ve sivil organizasyonları Ba'as liderliği altında toplayarak tek bir vücut haline geliyor dışarıda komünist blok ile bağlarını kuvvetlendirme yoluna giderek batı kapitalizmi ile bağlarını mümkün mertebe azaltma yolunu seçiyordu.

Bu fikirlerle neo-Ba'asçılık 1966'da Suriye'de iktidarı ele geçirerek devlet başkanı Emin el- Hâfız'ı devirdi. Yeni yönetimde başa Suriye genelkurmay başkanı Salah Cedit

⁴⁰ Aslında demokratik şartlarda bir seçimin olmadığı ve dolayısıyla tek liderin seçilebileceği demokrasi.

geçmişti. Suriyeli olmak, Arap milliyetçiliğinin yerini alınca hem Marksist açıdan hem de Arap problemi açısından İsrail'in varlığı en zararlı engel olmuş. İsrail, ABD, İngiltere ve Siyonist iş adamları tarafından ortadoğuda "politik maske altında ekonomik bir girişim"⁴¹ olarak yorumlanmış ve İsrail ile çatışma hem kapitalizme karşı hem de ulusal özgürlüğü gerçekleştirme yolunda elzem bir adım olarak görülür hale gelmişti.

İsrail, yeni rejime göre ayrıca batı kapitalizminin bölgedeki temel taşıydı. Batı onu korumak adına Araplar'ın arasını açarak onların içlerinden kendine yeni müttelikler yaratıyor ve İsrail'in kendini koruması için devamlı bir şekilde ona silah ve mühimmat vermeye devam ediyordu.

Suriye bu yeni ideolojiye uyum sağlamaya başlamıştı. Dış politikada ve rejimin yerleşmesinde en önemli etken vurguladığımız üzere İsrail ile çatışmaydı fakat bununla birlikte rejim İsrail'in kuvvetinin farkında olarak onu zayıflatmak adına "Halk Savaşı" ilkesi altında gerilla savaşının taktiklerini ön plana çıkarmayı hedefleyerek bu yolda özellikle Filistinliler'i kullanmayı amaçlıyordu. Bu politikayı Suriye'nin edinmesinde en büyük etmenlerden biri ise onun başarıya, Fransızlar'a karşı ulaştığı Cezayir örneği ile yakın ilişkiler kurmasıydı. Bu çerçevede halk savaşı fikri gazeteler aracılığı ile de işlenmeye başladı ve bunun temel araçlarından biri de *el-Ba'as Gazetesi* 'ydi.

Bütün çabalar halk savaşı fikrini kitleler arasında yaymaya yönelikti. Parti bunun için kongreler düzenliyor askerler konuşmalar yapıyordu. General Hafız Esad da İsrail ile her türlü barış ihtimâlini reddederek halkı bu yönde düşünmeye sevk ediyordu.

1966 sonrası bu ideoloji ile İsrail'e komşu Arap devletleri için Suriye tarafından biçilen rol onların Filistin halk savaşı için birer üst ve destek noktası haline gelmesiydi⁴². Suriye artık Filistin davasının savunucusu haline gelmişti. Ülkenin her tarafında kayıt merkezleri açılıyor⁴³ ve katılımcıları askeri eğitime tâbi tutarak yetiştirmeye başlıyorlardı ayrıca Suriye bu davaya katılan herkese para ve silah desteği sağlayacağı sözünden dünyadaki bütün Filistinliler'e bu davaya katılması yönünde çağrıda bulunmaya kadar çabalarını genişletmeye ve bunları gazeteleriyle halka yaymaya devam ediyordu.

1967 Savaşının ani başlangıcı ve bitişinin ardından temel dayanağı İsrail ile çatışmak olan neo-Ba'asçılık yine bu kapsamda ikiye ayrılmıştı. İlk taraf devlet başkanı ve

⁴¹ Joseph Mann, "The Conflict with Israel According to Neo-Ba'ath Doctrine", *Israel Affairs*, XIII/1, (Nisan, 2010), s. 117.

⁴² Joseph Mann, "The Conflict with Israel According to Neo-Ba'ath Doctrine", s. 121.

⁴³ Joseph Mann, "The Conflict with Israel According to Neo-Ba'ath Doctrine", s. 123.

başbakanın oluşturduğu, İsrail ile çatışmada gerici Arap ülkeleri ile işbirliği yapılmamalı diyen katı Marksist blok. Diğer taraf savunma bakanı Hâfız Esad ve diğer subayların katıldığı daha pragmatist olan ve Arap devletlerinin karakterlerini gözetmeden İsrail'e karşı işbirliği yapılmalı diyen bloktu⁴⁴. Bu bloklar çatışma stratejisinde de ayrılıyorlardı. İlk blok gerilla savaşının taraftarı iken ikincisi bütün Araplar'ın bir araya gelerek konvansiyonel cepheyi oluşturması gerektiğini savunuyor ve halk savaşı stratejisini İsrail ile hazırlıksız olarak yeniden bir çatışma içine çekilmek endişesinden dolayı reddediyordu.

Bu ayrışmadan sonra iki taraf arasındaki gerginlik 13 Kasım 1970'te Hâfız Esad'ın devlet başkanlığını kansız bir darbe ile Salah Cedit'den almasına kadar devam etti. 1967 Savaşının en büyük sebeplerinden biri olarak algıladığımız neo-Ba'as ideolojisinin İsrail'e yaklaşımı Soğuk Savaş konjonktürü içerisinde oldukça sertti. Yukarıda saydığımız bloklardan ilkinin (yıpratma savaşı taraftarı) parti içerisindeki gücü sebebiyle yönetim, İsrail'e karşı bu bloğun eylem planı doğrultusunda hareket ediyordu. İsrail ise bu eylemlerden zarar gördüğü için Arap'larla, onlara büyük zarar verip caydıracağı bir savaşa girişmek istiyordu. İşte 67 Savaşının asıl tetikleyicileri bu sebepler oldu.

7. 1967 Savaşı

7.1. 1967 Savaşı'na Götüren Sebepler

Aslında sebepler ilk savaşlardan farklı değildi. İki taraf arasındaki karşılıklı dışlama ve aşağılama iki tarafın birbirine olan düşmanca duygularını arttırmaya devam ediyordu ve henüz ortada, iki savaş geçip gitmesine rağmen sorunlara kalıcı çözüm mantığı getiren bir antlaşma yoktu. Ürdün-İsrail, Suriye-İsrail arasındaki kimsesizleştirilmiş araziler ve bunlar üzerinde tarım ve güvenlik konularını sebebiyle egemenlik davası olağan gücüyle devam etmekteydi. Birde buna Suriye'de iktidâra gelmiş neo-Ba'asçı anlayışın ideolojik temellerde yükselen İsrail karşıtlığı ile Arap mültecilerden müteşekkil örgütlerin İsrail'e sınır Lübnan, Ürdün, Suriye gibi devletlerin sınırlarını saldırı merkezi olarak kullanması ve bu devletlerinde buna izin vermesi eklenince sorunlar daha da alevlenmekteydi.

7 Nisan'da tıpkı diğer savaşlar öncesinde olduğu gibi gerilimi hat safhaya taşıyan bir olay oldu. İsrail'e göre tarım amaçlı, Suriye'ye göre ise silahlandırılmış bir traktörü İsrail, Suriye sınırındaki kimsesizleştirilmiş bir araziye gönderdi. Suriye buna ateş açarak

⁴⁴ Joseph Mann, "The Conflict with Israel According to Neo-Ba'ath Doctrine", s. 125.

karşılık verince, İsrail ağır bir misilleme yaparak karşılık verdi. Bu misilleme Suriye toprakları içindeki köyleri ve Suriye askerî merkezlerini de içeren hava yolu kullanılarak yapılan bir misilleme olunca ortalık ciddi biçimde gerildi. Saldırı sonrasında Arap devletleri Suriye'ye destek çıktı.

Bununla birlikte Araplar arası konjoktüre baktığımızda, Ürdün-Mısır arasında Mısır'ın Yemen'deki iç savaşta saltanat kuvvetlerine karşı cumhuriyetçileri desteklediği gerekçesiyle yaşanan tartışma örneğinde olduğu gibi Arap devletleri arasında genelde Nâsır taraftarı olma ya da ona karşı olma çerçevesi altında yaşanan tartışmalar mevcuttu. Bu da İsrail'e karşı bir blok hâlinde hareket etmelerini engelliyordu. Geleneksel yapıdaki Arap ülkeleri bu sebeple Nâsır'ın aslında İsrail'e karşı çıkamayacağını iddia ederek onun liderlik iddiasını baltalamaya ve gücünü gölgelemeye çalışıyorlardı.

Bu aslında bir şekilde doğruydü çünkü Nâsır henüz Arap devletlerinin İsrail'e karşı harekete girişecek güçte olmadıklarının farkındaydı ayrıca Mısır'ın ekonomik kaynaklı sorunları da artarak devam etmekteydi. Bu konjoktürde İsrail krizi yeniden yükseltmeye başladı ve İsrail'in yaptığı misillemeye uluslararası kamuoyunda çok ses çıkmaması İsrail'i daha da cesaretlendiriyordu.

Suriye ise buna karşı hoşnutsuz Arap mültecilerden teşkil örgütleri (özellikle Sâika) kullanarak İsrail içerisinde kargaşa ortamı yaratmaya çalışıyordu. Mayıs ayına gelindiğinde İsrail bu durumdan olan hoşnutsuzluğunu bildirerek Suriye'nin bu saldırılara destek vermeyi kesmemesi hâlinde durumun çok ciddileşeceğini hatta Şam'ın ele geçirilip Suriye hükümetinin dağıtılabileceğini de içeren uyarılarda bulunmaya başladı. Suriye ise Arap devletlerinden destek alacağı umuduyla krizi tırmandırıyordu.

Bu arada Nâsır çıkmazın içindeydi. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere Yemen'deki savaş ve SSCB'den alınan borçlarla kötüye giden ekonomik durum karşısında çaresiz kalmış ve İsrail'in askerî olanakları ve Araplar'ın henüz bu olanakları yakalayamamış olduklarının da farkındalığında İsrail'le bir çatışmayı göze alamıyordu. Fakat aynı zamanda liderlik arzusu sebebiyle ve Suriye'nin İsrail'e karşı düşüncesizce karşı çıkmasını engellemek, onun hareketliliğini kontrol etmek açısından Suriye ile bir ortak savunma paktı imzaladı⁴⁵.

13 Mayıs'ta hem Rusya hem de Suriye'den gelen raporlarda İsrail'in Suriye sınırına asker yığmaya başladığı 17 Mayıs'ta Suriye hükümetini düşürmek üzere saldırı

⁴⁵ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 245.

başlatacağını içeren raporlar aldı⁴⁶ . Mısır bu raporlar sonrasında, İsrail ile çatışmaktan çekinmesine rağmen ordusunu teyakkuza geçirdi ve kuvvetlerini Sinâ'da toplamaya başladı. Nâsır bir çatışmanın çıkmayacağı umuduyla daha doğrusu, UNEF ve süper güçlerin böyle bir olay olsa dahi tarafları durduracağı umuduyla bu adımları atmaya başlamıştı. Fakat umutları 18 Mayıs'ta UNEF güçlerine, çekilmeyeceklerini umarak, İsrail-Mısır arasındaki güvenlik için oluşturulan sınırlardan resmen çekilme talep etmesinin ardından, bu kuvvetlerin bağımsız bir devletin sınırları içerisinde bulunması ve onun isteklerini gerçekleştirmek bağlamında değerlendirilen talebi kabul edip çekilmesiyle suya düşmeye başlamıştı.

UNEF'in Akabe körfezine bakan Şarm El- Şeyh bölgesinden çekilmesinden sonra Nâsır önceden attığı adımlarla ters düşmemek açısından bu bölgeye askerleri sevk etmek durumunda kaldı.

Mısır 22 Mayıs'ta Tiran boğazının İsrail için kapandığını duyurdu. Nâsır hâlâ Sovyet desteğine ve aksi bir durumda BM ve ABD'nin İsrail'e müdahâle edeceği inancı içindeydi. Fakat kuvvetlerini Şarm El-Şeyh'e yerleştirmesi ve diğer Arap devletlerinin de askerî hareketliliği, İsrail'de kaygı uyandırınca, İsrail kuvvetlerini Gazze ve Sîna bölgesine yığmaya başlamıştı.

Nâsır'ın üzerindeki baskının aynısı İsrail başbakanı Levi Eshkol'de hissediyor iç muhâlefet onu savaşa zorluyordu.

Taraflar birbirlerine karşı düşmanca tavırlar geliştirirken her zaman yaptıkları gibi uluslararası kamuoyundan davaları konusunda destek alabilmek adına uluslararası hukuku dayanak olarak kullanıyorlardı. İsrail'in hukukî dayanakları şunlardı

1. Akabe Körfezi'nin kapatılması uluslararası hukuka, BM Konvansiyonu'na ve 1958 Cenova Konvansiyonu'nun kıta sahanlığı kısmına aykırıydı.
2. Egemenlik haklarına aykırı bir harekete girişilmişti ve BM üyelerinin birbirine düşmanca davranmaması esasına karşı geliniyordu.
3. Ekonomisi zarar görüyordu ve güvenliği körfez ablukası nedeniyle tehlikedeydi bundan dolayı BM sözleşmesinin 51. maddesine göre nefsi müdaafa için her şeyi yapabirdi.

Araplar'ın tezlerine baktığımızda ise;

⁴⁶ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 245.

1. İsrail ile hâlâ savaş durumu söz konusuydu ve bundan dolayı uygun güvenlik önlemlerini almak haklarıydı.

2. Elath'ın İsrail tarafından Mısır-İsrail ateşkes antlaşmasına rağmen kanunsuz şekilde ele geçirilişi hukukun görmezden gelinmesiydi.

3. 1956 saldırısı Mısır'ın boğaz ve körfez üzerindeki haklarını hiçbir şekilde değiştirmemişti.

4. Körfez su yolu hiçbir şekilde uluslararası değil bir iç su yoluydu. Bütün kıyı devletler kıyısız yetki alanlarını sâhilden 6 mil genişlikte tutabilirdi.

5. Mısır sadece askerî olanaklara katkıda bulunacak geçişleri engelliyor bunun dışındaki geçişleri serbest bırakıyordu ve yine Mısır 1958 Cenova Konvansiyonu ile bağlı değildi çünkü onu imzalamamıştı⁴⁷.

Daha öncede belirttiğimiz gibi Arap-İsrail çatışmalarında Araplar her zaman BM'nin işin içinde bulunmasını desteklemiş ve BM çözümlerinin uygulanması konusunda ısrarcı olmuşlardır. Bu seferde Araplar, BM Silah Bırakışma kurallarının uygulanmasını Güvenlik Konseyi'nden talep etmişler ve silahsızlandırılmış bölgelerden İsrail'in çekilmesini istemişlerdir. Araplar'ın iddiaları SSCB tarafından konseyde desteklenmişti. SSCB'nin desteği ABD'nin kendini baskı altında hissetmesini sağlamış ve İsrail'in yanında olacaklarını bildirmek durumunda kalmalarını sağlamıştı.

Sonuç olarak, ABD ve İngiltere'nin İsrail tarafında oluşu fakat İsrail ile karşılaştırıldığında barışçıl çözümleri arzu ediyor oluşları ve BM'ye İsrail'i durdurmak için yaptıkları çaba yeterli olmamıştı. Çünkü İsrail güvenlik söz konusu olduğunda çok hassas oluyor ve kendi çözümlerini uygulamak konusunda kararlı bir hâle geliyordu. Özellikle ABD'nin içindeki İsrail lobisinin gücü bu ülkenin Araplar'a karşı tavır almasını kolaylaştırıyor ve İsrail'i cesaretlendiriyordu. Bunun karşısında ise SSCB'nin desteği özellikle Nâsır'ı yüreklendiriyor ve diğer Arap ülkelerini de savaş için aceleci tavırlara sokuyordu. Bu şekilde kriz tırmandı karşılıklı saldırılarında devam etmesiyle savaş artık kaçınılmaz olmuştu.

7.2. 1967 Savaşı'nın Cereyânı

Gerginlikler artık had safhaya çıkınca özellikle İsrail içerisinde savaş yanlıları, hükümete baskı yapmaya başlamıştı. ABD'nin de desteğinin tam olduğu anlaşıldıktan

⁴⁷ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 251.

sonra İsrail’de özellikle ciddi bir Sovyet müdahâlesinden çekinen ılımlı kanatın varlığı azalmaya başlamıştı. Bunda ayrıca Akdeniz’de bulunan Amerikan 6. Filosu da önemli rol oynuyordu çünkü bu filo gerektiğinde müdahâlede bulunabilir özellikle Sovyet askerî nüfuzunu sindirebilirdi.

3 Haziran’da yeni İsrail kabinesi çoğunluk kararıyla bir önleyici savaş lehinde karar alıp saldırı günü seçimini Levi Eshkol ve Moşe Dayan’a bıraktılar ve saldırı günü olarak 5 Haziran seçildi⁴⁸.

İsrail önceki savaşlarda da yaptığı şekilde Araplar’ı henüz birleşmeden ve âni bir saldırı geliştirerek dağıtmak istiyordu. 5 Haziran şafak vakti⁴⁹ İsrail saldırısı Arap hava gücünü yok etmek üzerinde odaklanıp, başladı. Bu arada Nâsır bundan habersiz bir şekilde Ürdün Kralı Hüseyin’i arayıp savaşa girmesi için baskı yapıyor ve iki ordunun Necef’te buluşup Hebron’a doğru yürüyüşe geçilmesi gerektiğini üzerine planlamalar yapıyordu. Saat 14.00’da⁵⁰ Nâsır’a hava kuvvetlerinin 420 uçağından 300’ünün yok olduğu bilgisi geldi⁵¹. İsrail hava üstünlüğünü ele geçirince bu üstünlüğü kara kuvvetlerini desteklemek konusunda kullanarak Mısır ve Ürdün’e doğru aynı anda saldırıya geçti. Birkaç gün içinde Gazze, Şarm El-Şeyh ve neredeyse bütün Sinâ yarım adası Süveyş kanalının doğu kısmına kadar her yer İsrail eline geçti. Diğer tarafta Ürdün kuvvetlerine de aynı baskın taktiğini kullanarak bütün Kudüs’ü ve Trans-Jordan bölgesini ele geçirdi. Arap kuvvetleri hava desteğini kaybettikten sonra açık hedefler hâline gelmişlerdi. Suriye cephesinde ise henüz bir gelişme yoktu. BM ateşkesi bu iki cephede gerçekleşene kadar İsrail ile Mısır-Ürdün cepheleri arasındaki çatışma savaşın seyrini belirledi. 9 Haziran’da kuzey cephesinde çatışmalara başladı. Suriye ve İsrail kuvvetleri arasında gelişen çatışmalarda Lübnan yer almıyordu. İsrail bütün kuvvetleriyle Suriye’ye yöneldi. Her ne kadar 9 Haziran’da bir ateşkes sağlanmış ve Suriye buna uyacağını belirtmiş olsa da İsrail kendi güvenliği açısından önemli gördüğü Taberiye Gölü’nü ve İsrail topraklarına bakan Golan tepelerini ele geçirmek amacından vazgeçmemişti. Araplar ABD’nin, İsrail’in amaçlarını gerçekleştirene kadar Güvenlik Konseyi’nin toplanmasını engellediklerini düşünüyorlardı. Sovyetler’de bu durumdan Ortadoğu’da prestijini daha arttırmak açısından bir fırsat olarak algıladı ve İsrail üzerine büyük baskı uygulamaya ve onu çatışmayı durdurmaya ve geri

⁴⁸ Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 258.

⁴⁹ David Tal, “Arab-Israeli Wars 1948-1973”, s. 162.

⁵⁰ David Wumser, “Six Day War (1967)”, *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Bernard Reich (Ed.), Aldwych Pres, London 1996, s. 486.

⁵¹ David Tal, “Arab-Israeli Wars 1948-1973”, s. 163.

çekilmeye zorlamaya başladı. ABD, olası bir Sovyet müdahâlesinden çekindiği için İsrail'e baskı yapmaya başlayınca 11 Haziran'da çatışmalar durdu.

7.3. 1967 Savaşı'nın Sonucu

Sovyetler Birliği'nin olağan üstü baskısının ABD çıkarları üzerindeki olası etkilerini düşünen ABD, İsrail'e saldırılarını durdurması için baskıda bulunmaya başlayınca savaş 11 Haziran'da durdu. SSCB daha sonra savaş sırasında kaldığı âtıl durumun, Araplar nezdinde yarattığı kırıngnlığı geçiştirmek için girişimde bulunarak İsrail'in geri çekilmesini içeren çözüm planını Güvenlik Konseyi'ne getirdiyse de ABD etkisi bu planın onaylanmasını engelledi. Savaş süresince gösteremediği desteği ve sağladığı yetersiz olanaklarıyla Araplar arasındaki olası bir Sovyet karşıtlığını engellemek ve batı karşıtı ortamdan yararlanmak için Sovyetler, İsrail ile ilişkilerini dondurarak Araplar'ın gönlünü yeniden kazanmaya çalışıyordu. Ateşkesin yürürlüğe girmesinden sonra Sovyetler Araplar'a hemen yardıma başladı. Fakat ateşkese rağmen Mısır-İsrail çatışmaları devam ediyor ve hatta İsrail, Mısır'ın Süveyş'e çıkışını engellemeye çalışıyordu. SSCB ayrıca ateşkes sonrası İsrail ilerleyişini kırmak için İskenderiye ve Port Said'e denizaltılar gönderiyor ve Araplar'ın yanında olduğunu göstererek İsrail ilerleyişine karşı olduğunu ve bunun devam etmesi durumunda ciddi sonuçların ortaya çıkabileceğini askeri yöntemlerle belli ediyordu.

Bununla birlikte Sovyetler'in başını çektiği her türlü tasarı ABD muhâlefeti ile Güvenlik Konseyi'nde reddediliyordu. İsrail ise savaş öncesi sınırlara çekilmeyi ancak karşılıklı tanıma ve sınır ötesi saldırıların duracağına yönelik garantinin pazarlık masasında verilmesi durumunda kabul edeceğini söyleyerek tanıma işini garantiye almak istiyordu. İki devlet arasındaki pazarlıklar bu şekilde kesin bir sonuca ulaşmadan devam etti ve sadece ateşkes sağlanabildi. Ancak İsrail herhangi bir geri çekilme hareketine girişmedi. Bundan dolayı da Araplar, İsrail geri çekilmesini içeren her türlü planı desteklemeye hazır durumdaydılar. İsrail ise toprak bütünlüğünün Araplar tarafından tanınması ve sınır ötesi saldırıların durdurulmasını öneren bir tasarının peşindeydi fakat savaşta çok fazla toprağı işgâl etmiş olması elini güçlendiriyor ve özellikle sınır ötesi güvenlik teminatı için buraların kendi kontrolünde olmasını ya da buraları güvenliğin sağlanacağı yönünde bir garanti için pazarlık kozu olarak elde tutulmasını istiyordu. Yugoslav⁵² ve Latin Amerika⁵³

⁵² Arap yanlısı olarak değerlendirildi (Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 270).

tasarıları daha çok Arap yanlısı ve tek taraflı bulunması sebebiyle konseyden geçmedi. Sovyetler'in, Güvenlik Konseyi tarafından temmuzda yapılan acil toplantı çağrısına, Araplar'ı tatmin etmeden çok uzak ve ABD ile işbirliği içindeki, İsrail'in savaş öncesi sınırlara çekilmesi şartıyla tanınmasını içeren tasarısı, Araplar tarafından Latin Amerika tasarısından daha olumsuz karşılandı ve Suriye-Cezayir tarafından temsil edilen Arap tarafı tasarımı reddetti. Bu arada görüşmeler esnasında Suriye-İsrail arasında yeniden ateşkes antlaşması imzalandı ve iki ülke, BM tarafından ortak sınırlara gözlemci yerleştirilmesini talep ettiler. Fakat benzer antlaşmalar diğer sınır komşularıyla yapılmadı ve buralarda çatışmalar ateşkeslere rağmen devam etti.

Sonuç olarak; Bu savaş sonrası Arap tarafının kaybı çok fazlaydı. Çünkü Kudüs, Golan Tepeleri, Gazze, Sinâ yarımadası artık Araplar'ın elinde değildi.

⁵³ Araplar tarafından İsrail eğilimli bir tasarı olarak ele alındı (Fred J. Khouri, *The Arab-Israeli Dilemma*, s. 273).

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI KAYNAKLARA GÖRE 1973 SAVAŞI

1. Savaşa Götüren Sebepler

1.1. Mısır'ın Savaşa Giriş Sebepleri

1967 Savaşı sonrası devlet başkanlığını bir teknokrat olan Zekeriya Muhiddin'e bırakan Nâsır Mısır vatanseverliği (*wataniyya*)'nin yansımaları olan halk gösterileri ve yine halktan gelen talepler karşısında eski politikalarının devamlılığını içeren fakat daha liberal bir siyaset tarzı ile yeniden başa geldi. İsrail'in aldığı topraklardan geri çekilmesi durumunda görüşmelere başlamayı, tanımayı da içerecek şekilde BM 242 sayılı kararı çerçevesinde kabul eden Mısır Devlet Başkanı Nâsır, İktidâra ikinci kez geldiğinde bir taraftan da İsrail karşıtı Arap cephesini yeniden organize ediyor ve bu çerçevede Filistin hareketlerini kullanıyordu. 1968'de ki Karameh⁵⁴ çatışmasıyla birlikte daha da coşkulanan Mısır lideri bu olay sonrasında silahlı çatışma seçeneklerine yeniden yönelerek Süveyş Kanalı sınırındaki ateşkes hatlarına yeniden yüklenmeye başladı⁵⁵. İsrail'de özellikle kanal bölgesinde Mısır'a ait Port Said, Port İsmail kentlerini bombalamaya başlayınca, Nâsır, SSCB'den karadan havaya füze sistemlerini 1500 uzmanla birlikte Mısır'a getirterek⁵⁶ çatışmalara hız verdi. Fakat daha sonra rahatsızlığı artan Abdül Cemal Nâsır'ın 1970 Eylül'ündeki Arap Birliği toplantıları sırasında kalp krizi geçirerek ölmesi sonucu Mısır'ın başına, 1969 yılından beri devlet başkan yardımcılığı görevini sürdüren fakat Nâsır'ın popülerliği ile karşılaştırılmayacak kadar silik bir kişiliğe sahip olan Enver Sedat geçti.

1967 Savaşında çok fazla toprak kaybeden Araplar bir şekilde bu durumu kendi lehlerine çevirmenin yolunu arıyorlardı. Fakat daha önce gerçekleşen iktidâr ve politika değişikliği sebebiyle Enver Sedat ülke içinde istikrârı sağlamak durumundaydı. Kabinesini ekonomik ve sosyal alanlarda liberal reformlara olumlu gözle bakan, batıdan yatırım çekme konusunda istekli teknokratlardan kurdu, ülke içinde Müslüman Kardeşler gibi sağ ve İslâmcı görüşteki önemli muhâlefet odaklarının hapisteki taraftarlarının bir kısmını

⁵⁴ Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş, Diplomasi*, s. 428.

⁵⁵ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, "The October War: Egypt, Syria, Israel", *The MERIP Reports*, 22, (Kasım 1973), s. 4.

⁵⁶ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, "The October War: Egypt, Syria, Israel", s. 5.

serbest bırakarak sempati toplamaya çalıştı. Bir yandan da ABD ile yakınlaşarak onun İsrail üzerinde, işgâl ettiği topraklardan çekilmesi konusunda baskı yapma noktasına çekmeye çalışıyordu. Aynı zamanda İsrail'e karşı yıpratma savaşı çerçevesinde kaybettiği toprakları alma amacıyla olası bir savaş seçeneğini de düşünüyordu. Nâsır'a göre daha az ideolojik ve soğukkanlı olan Sedat için Mısır'ın gerçekçi politikalar çerçevesinde kaybettiği topraklarını kazanması ve çıkarlarını gerçekleştirme öncelikliydi. ABD ile, bahsedilen çerçeve içerisinde yakınlaşmak adına Sedat, Nâsır taraftarı sol görüşlü, Sovyet yanlısı ve devlet mekanizmasını elinde tutan politik grubu Arap Sosyalist Partisi içinden kendisine karşı bir darbe girişiminde buldukları bahanesiyle 1971'de temizlemeye başladı. Yine ABD ile yakınlaşmak çerçevesinde bu sefer 1972'de⁵⁷ 15.000⁵⁸ Sovyet uzmanını ülkeden gönderdi. Buna rağmen Sovyetler'i sadece iç işlerinden uzak tutmaya çalışıyor bir yandan da onu küstürmemek için çabalıyordu. Fakat Sedat'ın 1973'de Exxon ve Mobil'e petrol araştırma hakkı vermesi, ABD ile yakınlaşmak adına Libya ile görüşmeleri yavaşlatması, Bechtel firmasına Süveyş'ten-Akdeniz'e uzanan petrol boru hattı için ayrıcalıklar tanıyıp kontrat yapması⁵⁹ gibi hamlelere rağmen ABD'den, İsrail konusunda gerekli yardımı alamayınca ve en azından pazarlık masasında kendi ellerini güçlendirecek şekilde sınırlı bir savaşı, politik ve diplomatik açmazı aşmak için uygun bir yol olarak değerlendirdi.

1.2. Suriye'nin Savaşa Giriş Sebepleri

1967 Savaşında Golan'ı kaybeden Suriye ayrıca bu bölgeden 80.000 kişi civarında bir göç aldı ve Ba'as Partisi bu yenilgiden dolayı ciddi biçimde suçlanmaya başlamıştı. Bunun en büyük sebeplerinden biri ise partinin devlet için değil devletin ve onun imkânlarının Ba'as için kullanılıyor olarak algılanmasıydı. Bu algı Ba'as'ı bir iç hesaplaşma ve çatışma ortamına sokmuştu.

1963 yılında askerî darbe ile ülke Arap Ba'as Partisi'nin resmen kontrolüne geçmişti. Daha sonra Ba'as içerisindeki klasik Ba'as ideolojisinin yerini yeni- Ba'asçılık ideolojisi almış ve Sünni İslam baskınlık durumunu Alevî, Dürzî ve İsmailî gibi kırsal kesimin mensub olduğu inanç şekillerine bırakmıştı. Bu dönemle birlikte orduda Alevî subayların gücü artmaya başlamıştı. Hâfiz Esad'ın, Salâh Cedid ile birlikte parti yönetimini

⁵⁷ Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş, Diplomasi*, s. 372.

⁵⁸ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, "The October War: Egypt, Syria, Israel", s. 6.

⁵⁹ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, "The October War: Egypt, Syria, Israel", s. 1.

devirmesinden sonra ilk işi İsrail'in saldırılarına karşı olan zayıflığı bitirmek için orduyu yeniden organize etmek olmuştu. Bununla birlikte İsrail'e tek başına meydan okuyamayacağını farkında olan Hâfız Esad, Mısır ile işbirliğini kaçınılmaz görüyordu. Fakat Mısır 242 sayılı kararı kabul edip Suriye reddettiğinde Esad, İsrail karşısında müttefik sıkıntısına düşmüştü. İktidârı tam olarak ele geçirdikten sonra İsrail ile çatışmayı gerçekleştirebilmek ve kaybedilen toprakları kazanabilmek amacıyla gerekli politik ve ekonomik desteği aramaya başladı. Suudi Arabistan ve körfez ülkeleriyle ticareti arttırmaya⁶⁰ ve devletler için yaptığı Marksist “ilerici-gerici” tanımını bir kenara bıraktı. Bu politika sonucunda 1973'te savaş öncesinde 30 milyon dolarlık bir yardımı Suudi Arabistan ve körfez ülkelerinden elde etmişti⁶¹ uluslararası alanda ise sadece Doğu Bloğu ve Sovyetler'e bağımlılık yerine İtalya, Fransa gibi bazı Batı Avrupa devletleriyle ilişkilerini geliştirmeye yönelmişti.

1973 Ocağı boyunca İsrail tarafından saldırılar artmıştı özellikle Münih Olimpiyatları'ndaki İsrail kafilesine yapılan saldırıdan dolayı İsrail, Filistin örgütlerine yardım ettiği sebebiyle Suriye'yi suçluyor ve saldırılarını şiddetlendiriyor ve aynı zamanda bu şekilde Suriye dâhilinde Esad üzerindeki muhâlif baskıları da arttırıyordu. Bir şekilde İsrail'e cevap verilmesi ve rejimin garanti altına alınması gerekiyordu. Bu arada Enver Sedat, Şam ziyaretini gerçekleştirdi ve Sovyetler'den alınan karadan-havaya füze sistemi (SAM-6) Suriye'ye vardı. Suriye ve Mısır askeri pakt imzaladılar. Bu arada Filistin hareketine destek ve karşıt tavırlar aynı anda alınarak şaşkırtma politikası uygulanıyordu. Ayrıca İsrail İşçi Partisi toprakların verilmeyeceğini resmen açıklamış ve diplomatik yolların kapısını kapatmıştı. Bundan dolayı savaş taraflar için kaçınılmaz bir hâl almıştı.

2. 1973 Savaşı'nda Tarafların Kuvvetleri

Suriye ve Mısır 500.000 kişilik düzenli birlikleri ve aynı sayıda askeri de geri kademede yerleştirmişlerdi. Bununla birlikte Irak ve Ürdün'den gelen zırhlı birlikler ile özellikle Magrib ülkelerinden gelen gönüllü birlikler 4.500 tank 3.400 top, 1.080 savaş uçağını göreve hazır bir şekilde bekletiyorlardı. Suriye kuvvetlerinin başında genelkurmay başkanı olarak General Yusuf Çakor bulunurken savaş bakanı General Mustafa Tlas⁶² idi. Mısır kuvvetlerinin başında ise genelkurmay başkanı olarak Korgeneral Saad Muhammed

⁶⁰ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, “The October War: Egypt, Syria, Israel”, s. 12.

⁶¹ John Galvani-Johnson Peter-Rene Theberge, “The October War: Egypt, Syria, Israel”, s. 12.

⁶² Simon Dunston- Kevin Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Golan Heights*, Osprey, London 2003, s. 18.

el Hussani el Şazli bulunurken savaş bakanı Korgeneral Muhammed Abdul el Gani el Gamassi⁶³ bulunuyordu.

İsrail tarafında ise; 100.000 düzenli ve hazır kuvvetin yanında yetmiş iki saat içinde harekete geçirilebilecek 300.000 ihtiyât kuvvet ile birlikte 2.200 tank yaklaşık 1.000 parça top ve 550 savaş uçağını elinde bulunduruyordu. İsrail tarafında ise genel kurmay başkanı David Elazar, yardımcısı İsrail Tal, savunma bakanı ise Moşe Dayan⁶⁴ idi.

3. Kaynaklarda 1973 Savaşı ve Cereyânı

Yom-Kippur⁶⁵ Savaşı, Araplar tarafından İsrail'i, şaşkırtma taktiği ile güvenlik boşluklarından vurmaya üzere planlanmış bir sınırlı-taktik savaşı. Yıpratma stratejisine dayalı bu savaşta amaç 1967 Savaşında kaybedilen toprakların geri alınmasıydı. 1972 yılında Enver Sedat böyle bir yaklaşımı askerî liderleriyle yaptığı bir toplantıda sunmuştu. Fakat Savaş Bakanı Muhammed Sadık bu plana sert bir biçimde karşı çıkmıştı⁶⁶. Bu olaydan iki gün sonra Sadık görevinden alınmış ve yerine General Sadettin Şazlı getirilmiş ve bu yıpratma savaşının hazırlanması konusunda yetkilendirilmişti. Yapılan plana göre;

1. Suriye savaşa dâhil olmalı ve İsrail iki cephede savaşmaya zorlanmalıydı.
2. Ürdün doğuda düşman kuvvetlerini bağlayacak şekilde yardımda bulunmalıydı.
3. İsrail hava gücü sınırlanmalı ve kara kuvvetlerinin İsrail hava kuvvetleri ve hava savunma sistemi yeterince zayıflatılmadan fazla ilerlemesi engellenmeliydi.
4. Kanal geçilmeli ve kanaldan tankların, İsrail karşı saldırısı başlamadan önce, geçmesini sağlayacak köprüler yapılmalı ve bunlar korunmalıydı.

Kuzey cephesinde İsrail'in güçlü mevzileri ve tepelere hâkim konumu nedeniyle güçlü pozisyonu bulunmaktaydı. Aynı zamanda anti-tank hendekleri tanklı birlikler için tehlike arz etmekteydi. Bunun için ise Suriye-Mısır motorize piyade birliklerini kullanma kararı aldı. Piyade birlikler buraları zırhlı birliklerin ilerleyebilmesi için temzilemekle görevlendirileceklerdi. Daha sonra ilerleyen birlikler SAM-6 ve SAM-7 sistemleriyle hava saldırılarına karşı korunacaklardı. Savaşın en önemli kısmı ise İsrail öğrenmeden bu savaş sürpriz bir saldırı olarak başlatmak, İsrail'i gafil avlamak ve İsrail ihtiyât kuvvetlerini

⁶³ Simon Dunston-Kevin Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, Osprey, London 2003, s. 25.

⁶⁴ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, s. 25.

⁶⁵ Ramazân ya da Ekim (*Teşrin-i evvel*) savaşı olarak da bilinen fakat uluslararası literatürde genel olarak Yom-Kippur ismiyle anılan savaşı biz de bu bölüm içinde bu isimle ele alacağız.

⁶⁶ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 279.

devreye sokmadan istenilen hedefe ulaşmaktı. Savaş hazırlıkları gizliden gizliye devam ederken İsrail istihbârâtı bu hazırlıkları düşük ya da düşüktende düşük seviyede savaş tehdidi olarak değerlendiriyor ve 24 Eylül 1973’de ABD istihbârâtından gelen tehdit değerlendirmelerini ise kendi ulaştıkları sonucun negatif olması sebebiyle göz ardı ediyorlardı⁶⁷. Bununla birlikte yapılan toplantılarda tehdidin olmadığı söylenmesine rağmen savunma bakanı Moşe Dayan kuzey cephesindeki tahkîmâtları kuvvetlendirip tank sayısını arttırmıştı.

1 Ekim’e gelindiğinde Suriye ve Mısır plana göre cephe yerleşimlerini tamamlamışlardı.

2 Ekim’de İsrail Genelkurmay başkanı Elazar, Dayan’a yaptığı açıklamada Mısır cephesinde olanların sadece bir tatbikattan ibaret olduğunu bildirmişti. Suriye içinde aynı sonuca ulaşılmasına rağmen onun kuvvetlerinin ve tank sayısının arttığını fark etmişlerdi. Bununla birlikte bir savaş tehlikesini hâlâ düşünemiyorlardı. 3 Ekim’de Başbakan Golda Mayer’in de katılımıyla yapılan toplantıda Suriye ve Mısır’ın her an bir saldırı başlatabileceği anlaşılmış olmasına rağmen, İsrail kendine o kadar çok güveniyordu ki bir tehdit algısı belirmemişti. 4 Ekim’de İsrail tarafında alınan bilgiler Sovyetler Birliği’nden gelen yardımcılarının ailelerini ülkelerine geri göndermekte olduğuydu. 5 Ekim’e gelindiğinde Suriye ve Mısır 500.000 düzenli ve aynı sayıda askeri de geri kademede yerleştirmişlerdi. Bununla birlikte 4.500 tank 3.400 top, 1.080 savaş uçağını⁶⁸ göreve hazır bir şekilde bekletiyorlardı. İsrail tarafında alarm seviyesi yükseltilmişti. Hava kuvvetleri en yüksek alarm durumuna getirildi ve ihtiyât kuvvetler çağrılmaya başlanmıştı. 6 Ekim Cumartesi sabaha karşı saat 4.30’da alınan rapor Mısır ve Suriye’nin akşam saat 6.00 civarında saldırıya başlayabileceği yönündeydi ve artık ihtiyâtların harekete geçirilmesi açısından çok geçti. Genelkurmay Başkanı Elazar önleyici bir hava saldırısı yapmayı düşünürken, savunma bakanı Moşe Dayan Araplar’a, onların ani saldırı planlarının farkında olduklarını bildirme yönünde bir karar alınması gerektiğini düşünüyordu. Başbakan Golda Mayer, Dayan’ın fikrine katılarak “farkında olmamıza ve önleyici saldırı yapabilecek durumda olmamıza rağmen savaş başlatmak istemiyoruz” görüntüsü verme yönünde karar aldı.

Öğleden sonra saat 13.55’te 150 civarında Mısır uçağı Sinâ’ya girerek İsrail hava sahasına doğru hareket etmeye başladı ve hava sahasına girdikten sonra İsrail askeri

⁶⁷ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 283.

⁶⁸ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 286.

pozisyonları ağır ateş altına alındı. Eş zamanlı olarak Suriye’de hava saldırısıyla kuzeyde müdahâleye başlamıştı. Ateş açılmaya başladıktan on beş dakika sonra 8.000 kişilik bir piyade birliği kanalı botlarla geçmeye başladı. Kuzey’de ise Suriye motorize birlikleri 45.000 kişilik bir güçle Golan’a hücum etmiş aynı zamanda Hermon’a indirilen 82.paraşüt birliği⁶⁹ ise buradaki gözlem noktalarına karşı saldırıya başlamıştı bu süre zarfında İsrail hatları ağır top ateşine tutuluyordu. Mısır kuvvetleri ise botlarla kanalı geçmeye ve yanlarında getirdikleri kum tepelerini tırmanmalarını sağlayacak merdivenlerle kanala çıkmaya başlamışlardı⁷⁰. Kanal geçilip İsrail ileri karakolları ile karşılaşan Mısır birlikleri buraları da ağır ateş altına aldılar. Bu arada diğer birliklerde çölü açmak için mukavemet noktalarını geçip doğuya doğru yönelmişlerdi. Burada amaç Kantara ve İsmailiye şehirleri arasındaki iki köprüyü ele geçirmektir ve bunun için 2. Ordu’ya ihtiyaç duyulmuştu. 3. Ordu ise Süveyş şehrine giden bir üçüncü köprü yapmakla görevlendirilmişti ve saldırılar bu pozisyonları yaratıp korumak için devam ediyordu. 2. Ordu’nun görevli kolu köprülere zamanında ulaşarak siperleri kazmaya başlamış ve İsrail tanklarını durdurmayı sağlayacak Sagger anti-tank teçhizatlarını uygun yerlere yerleştiriyordu. Fakat 3. Ordu, köprü yapımı ve ilerlemedeki zorluklar gibi teknik nedenlerle gecikme yaşamıştı. Görev yapan birlikleri tank ateşinden korumak adına RPG-7 taşıyan birlikler uygun mevzilere yerleşmişlerdi. Köprü yapımı ve intikâldeki gecikmelere rağmen Mısır kuvvetleri 10 köprüyü ve kuvvetleri nakledecek kadar sağlam feribotları faaliyete sokmuşlardı. Bu geçiş noktalarını kullanarak piyadelerin yürüyüşünü destekleyecek tanklar da kanalı geçmeye başlamıştı. Mısır kanala yoğunlaşırken Suriye ise Kunatra’nın kuzey ve güneyine saldırılarını odaklıyordu. İsrail kuvvetleri Bar-Lev hattında bulunan kuvvetleriyle karşı koymaya çalışırken gerekli ateş gücünü sağlayamıyorlardı. Ayrıca İsrail kuvvetleri bu güçlü savunma hattındaki mukavemet noktaları arasındaki boşlukları dolduramayınca Bar-Lev hattı bir anda el değiştirmeye tehlikesiyle karşılaşmıştı. Savaşın âni gelişimi çerçevesinde İsrail’in en önemli silahı olan hava kuvvetleri ise bir an önce devreye girmeye çalışıyor ve planını öncelikle Suriye ve Mısır piyadelerinin hava desteğinden mahrum kalması gerekliliği üzerine odaklıyordu. Mısır kuvvetlerinin anti-tank birlikleri İsrail tankları geldiğinde gerekli mevzileri çoktan ele geçirmiş olduğu için İsrail tanklarının saldırılarını engelliyorlar ve İsrail karşı saldırısı, mukavemet noktalarıyla koordine edilemediği ve dağılan tank birlikleri yeniden toparlanmakta güçlük çektiği için bir türlü başlatılamıyordu. Mısır’ın başarılı saldırıları yüzünden İsrail tank gücü büyük zarar görüyordu. İletişim ağı

⁶⁹ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Golan Heights*, s. 48.

⁷⁰ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 288.

İsrail tarafında çok kuvvetliydi fakat aşırı yükleme yüzünden bu ağda istendiği gibi çalışmıyordu. İlk günün akşamı ile birlikte İsrail kontrolsüz ve plansız tank saldırılarıyla askerlerinin Bar-Lev'den geri çekilmesi için zaman kazanmaya çalışıyordu. İlk gün İsrail kuvvetleri 6 uçak kaybetmişti bunlardan beşi Skyhawk biri ise Fantom'du⁷¹.

7 Ekim'e gelindiğinde Mısır kanal hattını neredeyse ele geçirmiş ve bölgede bulunan tankların ise yarısından fazlası Mısır kuvvetlerince yok edilmişti. Ayrıca muazzam sayıdaki Mısır piyadeleri yürüyüşe tank desteği ile yürüyüşe geçmişti. Bundan dolayı İsrail güney cephesinde hava desteğine ihtiyaç duyuyor ve hava kuvvetlerinden destek bekliyordu. Bu arada Suriye Golan'da ilerlemeye devam ettiği için İsrail hava kuvvetlerini sadece buraya odaklamış güneye hava desteği sağlayamıyordu. İsrail buradaki kuvvetleriyle Bar-Lev'i almaya çalışmak yerine zaman kazanmaya ve saldırı yerine direnmeye çabalıyordu. Ariel Sharon ve Avraham Adan ise cepheye varmıştı fakat ihtiyâtlar henüz istenilen seviyeye ulaşamamışlardı. Mısır ve Suriye ise iki cephede ilerlemeye devam ederken Suriye el'Al tepesine ulaşmıştı buda Taberiye gölünden 7 mil uzakta olduğu anlamına geliyordu.

8 Ekim'e gelindiğinde ise İsrail, Mısır ve Suriye'nin önlenemez ilerleyişi karşısında zor bir durumda bulunuyordu. İsrail Genelkurmay Başkanlığı'nda neler yapılması üzerinde tartışılırken iki seçenek üzerinde duruluyordu. İlki insiyatifi Mısır-Suriye ikilisinin elinden almaktı. Bunun içinde her ne kadar düzenli birlikler olmasa da kuzey ve güneye toplamda 800 tank gönderilip bir karşı saldırının başlatılması gerekliliği hissediliyordu. Savunma Bakanı Dayan ise düşmanın âni saldırısıyla başlayan ilerleyişinin, son darbeyi güçlü bir şekilde vurmaya hazırlanmasından korkuyordu. Onun fikri ise kuzeyde geri çekilip Bir Gafgafa'da⁷² bir hat kurulması ve bunun her ne pahasına olursa olsun bırakılmaması gerekliliği üzerineydi. Başbakan Golda Mayer ilk fikrin sahibi General Elazar'a katılarak bir karşı saldırı başlatılmasını gerekli gördü. İsrail cephesinde yapılan karşı saldırı planına göre;

1. General Adan, Mısır 2. Ordusu'na kanatlardan, Kantara bölgesi üzerinden saldırarak ve güneye Bitter Gölüne doğru inmeye devam edecek bu arada General Şaron kuvvetleriyle Tassa bölgesinde ihtiyât olarak bekleyecek.

2. Eğer Adan'ın saldırısı başarı kazanırsa, Şaron Bitter Gölü'nün güney kısmından Mısır 3. Ordusu'na saldırıya geçecek. Fakat başarı kazanmazsa Şaron kuvvetleriyle Adan'ı

⁷¹ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 288.

⁷² Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 297.

desekleyecekti. General Albert'in kuvvetleri ise Şaron kuvvetlerinin ihtiyâtı olarak bekleyecekti⁷³.

Bu plan doğrultusunda İsrail 200 tank desteği ile saldırıya geçtiyse de, planlananın üzerinde kat edilen mesafe sonucunda Mısır birlikleri İsrail'in iki tugayının büyük kısmını, onların beklemediği bir biçimde karşılayarak, ağır RPG ve füze ateşi altında yok etti, geri kalan birlikler ise takip edilmeye başlandı. İsrail büyük kayıpla ve pozisyonunun daha doğuya kaymasıyla birlikte geri çekildi. İsrail'in Mısır cephesindeki tank kayıpları 350'yi aşmıştı⁷⁴. Aynı şekilde körfezde bekletilen hava kuvvetleri ise Mısır hava savunma sistemi tarafından büyük kayıplara uğratılıyordu.

İsrail, Sinâ cephesinde bundan sonra ki planlarını Mısır 2. ve 3. Orduları'nın gerisine sezdirmeden sızmak ve bu iki ordunun birbiri ile olan bağlantısını kesmek üzerine odaklayacaktı.

Golan'da ise Suriye ve İsrail arasında el'Al bölgesinde çatışmalar devam ediyordu. İsrail Mısır'a saldırdığı saatlerde Suriye'ye karşıda atak geliştirmişti. Aynı şekilde burada da ağır kayıplar almış olmakla birlikte ilerlemeye devam ediyordu. Suriye 200 tank ve piyade birlikleriyle İsrail atağına karşı bir atak geliştirmek istemişse de bu başarılı olmamıştı. Suriye bu sefer kuzeyde Kunatra tarafına doğru, güneye inen İsrail tugayının etrafından dolaşarak saldırı geliştirmeye yönelmiş ve Kunatra'da İsrail 7. Tugayı ile karşılaşmış fakat başarı kazanamamıştı. Suriye yeniden kuvvetlerini düzenleyip yeni tank desteği ile bir girişimde daha bulduysa da başarılı olamamıştı. Fakat Suriye saldırılarına devam etmiş İsrail'den daha kuvvetli olan lojistik desteğinin etkisiyle Golan'da bazı tepeleri ele geçirmiş ve zayıflattığı İsrail cephesine baskı yapmaya başlamıştı. Fakat başka bir İsrail birliği, Suriye birliklerinin yakınında Booster kod isimli bir tepayı ele geçirip, 7. Tugay'ın da direnişe devam etmesiyle Suriye'nin kuzeydeki ilerleyişini durdurmayı başarmıştı⁷⁵. Daha sonra İsrail 10 Ekim günü Suriye 1. Zırhlı Tümeni'ni çevirmiş ve geri püskürtmüştür. Bununla birlikte İsrail Hermon'a da saldırı düzenlemiş fakat Suriye Hermon Dağı'nda (Şeyh Tepesi) tutunmayı başarmıştır.

10 Ekim'e gelindiğinde savaş İsrail açısından bir dengeye ulaşmıştı. Suriye kuvvetleri İsrail tarafından geri püskürtüldüyse de, Suriye savaşın ilk günlerinde ele geçirdiği Golan'ın doğu kısmında güçlü bir savunma hattı oluşturmayı ve burada

⁷³ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 298.

⁷⁴ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 299.

⁷⁵ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 300.

tutunmayı başarmıştı. Güney’de ise Mısır kuvvetleri, İsrail karşı saldırıları sebebiyle kuvvetlerini yaymak durumunda kalarak kuvvetlerini bir araya getirmekte zorlanır hâle gelmişti. Bu sebeplerden ötürü İsrail 10 Ekim günü Golan’ı tamamen ele geçirmek isteğiyle bir karşı saldırı yapmayı planlıyordu. Ama 9 Ekim’de kuşatıldıktan sonra düzensizce kaçmaya başlayan Suriye 1.Zırhlı Tümen’i, İsrail’in beklediği gibi dağılmamış ve kendini toparlamıştı. Ayrıca savaş öncesi sınırlarda (67 Savaşının sınırları) Suriye altı yıl boyunca bu anla karşılaşma ihtimalini düşünerek güçlü ve derin savunma hatları kurmuştu. Fakat İsrail bunu yapmakta kararlıydı çünkü İsrail savaş stratejisi, başından beri önce Arap kuvvetlerinden daha zayıf olanı etkisiz hâle getirmek daha sonra bütün kuvvetini tek merkezde toplayarak daha güçlünün üstüne yönelmekti. 10 Ekim ayrıca Arap cephesine, SSCB silah desteğinin başladığı gündü⁷⁶. İsrail başlayan SSCB desteğinin ardından Suriye’nin yeniden toparlanabileceği ve Ürdün, Irak gibi Arap kuvvetlerinin tarafsızlıklarını Arap cephesi lehine bozabilecekleri korkusu içinde olmakla birlikte, Soğuk Savaş dengesi içerisinde çift taraflı müdahâle sonucunda süper güçlerden taraflara yapılacak ateşkes baskısının yakında başlayabileceğini de biliyordu. Zirâ bundan önceki çatışmalarda da aynı baskılar çatışmaların başlaması ardından geliyordu. Bu sebeple Mısır üzerinde biran önce baskı kurmalıydı.

11 Ekim günü İsrail, Suriye’ye karşı saldırıya başladı. Hava kuvvetleri Şam’daki stratejik hedefler üzerine saldırılar gerçekleştiriyordu. Kara birlikleri karadan Kunatra-Şam eksenine doğru saldırıya geçmişlerdi. Karşılarında bulunan Suriye Tugayı ve Faslı gönüllülerden oluşan birlik geri çekilmeye başladı. Suriye geri hatlarda yoğun direniş gösterdiyse de akşam vaktine doğru İsrail, Suriye hatlarını yarıp içeri girdi ve 12 Ekim sabahında saldırıya devam etti. İsrail dağınık şekilde geri çekilen birlikleri kolayca yok edeceğini umarken Arap ülkelerinden gelen destek Suriye kuvvetleriyle birleşince, Suriye yeniden karşı direnişe başladı. İsrail kuvvetleri ilerlerken Irak zırhlı tümeni onları karşıladıysa da İsrail, Irak tümeninin ön birliklerine zâyiât verdirerek geri çekilmelerini sağladı. Bu arada Ürdün zırhlı tugayı da savaş alanına varmıştı. Bu sebeplerden İsrail ilerleyişi kesti ve burada hazırlıklarına, pozisyonunu kuvvetlendirip ilerlemeye devam edebilmek amacıyla başladı. Bu süre zarfında İsrail Hava Kuvvetleri ise vur-kaç taktikleriyle hem Suriye bataryalarını bombalıyor hem de Suriye tarafının cephanelerini tüketmesini sağlıyordu.

⁷⁶ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 301.

Suriye, İsrail'in hava saldırılarına karşı, 12 Ekim'e gelindiğinde karşı hava saldırısını yoğun bir biçimde başlatarak İsrail ilerleyişine durdurmaya girişti. Fakat bu saldırılar çok başarılı olmadı. Ağır hava muharebelerinin yaşandığı bugünde Suriye uçak kayıpları vermişti.

13 Ekim'de Suriye, SSCB'nin silah ve mühimmat desteğinin de etkisiyle İsrail hatlarını yoğun füze ateşi altına almıştı. İsrail bu yoğun ateşe karşılık olarak hava saldırısı başlattıysa da başarılı olamadı ve füze ateşine maruz kalan hava kuvvetleri kayıplar verdi. İsrail'in 11 Ekim'de, Suriye'yi geri püskürtüp savaştan çıkartacağına inanarak başlattığı karşı saldırı planı, bir anda İsrail için kayıp vermeye başladığı bir savaşa dönüşmüştü. Ama devam eden çatışmalarda 13 Ekim Suriye karşı saldırısının İsrail tarafından sonlandırıldığı gün oldu⁷⁷. İsrail Hermon Tepesini ele geçirerek güçlü bir mukavemet noktasını ele geçirmişti ve artık sadece ele geçirdiği yerlerde pozisyonunu kuvvetlendirme yolunu seçti. Hermon'da kurduğu yeni hat Şam'a 32 kilometre uzaklıktaydı. Yine de saldırı amacına ulaşmaktan uzaktı çünkü Suriye hâlâ savaşın içindeydi ve İsrail Mısır'a yoğunlaşamıyordu.

Bu arada Sinâ cephesi sessizdi. Suriye, Mısır'a baskı yaparak Sovyet desteği ile bir karşı saldırı başlatmasını istiyordu. Fakat Mısır Savaş Bakanı General İsmail, Enver Sedat'ın baskılarına rağmen karşı saldırı başlatmak niyetinde değildi. Yoğun baskılar sonucu 12 Ekim'de zırhlı birlikleri kanalın doğusunda yoğunlaştırıp, 13 Ekim'de hava kuvvetlerine kanalın doğu ve güney kısımlarındaki İsrail kuvvetlerine hava saldırılarının düzenlenmesi emrini verdi. Mısır, İsrail'in Suriye üzerine giriştiği karşı saldırıyı durdurduğundan haberdar değildi ve İsrail açık bir şekilde Mısır'ın oluşturduğu ve SAM'lerle koruma altına alınmış mukâvemet hattından çıkmayacağından endişe duyuyordu. Bu durum, pazarlık masasında Mısır'ın kanaldaki varlığını sağlama alıyordu. Bu sebeplerden İsrail, Mısır'ı dışarı çekmenin yollarını arıyordu.

14 Ekim'de 1.000'in üzerinde Mısır bataryası İsrail pozisyonlarını bombalamaya başladı⁷⁸. Ardından Mısır piyadeleri merkezde zırhlı birlik ve topçu birliklerinin desteği ile yürüyüşe geçti. Tasarlanan bu ilerlemenin 24 kilometre civarında olmasıydı ve ilerlemedeki temel amaç başta Gidi geçidi ile birlikte stratejik noktaların ele geçmesiydi⁷⁹. Mısır ilerleyişini havada Mısır Hava Kuvvetleri ve Libya'dan gelen Mirage'lar destekliyordu. 14 Ekim'de iki tarafın birlikleri, özellikle zırhlı birlikler arasında büyük bir

⁷⁷ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 303.

⁷⁸ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, s. 65.

⁷⁹ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, s. 63; Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 305.

savaş başladı. Mısır'ın kuvvet sayısı daha fazla olmakla birlikte kanalda başlayan savaşta İsrail tarafı teknolojik açıdan daha gelişmiş silahları kullanıyordu. Muhârebenin başlamasıyla birlikte Mısır ilerleyişi durdu. Mısır, İsrail'e baskı yaparak onun, ordusunun merkezine saldırmasını engelleme yoluna gitmişti. Fakat İsrail ilerlemeyi durdurdu ve Mısır birlikleri SAM menziline kadar çıkmaz İsrail, Mısır üzerine karşı atak geliştirmeye başladı. Gidi geçiti yolu üzerinde saldırı başlayınca çatışmalar şiddetlendi ve gün boyu sürdü. Mısır, SAM kalkanının menzili dışında kalmayı ağır bir bedelle ödedi. Gün sonunda savaş alanına sürdüğü zırhlı birliklerin yarısı yok oldu.

15 Ekim'e gelindiğinde İsrail kanalı Bitter gölü etrafından geçmeye başlamıştı. Bu nokta İsrail Ordusu tarafından, kanatlarını korumaya yönelik olması hem de iki Mısır Ordusu arasındaki hassas bir nokta olması sebebiyle seçilmişti. İsrail'in planı, iki tümenin Mısır ordusunu çevirmesi diğer ikisinin de kanalı geçmesi ve Mısır orduları arasındaki bağlantının arkalarından dolaşarak kesilmesi üzerine odaklanmıştı. Bu noktadan sonra "Çin Çiftlikleri" savaşı denen savaşlar başlayacaktı. Sharon'a bağlı tümen bu bölgeyi İsrail Ordusu'nun güvenli geçişini sağlamak üzere kontrol altına almak için görevlendirildi. Kanalı geçmek için köprüler kurulacak daha sonra Adan liderliğindeki tümen ilerlemeye başlayacaktı öncelikle Süveyş Körfezine daha sonra batıya, Kahire yönünde yürünmesi kararı alındı. Köprü kurulması konusunda çeşitli güçlükler yaşanınca kanal sallarla geçilmeye başlandı.

16 Ekim'de İsrail Mısır cephesinin gerisine sallarla sarkmaya başlamış ve ilerleyişi karşısında herhangi bir direnişle de karşılaşmamıştı. Fakat kanalın doğusunda birikmiş Mısır kuvvetleri İsrail kuvvetlerine baskı yapmaya ve geçişi zorlaştırmaya başlamıştı. Bunun için bir tugay doğudaki Mısır ordusunun gerisine sarkıp karışıklık yaratıp vur-kaçlarla onun düzenini bozmak için görevlendirildi.

16 Ekim'e gelindiğinde Çin Çiftliklerinde savaş yoğunlaşarak devam ediyordu. Adan'a bağlı tümen kanalı geçmeyi beklerken güçlü Mısır birlikleriyle savaşmaya devam etmek durumundaydı. Çünkü henüz kanal İsrail planlarına uygun biçimde tamamen geçilmemişti. Bu sebeple Mısır ve İsrail birlikleri tanklar ve füzelerle birbirlerini vurmaya devam ediyordu. 16 Ekim akşamına gelindiğinde İsrail birlikleri piyade ve paraşütçü birlikleriyle Mısır birliklerine saldırmışsa da başarıya ulaşamadılar. Bu süre zarfında Adan kanalı geçmek için önünde engel oluşturan Mısır birliklerini geçmeyi başarmış ama kanalı geçememişti.

17 Ekim’de Adan ve tümeni kanalı geçmek yerine alanın doğusunda hâlâ Mısır birlikleriyle savaşmaya devam ediyordu. Bu durum İsrail savaş planınının 36 saat⁸⁰ gerisinde olunduğunun göstergesiydi. İsrail’in, Mısır birliklerini oyalayarak gizlice kanaldan içeri sarkma hareketi Mısır birliklerinin bilinçli bir şekilde geçiş noktasını top ateşine tutmasıyla açığa çıkmış gibiydi. Sharon, Mısır’ın İsrail planından haberdar olduğu sebebiyle biran önce kanalın batı yakasına geçmek ve ilerlemek istediye de isteği genelkurmay tarafından reddedilmişti.

Mısır Genelkurmay’ı ise İsrail saldırılarının Mısır’ın kanalda tuttuğu köprübaşı pozisyonuna yöneleceğini buradan bir koridor açıldıktan sonra kuvvetleriyle Mısır 2. ve 3. Ordular’ının üzerine saldırmak niyetinde olduğuna inanıyordu.

17 Ekim öğleden sonrasında İsrail ilk taşınır köprüyü kanala kurdu.

18 Ekim günü geçiş koridorunda ve kanalın doğusundaki çatışmalardan çıkmayı başaran Adan kuvvetleri köprüden geçmeye başladı ve batıda Mısır’ın içlerine güneyde ise Mısır Hava Kuvvetleri için önem teşkil eden geniş bir arazi üzerinde kurulu Fayid havaalanına doğru ilerlemeye başladı. Sharon kuvvetleri de aynı şekilde ilerleyişe geçti bu arada başka bir İsrail kuvveti gerideki Mısır kuvvetleriyle Çin Çiftlikleri’nde savaşmaya devam ediyordu. Mısır kuvvetleri SAM sisteminin koruma şemsiyesinden çıktıkları için tikanır pozisyona gelmişti. Diğer bir İsraili General Magen’e bağlı tümen ise Kahire-Süveyş hattında Adan’a paralel bir yol izliyordu. Sharon kuvvetleri ise kuzey batı doğrultusunda İsmailiye-Kahire hattında ilerliyordu.

18 Ekim sabahında, Mısır kuvvetleri İsrail planlarını ve durumunu onun ilerleyişinden dolayı fark etmeye başladı. Fakat bu süre zarfında İsrail tümenleri ve yüzlerce tank kanalın batı yakasına geçmeye başlamıştı. Artık İsrail kuvvetleri kontrolü Mısır cephesinde de ele geçirmişti. İsrail kuvvetlerinin sızma hareketiyle Mısır içlerine girmesinin farkına geç varan Mısır, hava kuvvetleri ile birlikte İsrail köprülerini bombalamaya başladıysa da İsrail kurduğu ilk köprüyü sağlam tutmayı, yıkılanların yerine de yenisini koymayı başararak ve zırhlı 3 tümeni bu köprülerden geçirip lojistiklerini de sağlama almayı gerçekleştirmişti.

Bugünlerde Sovyet Başbakanı Aleksei Kosygin durumun farkında olduğundan Mısır’a gelmiş ve gerçekçi bir ateşkes için Mısır’ı ikna hareketine girişmişti⁸¹. Fakat Enver

⁸⁰ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 307.

⁸¹ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 309.

Sedat henüz durumun farkında olmamakla birlikte Kosygin'i her şeyin yolunda olduğuna dair rahatlatmak istemiştir. Bunun üzerine Kosygin, 18 Ekim'de tekrar Kahire'ye gelip Sovyet uydularından elde ettiği görüntülerle İsrail'in, Mısır topraklarındaki durumunu Enver Sedat'a göstermiş, onu durumun vehametiyle ilgili bilgilendirmiştir. Bu görüşmeden sonra Enver Sedat, Sovyetler'le, mantıklı bir ateşkes için masaya nasıl oturulması gerektiğini tartışmaya başlamıştır.

19 Ekim'e gelindiğinde Sovyet görüntülerini yerinde tetkik etmek için Mısır Genelkurmay Başkanı General Şazlı cepheleri dolaşmaya çıkmıştır. Döndüğünde artık savaşın kaybedildiğinden tamamen emin olmuş ve geri kalan Mısır birliklerinin İsrail onları ablukaya alıp ve zarar vermeden, derhal kanalın doğu yakasından çekilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Savaş Bakanı General Ahmed İsmail ise en azından ateşkes kadar dayanılması gerektiğini çekilmenin tam bir yenilgiyi kabul etmek olduğunu ileri sürmüştür. Ne yapılması gerektiği üzerine tartışmalar sürerken, 20 Ekim'de Enver Sedat geri çekilerek tam bir yenilgiyi kabul etmenin kendi iktidârı üzerindeki olumsuz etkileri arttırmayacağı düşüncesiyle General İsmail'in ateşkes kadar dayanma fikrini onaylamıştır. Bunun üzerine General Muhammed Şazlı istifa etmiş ve yerine General Abdul Gani Gamassi getirilmiştir. Fakat bu değişiklik halkın moralini bozmamak adına saklı tutulmuştur. Bu arada İsrail kuvvetleri ateşkesin yakın olduğunun bilinciyle pazarlık masasında elini kuvvetlendirmek adına İsmaili ve Süveyş'in güneyine kadar ulaşılarak Mısır Ordusu'nu tamamen abluka altına almaya uğraşmıştır. Kuzey'de Şaron İsmaili-Kahire hattını ateş altına almışsa da İsmaili şehrini düşürememiştir. Güney'de Adan ve Magen kuvvetleri ise Süveyş'in eteklerini ele geçirmişse de Süveyş şehrini ele geçirmeyi başaramamışlardır. Etrafi çevrilen 3. Ordu'dan rehinelere alınmışsa da Mısır Ordusu direnmeye devam etmiştir.

Suriye cephesinde ise durum 15 Ekim'den beri çok değişmemiş olmasına rağmen Ürdün ve Irak zırhlı destek birliklerinin gelmesiyle İsrail'e ağır kayıplar verdirilmiş fakat İsrail ilerleyişi durdurulamamıştır. Daha da geriye çekilen Suriye kuvvetleri Şam'ı koruma altına almak için Şam etrafında bir savunma hattı oluşturmaya başlamıştır. Bir hafta süren muharebelerden sonra İsrail savaş başlangıcında kaybettiği Hermon Tepesi'ndeki noktaları ve Suriye pozisyonlarını ele geçirmeye devam etmiştir. Suriye kuvvetleri kontrolü kaybettikten sonra sadece savunma durumunda kalmış ve ilerleyişi yavaşlatmak için direnişe geçmiştir. Savaş bu noktadan sonra nihayete adım adım gitmeye başlamış ve ABD Dışişleri Bakanı Kissenger Moskova'ya Leonid Brejnev ile ateşkesin şartlarını konuşmak

üzere yola çıkmıştır. Görüşmeler sonrası oluşturulan ateşkes antlaşmasını Mısır 22 Ekim'de⁸² Suriye ise 23 Ekim'de⁸³ kabul etmiş ve savaş sonlanmıştır.

⁸² Wumser, s. 599.

⁸³ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Golan*, s. 82.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EL-BA‘AS GAZETESİNE GÖRE 1973 SAVAŞI

Gazetenin 6 Ekim 1973'te çıkmadığını görüyoruz. Bu yüzden savaşa ilgili ilk sayı 7 Ekim 1973'te çıkmıştır. Savaş boyu gazetenin takip ettiği bir düzen vardır. Biz bu düzeni daha iyi anlamak için savaşın ilk sayısı olması ve diğerlerine örnek teşkil ediyor olması hasebiyle 7 Ekim sayısını, onun ele alınış tarzıyla uygun sıra ve şekilde vermeye çalışacağız. Daha sonraki sayıları ise uluslararası kaynaklara savaşın yansıması şeklinde, gün gün cephe haberlerine ve cephe ile ilgili gerek uluslararası gerekse diğer gelişmelere değinerek inceleyeceğiz.

Öncelikle gazetenin temel yayın tarzına maddeler şeklinde bir göz atarsak karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır;

1. İlk sayfa muntazam olarak cephe haberlerine ayrılır. Bununla birlikte o gün kaç uçağın ya da kaç tankın düşmana ait yok edilen mühimmat ve araçların, esir alınan askerlerin adetleri verilir. Yine aynı sayfada partinin sözü şeklinde bir köşe vardır ki adı Kelimet'ul- Ba'as'dır.

2. İkinci sayfa ve buna müteâkip sayfalar savaşa ilgili özellikle savaşın diğer ülkeler tarafından nasıl karşılandığı, ne gibi diplomatik gelişmeler olduğu ya da sivil toplum kuruluşlarından ve destek veren ülkelere gelen mesajlar haber olarak verilir.

3. Dördüncü sayfada normal hayatın akışını göstermek için ülke belediyelerinden yani şehirlerden hayata dair haberler verilir bunlar genelde savaşa ilgili değildir.

4. Gazete ortalama 4 sayfa çıkmakla birlikte bazen sayı artabilmektedir. Özellikle önemli açıklamaların tam metinleri verilir. Üçüncü sayfa genelde "tetimme" yani ilk sayfalarda yarım verilen haberlerin devamının yayınlandığı sayfadır. Son sayfada düşmanın savaş ile ilgili yorumlarının psikolojik hârb olduğunu vurgulamak ve onun iddialarını çürütmek için kullandıkları "Hârb Nefsî" yani psikolojik savaş bölümü bulunur ve bu bölüm resimlerle desteklenmeye çalışılır.

Gazete'nin yayın düzenini bu şekilde genelleylebilmekle birlikte yukarıda da belirtildiği üzere sayfa sayıları değişebilmekte ama genel düzen sadece rakamsal olarak kaymaktadır.

1. el-Ba‘as Gazetesi’nin Savaş Sayıları

1.1. 7 Ekim Gazetesi

Başlık’ta; “Suriye ve Mısır birliklerinin düşman İsrail’e karşı sertlikle cevap verdiğini bildirmektedir⁸⁴” ve bundan sonra ise “Şeref Savaşı’nın başladığı” bildirilmiş ve altında “Şeyh Dağı’nın (Mount Hermon) kurtarıldığı ve bölgede pek çok mevki ele geçirildi ve ilerleme hâlâ devam etmektedir” denmiş ve Mısır’ında aynı şekilde Süveyş Kanalı’nı geçtiğini ve kanalın doğu yakasının Mısır kuvvetleri tarafından kurtarıldığı bildirilmiş ardından diğer gelişmeler sıralanmaya başlanmıştır.

Dün Suriye ve Mısır kuvvetleri İsrail’e karşı sertlikle karşılık verdi. Şeyh Tepesi çatışmaları da dâhil olmak üzere kuvvetlerimiz çatışmalarda pek çok başarı kazandı. Düşman kuvvetleriyle deniz ve havada çarpıştık. Kuvvetlerimiz düşman savunma noktalarına, tahkîmâtlarına ve cephe hatlarına saldırdı. Merkez tahkîmâtları ele geçirdi ve hâlâ ilerlemeye devam ediyor. 3 İsrail uçağı düşürüldü. 6 layter (kıyıdan kıyıya personel ve eşya taşıyıcı) ve helikopter kullanılamaz hâle getirildi. Mısır cephesinde ise Mısır Arap kuvvetleri kanaldan geçiş yapıp doğu kıyı şeridini ele geçirdi. Mısır hava kuvvetleri gerçekleşen hava muharebesinde 11 İsrail uçağını düşürdü.

Mısır ve Suriye birlikleri savaş alanında ve iki cephede hâlâ başarılar gerçekleştirmekte.

Devlet Başkanı (رفیق القايد) silahlı kuvvetlere ve halkımıza konuşma yaptı. Devlet başkanlarına gönderdiği ve içinde İsrail’in saldırganlığını açıkladığı mektuplarda olduğu gibi halkımıza onu bütün kuvvetiyle koruyacağına ve adaleti savunacağına dair garanti verdi. Başkan Esad ve Sedat diğer Arap devletleri başkanlarıyla yaptıkları telefon görüşmelerinde diğer Arap liderler, kader savaşında Suriye ve Mısır’ın yanında olduklarını bildirdiler. Bu arada Suriye ve Mısır’ın güvenilir yetkilileri Şam ve Kahire’de düşmanla ve son gelişmelerle ilgili açıklamalarda bulundular. Golda Mayer ve Moşe Dayan ise Mısır ve Suriye kuvvetlerinin işgâl edilmiş topraklardaki başarılarını kabul ettiler. Washington’da Birleşik Devletler gelişmeler karşısında İsrail’i korumak ve İsrail ile karşı saldırıya girişmek konusunda fikir alışverişinde bulundu. BM ise Güvenlik Konseyi’nin toplanacağını açıkladı.

Suriye Cephesi’ndeki Gelişmeler;

⁸⁴ el-Ba‘as,7 Ekim 1973, s. 1.

Bugün saat 14.00'te düşman kuvvetleri uzun ateşkes hattında saldırıya başladı. Kuvvetlerimiz karşı saldırıda bulundu ve saldırıyı durdu. Benzer şekilde düşman uçakları da hava sahamızı ihlâl ederek kuzey bölgesinden saldırınca hava savaşı da başladı. Şu anda kuvvetlerimiz ile düşman kuvvetleri arasında çatışmalar hâlâ devam etmektedir.

2. Saldırının durması ve Şeyh Tepesi'nin kurtarılması: Kuvvetlerimiz düşman saldırılarını durdurduktan sonra karşı saldırıya geçerek çatışmalara girdi. Bu çatışmalardan birinde Şeyh Tepesi kurtarıldı. Şu anda çatışmalar ateşkes hattının batısında devam ediyor.

3. Düşman tahkîmât ve cephelerine gerçekleştirilen saldırılarda kuvvetlerimiz başarı kazandı ve işgâl altındaki tepelerdeki bazı düşman tahkîmâtları ele geçirildi. Kuvvetlerimiz ilerlemeye devam etmekte. Saldırıları boyunca 3 düşman uçağı düştü.

4. Kuvvetlerimiz başarılarına devam ederken düşman askerlerini de esir alıyor. Düşman tankları ve çeşitli silahları zarar görürken işgâl edilmiş tepelerdeki bazı köyler kurtarıldı.

Kuvvetlerimiz Şehirleri Bombalamıyor.

Ordu Merkez Karargâh yetkilisi ve Silahlı Kuvvetler'in yaptığı açıklamalarda düşmanın şehirleri bombaladığımızı dâir gerçek olmayan haberler yaymaya çalıştığını açıkladı. Tek hedefin saldırgan düşman askerî kuvvetleri olduğu söyledi.

Mısır Cephesindeki Gelişmeler;

1. İsrail saldırıya bugün saat 13.30'da Süveyş mntıkasında hava kuvvetleriyle başladı. Aynı şekilde kanalın batısında düşmana ait saldırı botları sâhile yaklaşmaya çalıştı. Fakat kuvvetlerimiz karşılık verdi.

2. Düşman tahkîmâtları hava kuvvetlerimiz tarafından bombalanıyor ve işgâl edilmiş topraklardaki düşman mevki ve karakollarını da bombalıyoruz.

3. Çok önemli bir başarıyı hava kuvvetlerimiz düşman mevkiilerini direkt olarak bombalayarak kazandı. Bununla birlikte hava kuvvetlerimize ait uçaklar hasar almadan geri döndü.

4. Düşman kuvvetleri kanalın batısında bir kısım toprağımızı istilâ etmek istemişse de onlara cevap verdik. Karşı hücumu başarıyla gerçekleştirdik ve ardından topraklarımızla merkezlerini ateşe tuttuk. Ardından bir kısım kuvvetlerimiz kanaldaki düşman birliklerine saldırarak onları kanalın doğusuna kadar izledi ve burada başlayan çatışmalar hâlâ devam etmekte.

5. Mısır bayrağı kanalın doğu sâhilinde yükseliyor. Kuvvetlerimiz kanala gerçekleştirdikleri hücumda düşmana ait kuvvetli tahkîmâtları ele geçirerek buraya Mısır bayrağını diktiler.

6. Süveyş kanalındaki hava çatışmalarında kuvvetlerimiz düşman hava kuvvetlerini püskürttü. Yapılan hava muhârebelerinde hava kuvvetlerimiz 11 düşman uçağını düşürdü.

Cephe haberleri bildirildikten sonra savaşın başlangıcını halka duyuran Devlet Başkanı Hâfız el- Esad'ın yaptığı konuşmanın metni yayınlanmıştır.

Başkan metinde;

“Biz hâk ve adâlet sorunun peşindeyiz. Öldürmenin ve yok etmenin meraklısı değiliz fakat kendimizi ölüm ve yıkıma karşı savunmak zorundayız. Biz saldırgan değiliz ve asla olmayacağız da fakat kendimizi düşmana karşı savunmak zorundayız. Ölümü sevmiyoruz fakat ölümü halkımızdan uzak tutmalıyız. Biz barışın taraftarıyız ve halkımıza ve dünyadaki bütün halklara barışı getirmek için çalışıyoruz. Bugün barış içinde yaşamak için çarpışıyoruz.” dedi.

Özet olarak vatandaşlara, orduya ve subaylara hitâben; “Biz aşağılamaları reddediyoruz, çünkü gururluyuz. Bunu reddeden insanlar, size selamlarımı iletiyorum. Bu konuşmayı sahip olduğumuz *savaşçı Arap ruhuna, sizin vatan sevginize ve bu soruna olan inancınıza, vatani savunma ruhunuza sesleniyorum. Bir haftadan fazladır düşman kuvvetlerini toplayıp bizi vurmaya düşünüyordu ama biz onu durdurduk ve gururumuzu savunuyoruz.*

Selam olsun ordumuza, insanımıza, Mısır Ordusu'na ve büyük Mısır halkına. Selam olsun Magrip (Fas)'ten yardım için gelen kardeşlerimize. Bu gururlu savaşta inanıyoruz ki zaferi gerçekleştireceğiz. Biz bir halkız ve kaderimiz bir ve kutsal amacımızı gerçekleştireceğiz.

Bugün onurumuz için savaşıyoruz ve bu onur bize atalarımızdan kaldı. Allah'a ve kendimize güveniyor ve başaracağımıza inanıyoruz. İsrail ve ona yardım edenlerin kendilerindeki üstünlük hissi onları suç işletmeye devam ettiriyor. Nefret bize karşı kalplerini doldurmuş. İnsanlığı öldürmeye kana susamış hâlde devam ediyorlar, insan haklarını ve uluslararası kuralları küçümsüyorlar tıpkı onlardan önce gelen ve savaştan hoşlanan durmayı bilmeyen ve başkalarının haklarını önemsemeyenler gibi.

Kendimizi kurban etmeye ve amacımızı gerçekleştirmek için zor olan her şeyi yapmaya hazırız. Savaş zayıfı ve güçlüyü gösterecek ve sizin mayanızı gösterdi de. Siz gurur sahibi bir milletin çocuklarısınız ve bütün dünya şahit olacak ki siz en yüce mayaya sahipsiniz.

Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hâlid, Ebu Ubeyde, Amr ibn'ül As ve Salahaddin'in çocukları! Ulusumuzun erdemi bizi çağırıyor ve şehitlerimizin ruhu bize Yermuk, Hittin ve Ayn Calud'da yaptıklarımızı soruyor ve bizi savaşa bunlar itiyor. Haliç Araplar'ı gözlerini

dört açmış bizim büyük direncimizi izliyorlar. Adâlet problemimiz var bundan hakkımız var. Allah bize, bu hak sahiplerine yardım edip başarıya kavuşturacak. Siz, sizden sonraki kuşakların barış içinde yaşaması için savaşıyorsunuz. Bugün bir ramazân günü ve cihât ayı, Bedir savaşı da ramazândaydı tıpkı Mekke'nin fethinin ramazânda oluşu gibi.

Elinizdeki silahlar size emanettir. İyi kullanın ve kaybetmeyin ve Arap askerinin onuru, halkımızın geleceği size emanettir, onu koruyun. İnsanlarımız sizi destekliyor ve arkanızda. İnsanları öldürmekten hoşlanmıyoruz sadece kendimizi koruyor ve düşmanı topraklarımızdan sürüyoruz ve gelecek özgürlüğü bizim ve başkaları için istiyoruz⁸⁵, insanları öldürmekten hoşlanmıyoruz ama düşmanın hareketleri ve savaşın doğası bizi bunu yapmaya zorluyor⁸⁶.” dedi.

İsrail başbakanı Golda Mayer “Mısır ve Suriye cephesinde kaybımız büyük ve *iki cephede kayıplarımızdan muzdâripiz*” diye yaptığı açıklamadan sonra, savunma bakanı Moşe Dayan “Bir dahaki savaş Sinâ çölünde olacak çünkü kanaldaki avantajlı pozisyonumuzu kaybettik, büyük kayıplarımız var ve *kayıplarımızın en büyük sebebi başlayan ani saldırıdır*⁸⁷.” demiştir.

Siyonist askeri sözcü ise “Suriye uçakları gece Golan üzerinde uçuş yapıyor. Mısır kuvvetleri savaşın başlangıcından dört saat sonra kanalın doğu yakasına indirme operasyonu gerçekleştirdi.” dedi. Aynı sözcü itiraf etti ki “Suriye kuvvetleri zafer gerçekleştirerek Golan'daki İsrail noktalarına saldırıya geçti. 1967'den beri İsrail'in elinde olan Golan tepelerini Suriyeliler geri almak istiyor bunun içinde Suriye uçakları geceleri uçuş yapıp stratejik noktalara bombalama saldırılarında bulunuyorlar. Bundan dolayı bütün bölgelerde teyakkuza geçmiş durumdayız, Suriye kuvvetleri havadan ve zırhlı araçlarla saldırı gerçekleştirdikten sonra karadan da saldırıya geçti. Mısır kuvvetleri saldırıya gece de devam ediyor ve ele geçirdiği bölgelere tahkîmâtlar kurup buralara askerlerini sevk ediyor bu askerler o kadar çok ki bunlar bir köprü oluşturacak kadar ve bu yığılma kanalın doğu cephesinin ele geçirilmesinden sonra oldu ve Mısır kanalın özellikle kuzey ve orta noktalarında pek çok bölgeyi ele geçirdi⁸⁸.” dedi.

Reuters ise “Taberiye civârındaki Şamona köyünün Yahudi yerleşimcileri hava çatışmalarının Suriye'ye yakın olan bu merkezde devam ettiğini ve bunları gözleriyle gördüklerini ve buradaki İsrail pozisyonlarında gerçekleşen patlamalarda büyük

⁸⁵ *el-Ba'as*, 7 Ekim 1973, s. 1.

⁸⁶ *el-Ba'as*, “Suriye ve Mısır cephelerinde büyük hasar aldık...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁸⁷ *el-Ba'as*, “Suriye ve Mısır cephelerinde büyük hasar aldık...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁸⁸ *el-Ba'as*, “Suriye ve Mısır cephelerinde büyük hasar aldık...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

dumanların çıktığını ve patlama seslerinin yerleşim yerinden kolayca duyulduğunu” belirtti. Ayrıca “İsrail’in ihtiyât kuvvetleri topladığını ve bunların çoğunun sivil olduğunu ve bunun İsrail ekonomisine özellikle zirâat ve inşâat sektörlerinde olacak zararlarından” bahsetti.

Aynı gün İsrail’de havaalanları kapatılarak hastanelerde acil durum ilân edildi. Bütün polisler ve polis akademisi öğrencileri dâhil olmak üzere görevlendirildi ve hastalar hastaneden çıkarılarak daha güvenli yerlere nakledildiler. Akşam saatlerine doğru Mayer, bütün bakanları acil durumu görüşmek üzere toplantıya çağırdı ve toplantıda Dayan’ın savaşa ilgili son durumu anlatan durum raporu dinlendi. Dayan raporda Suriye ve Mısır’ın çok sayıda askeri bu savaş için meydana sürdüğünü ve İsrail’in de derhal bir şeyler yapması gerektiğini bildirdi. Rapor sonrasında kabine resmi olarak Moşe Dayan’a savaşa ilgili asker toplama da dâhil olmak üzere her türlü kararı alabilme yetkisi verdi⁸⁹.

Savaşın ilk gazetesinde özellikle İsrail- ABD arasındaki ilişkilere değinilmiştir. Habere göre;

“ABD ve İsrail arasında işleyen siyasi bir ortaklık var ve bu ortaklık, ortak bir saldırının olacağını düşündürüyor. Washington gelişen durum karşısında ehemmiyet gösteriyor⁹⁰.” haberleri ileldikten sonra, geçen 24 saat içerisinde ABD- İsrail görüşmeleri bütün hızıyla devam etti ve Kissenger dışişleri yetkilileriyle toplanarak durumu görüştü. Toplantıya diğer önemli askerî yetkililerde katıldı. Toplantının geleneksel bir toplantı değil acil durumlar için yapılan bir toplantı olduğu bildirildi. Toplantı sonrası sözcü Makluski herhangi bir açıklama yapmadıysa da durumla ilgili acil tedbirler alınacağı bildirildi. Ardından Başkan Nikson yaptığı açıklamada “Mısır ve *Siyonistlere* savaşın durdurulup derhal ateşkes yapılması gerektiğini” söylerken ABD Dışişleri, Suriye ile Suriye Dışişleri Bakanı New York’ta bulunuyor olmasına rağmen, herhangi bir görüşmede bulunmadıklarını bildirmiştir.⁹¹

Daha sonraki haberde ABD elçisinin İsrail Başbakanı Golda Mayer ile görüştüğü⁹² de bildirilmiştir.

Savaş’a Arap dünyasının yaklaşımı her gün gazetede detaylı olarak aktarılmış ve savaşın bu ilk sayısında da Ürdün ve Lübnan kuvvetlerinin olası durumlar için teyakkuza

⁸⁹ *el-Ba’as*, 7 Ekim 1973, s. 1.

⁹⁰ *el-Ba’as*, “ABD ve İsrail arasında işleyen...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁹¹ *el-Ba’as*, “ABD ve İsrail arasında işleyen...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁹² *el-Ba’as*, “ABD ve İsrail arasında işleyen...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

geçmiş oldukları⁹³ bildirilmiş ve daha sonra çeşitli sivil toplum birliklerinin ve devlet tarafından kurulan organizasyonların açıklamalarına yer verilmiştir. Bu açıklamalarda “Bu savaş bütün Araplar’ın savaşı herkes elini taşın altına koymalı ve bu savaş Arap onuru ile kaderi savaşıdır. En önemli silah ise herkesin görevini inançla yerine getirmesidir ve en az Suriye ile Mısır kadar diğer Arap devletleri de sorumluluk alarak kardeşlerine yardım etmeli. İsrail’in tek istediği *Kudüs’teki ivedi işgâl durumunu bize zorla tanıtmaktır.*⁹⁴” ya da Çiftçiler Birliği’nin yaptığı “Zafere kadar dövüşeceğiz ordumuzun ve devletimizin arkasındayız.⁹⁵” şeklindeki açıklamalara haber olarak değinmişlerdir.

Savaş sayılarında gazete her gün Mısır’daki cephe haberlerinin yanında Mısır’dan savaşa gelen her türlü destek haberlerine de yer vermiştir. İlk sayıda da “Mısır’da halk meclisinin Mısır ordusuna destek vermek ve dünyadaki diğer parlamentolara ise İsrail’in amacının sadece topraklarını genişletmek olduğunu onlarla bağlantı kurup bildirmek üzere toplandı. Parlamento, başkan Hâfız Bedevî’nin öncülüğünde aldığı kararla, iki başkan Enver Sedat ve Hâfız Esad’ın arkalarında olduğunu bildirerek Mısır ve Suriye’nin, düşmanı topraklarından atmak için tek bir kuvvet olmaları gerektiğini bildirdi⁹⁶.” bu habere değinmiştir.

Gazete’nin normal yayın tarzında da Ba’as partisi ya da çeşitli önemli insanların fikir yazılarına yer verilmekle birlikte savaş döneminde her gün ilk ve son sayfalarda olmak üzere eleştirel tarzdan çok uzak sadece destek amaçlı yazılara yer verilmiştir. Bazen bu yazılara farklı sayfalarda tek tük rastlanılsa da yer buldukları sayfalar genel şekliyle yukarıda bahsettiklerimizdir.

Bu ilk savaş sayısında da ilk sayfada her gün çıkan Kelime’t ul-Ba’as kısmında “Ey Cesaretli Ordumuz, Büyüklüğüne ve Onuruna Selamlar⁹⁷” başlığı altında “İsrail’in düşmanlığı ve geçen hafta boyunca devamlı şekilde Arap Kuvvetleri’nin ateşkes hattı üzerine yığılma yaptığını, düşmanlığını gizlemek için bir bahane olarak kullanma isteği beklenmedik bir şey değildi. Halkımızca, devrimci liderliğimizce biliniyor ki biz İsrail’den saldırganlık ve *hatta Arap halkının hedeflerini gerçekleştirmesi için gerçekleştirdiği devrime düşmanlık ve onu engelleme ve ona saldırma* dışında başka bir şey görmedik. Fakat dün onun için yeni bir ders oldu. Arap kuvvetleri, Golan’da ve Şeyh Tepeleri’nin

⁹³ *el-Ba’as*, “Ürdün Silahlı Kuvvetleri...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁹⁴ *el-Ba’as*, “Arap vatanının savaşı...”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁹⁵ *el-Ba’as*, “Arap çiftçiler birliği”, 7 Ekim 1973, s. 3.

⁹⁶ *el-Ba’as*, “Arap vatanının savaşı...”, 7 Ekim 1973, s. 4.

⁹⁷ *el-Ba’as*, “Kelimet’ul-Ba’as”, 7 Ekim 1973, s. 1.

eteklerinde ve kanal sâhillerinde bir dev gibi, verdiği söze benzer. Kahraman... tarih yazıyor ve hayatımızın gerçek emellerini gerçekleştiriyor.⁹⁸” şeklinde bir yazıyla savaş, amaçları ve yapılmakta olanlar sıralanmış ve halkın moralini yüksek tutmaya gayret gösterilmiştir.

Yine aynı şekilde 5. sayfadaki “min fikr’ul- Hizb” kısmında halkı teşvik ve uyarı için “Şartlar zorlaşacak ve bunlara dayanmalıyız ve *partinin söylediklerine uymalıyız, sabırlı olmalı ve kendimizi kurban vermeye hazır olmalıyız*. Umutlarımızı ve isteklerimizi gerçekleştirecek askerlerimiz için bunu yapmalıyız.⁹⁹” şeklinde bir yazıya yer verilmiştir.

Gazete, cephe haberleri, moral yazıları, uyarı¹⁰⁰ ve tedbir bildirimlerini vermeyi yayın politikasının temeli olarak belirlemekle birlikte yukarıda da bahsettiğimiz üzere savaşla ilgili dış politika haberlerine de sık sık yer vermiştir. Özellikle Suriye-Mısır hattına yapılan yardımlar gelen destek bildirimleri ve telgraflar gazetede her gün yer bulmuştur.

Savaşın bu ilk sayısına bakmaya devam edersek;

Ba‘as Partisi genel sekreter yardımcısı Abdullah Ahmar’ın Demokratik Almanya Cumhuriyeti’ne devrim bayramlarını kutlamak için mektup gönderdiği haberine değinilmiştir¹⁰¹. Daha sonrasında NewYork’ta B.M toplantısına katılmak üzere bulunan Suriye Dışişleri Bakanı Abdulhâlîm Haddâm’ın konuşmasına yer verilmiştir. Haddâm konuşmasında özet olarak “Suriye adına, B.M’nin yeni üyeleri olan sizleri (Doğu Almanya ve Bahamalar) karşılamak benim için şereftir. Çünkü bu örgütü daha uluslararası hâle getiriyor. Bu amaç doğrultusunda bütün ülkelerin üyeliğini biz başından beri destekliyoruz... Bu toplantı bütün dünyanın dikkatini buraya yönelterek isteklerimizi gerçeğe çevirdi... ABD bölgede sadece çıkarlarını gözetiyor... Düşmanımız emperyalizm ve biz bunu durdurmayı talep ediyoruz.

(Latin Amerika, Ortadoğu ve Afrika’yı kastederek) Barış bize emperyalizm yüzünden çok uzak. (Kamboçya ve Kore’ye atıfta bulunarak) Suriye bu ülkelerin bağımsızlıklarını onlara din, renk ayrımı yapmayarak destekliyor ve Viyetnamlılar’ı ve Afrika’daki özgürlük hareketlerini de destekliyoruz... Ortadoğu’daki problem emperyal İsrail ve onun varlığı bütün dünyayı tehdit ediyor ve biz bu problemi çözmeliyiz ve BM bu

⁹⁸ *el-Ba‘as*, “Kelimet’ul-Ba‘as”, 7 Ekim 1973, s. 1.

⁹⁹ *el-Ba‘as*, “min fikr’ul-Hizb”, 7 Ekim 1973, s. 5.

¹⁰⁰ Özellikle, İsrail Hava Kuvvetleri’nin şehirlere karşı gerçekleştireceği bombardımanlarda halka yapması gerekenleri bildiren talimatlar gazetede sık sık yer bulmuştur.

¹⁰¹ *el-Ba‘as*, “Ba‘as Partisi genel sekreter yardımcısı Abdullah Ahmar’ın...”, 7 Ekim 1973, s. 5.

problemi çözmemiz için bizi desteklemeli. İsrail yaptıklarından kendi için olumlu sonuçlar bekliyor ve biz onu bu sonuçları elde etmekten menetmeliyiz. İsrail, siz onun yaptıklarını görmezden geldikçe o asla saygı duymayacaktır. İsrail gayr-ı kanunî bir ortamda büyümeye devam ediyor ve hiçbir hukukî yapıyı (devletler hukuku, insan hakları hukuku gibi) önemsemiyor. Fakat bütün dünya onu ve yaptıklarını kınıyor. *8 Ocak 1973'te İsrail uçakları sivil hedefleri vurup geri döndü ve içlerinde kadınları ve çocuklarında olduğu yüzlerce insan öldü. 21 Şubat 1973'te yine İsrail kuvvetleri evsiz insanların kaldığı çadırları vurdular* ve ABD bunu görmezden geldi. Güvenlik Konseyi duruma karşı âtil kaldı. BM durumla ilgili bir şeyler yapmalı çünkü savaş hâli bölgedeki barış durumunu tehdit ediyor. 67 Savaşından itibaren 6 yıl geçmiş olmasına rağmen İsrail 7 numaralı kararı uygulamadı ve üç devletten toprak aldı. B.M bir şeyler yapmalı, yaptırım uygulamalı. BM bir şeyler yapmayınca *biz Haziran 1973'te kendi yaptırımlarımızı uygulama kararı aldık.* Bundan dolayı Araplar ve Afrika duruma karşı yaptırım uygulama kararı aldı. Diplomatik, ekonomik, askerî, eğitim ve ulaşım konularında yaptırım uygulamalıyız. İsrail, Filistin'den geri çekilmeli ve Arap mülteciler ülkelerine geri dönmeli. İsrail BM'den çıkarılmalı çünkü daima barışı ve kuralları ihlâl ediyor. İsrail kendinin kurban olduğunu inandırmak istiyor ve bunun içinde diğer devletlerle müzâkere yolunu kullanmak istiyor fakat biz onların yalan söylediklerini işgâl ettiği topraklardan (Sinâ ve Şarm el-Şeyh'ten Raffa'ya kadar olan bölge) çıkmak istemediklerinden anlıyoruz... Batı Şeria, Ürdün'e geri verilse bile İsrail'in bu konuda planları var. Bölge İsraililer'e açık kalacak ve onlar bölgede mülk ve iş sahibi olabilecekler tıpkı Ürdün nehri boyunca askerî pozisyona sahip olabilecekleri gibi... Güvenli sınırlar¹⁰² büyük aldatmaca çünkü bu düşünce gerçek değil ve bu bizim zekâmıza hakarettir. Çünkü İsrail sadece topraklarını büyütme istediği için bu güvenli sınır yalanını uyduruyor. Dünyada güvenli sınır yok çünkü İsrail dünyada mevcut ve İsrail'de olan silahlar diğer sınırları da tehlikeye sokuyor çünkü onun B.M aktine ve sınırlara saygısı yok. Bütün devletlerin güvende hissetmesi için iki şey gerek; adâlet ve kurbanlık düşüncesinin ortadan kaldırılıp Filistinlilerin haklarının olduğunun kabul ve itirâf edilmesi. İsrail bunlara saygı göstermeyip Filistin'e Yahudiler'i getiriyor. İsraili Gordon "ABD bağımsızlığını kazandığında topraklarına sınır koymamıştı bizde koymuyoruz."

¹⁰² İsrail'in komşu Arap devletlerinden kendisine karşı yapıldığını söylediği tedhiş girişimlerini öne sürerek 67 de 73 Savaşının temel sebebi olan toprak kavgasını başlattı. Böylece sızmaları engellemeyi kendisi gerçekleştirecek kendisine ele geçirdiği topraklardan güvenli bölge yaratmış olacaktı.

demmişti. Bundan dolayı İsrail barış için tehlikedir ve BM'den çıkarılmalıdır¹⁰³.” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

7. sayfaya baktığımızda, yine cephe ile ilgili haberleri görmekteyiz. Başta bahsettiğimiz üzere cephe haberleri'nin devamı ya da cephe ile ilgili ilk sayfada verilenlerin dışında önemli bir gelişme var ise bunlar genelde tetimme (yani devamı) bölümlerinde ya da orta sayfaların birinde verilmektedir. Savaşın ilk sayısı diğerlerine göre biraz daha yoğun olduğu için cephe haberlerine dağınık ve çok sayıda rastlayabiliyoruz. Bu haberlerde ise “Kuvvetlerimiz Golan'da ilerliyor ve düşmanı temizliyoruz.” dindikten sonra askerî sözcünün açıklamalarına geçilerek “Saat 24.00'da İsrail saldırı botlarından 6 tane batırdık. Çatışma iki saat kadar devam etti ve 2 helikopter daha düşürdük. Diğerleri kaçtı bir gemimiz orta derecede hasar aldı”¹⁰⁴. Aynı şekilde Suriye Devlet Başkanı Hâfiz Esad “Pozisyonumuz güvende. Bu savaşta bütün gücümüzü ve fırsatları kullanacağız çünkü bu savaş Arap ulusunun savaşır”¹⁰⁵ şeklinde bir açıklama yapmış ve ardından da gazetede yine aynı sayfada Yemen Devlet Başkanı'nın “Kuvvetlerimizi Mısır ve Suriye'nin emrine vermeye her ân hazırız. Rütbe veya mevkî farkı gözetmeden herkes asker olmaya hazır”, Fas Devlet Başkanı Melik Hüseyin'in “Savaş için asker göndereceğiz gönüllüleri kaydetmek için ofis açacağız.” şeklindeki açıklamalarına yer verilmiştir.

Yine yukarıda bahsettiğimiz şekilde son sayfa övgü yazılarını ve İsrail tarafından uygulandığı söylenen psikolojik hârb tekniklerinin okurlara bildirildiği sayfa olup burada ayrıca savaştan resimlerde yer almakta ve bu resimler genelde İsrail'den ele geçirildiği söylenen tank v.b araç ve mühimmâtın resimleri olmaktadır. Yine bu sayfada yer alan iki köşe olan “Hadîs es-sabâh” ve “Sabâhu'l-hayr” köşeleri tamamen yukarıda bahsettiğimiz içeriklidir.

Bu yazıların ne tarz yazılar olduğunu anlamak için birer örnek vermek gerekeceğinden ilk günün sayısından faydalanabiliriz.

Sabâhu'l-hayr;

“Mezra'ya (نائية) benzer çok uzak bir bölgeden, o gün o yere vardığında ilk defa olarak ailesini aradı. Devlet onu Haseke'ye bağlı bu yerde öğretmen olarak görevlendirmişti. Ailesi onun gidişinden sonra ne yapabiliriz diye kendilerine sordular çünkü o bu zor şartlarda yaşamaya alışkın değildi. Ama ailesi alışacağına inanıyordu.

¹⁰³ *el-Ba'as*, “Min fikr'ul-Hizb”, 7 Ekim 1973, s. 5.

¹⁰⁴ *el-Ba'as*, “Pozisyonumuz güvende...”, 7 Ekim 1973, s. 7.

¹⁰⁵ *el-Ba'as*, “Pozisyonumuz güvende...”, 7 Ekim 1973, s. 7.

Günler ya da aylar sonra onun ağlamalarının boşa olduğunu kendisinin de anlayacağına ve onun, aynı zamanda çalışmak zorunda olan fakir çocukları eğitime gibi önemli bir göreve sahip olduğunun ve devam etmesi gerektiğinin bilincindeydiler ve uyum sağlayacağına inanıyorlardı. Birkaç gün sonra o ailesini yeniden aradı ve kız kardeşi ona “Ne haber” diye sorup senin için endişeleniyoruz dedi. Fakat o endişelenmeyin yeni hayatıma alıştım ve biraz zor ama bunu hâlledebilirim ve pişirmeyi öğrenmeye başladım dedi.”

Bundan sonraki yazıların bir kısmı direkt savaşla ilgili olsa da savaşın gidişatına yapılan eleştiriler ya da değerlendirmeler değil kahramanlık övgüleri olarak devam etmektedir.

Diğer örneğimiz ise Hadîs es-sabâh’tır. Bu yazıda ise;

“Selâm olsun size ey savaşın adamları;

Selam olsun size...

O savaşçılara.. Kahramanlara..Savaşlara ve Örnek Adamlara ve Silah Adamlarına..

Size selam olsun Golan tepelerindeki ve kanaldaki savaşçılar. Bu insanlar şeref savaşını gerçekleştiriyor ve onlar bu görevi hak ettiklerine inanıyorlar ve halkımız şerefini onlara emanet etti.

Onlara selam olsun bugün karşı koyuş savaşını başlatanlara ve onların inancı ve zafer irâdesi var. Onlar halkın özgürlüğü ve işgâl edilmiş toprakları kurtarmak için savaşıyorlar.

Selam olsun ordumuza, subaylara kimse onları *gafil avlayamaz* (67 Savaşının gafil avlanması eleştiriliyor) çünkü onlar savaşmaya ve sadece hayatlarını bu zafer için vermeye hazırlar.

Selam olsun onlara, adalet sorununa inanan ve savaşı lafla değil fiilî olarak gerçekleştirenlere onların irâdesi yenilmez.

Direniş irâdemiz düşmanın gururunu ve düşmanı güçlü yapan her şeyi yenecek çünkü Özgürlük Savaşı uzun ve düşmanla uzun zamandır yüzleşen Arap halkı nasıl kazanacağını biliyor ve onu nasıl kovacağını biliyor. Yüzümüzdeki pası (Haziran başarısızlığı kastediliyor) bu adamlar silahları, zırhlı araçları ile havada, karada ve denizde temizleyecekler ve bütün dünyaya “Biz her ne pahasına olursa olsun özgürlüğümüz için bütün bedelleri ödemeye hazırız.” diyecekler.

Selam olsun, bütün dünyaya “Evlerimizi, köylerimizi yakmak isteyeninin yüzü için sadece ateş var.” diyecek olanlara.

Hey Savaşçılar (رجال) ...

Siz, Arap halkını onun gücüne ve adalet sorununa yeniden inanmasını sağladınız. Bütün dünyaya düşmanın yayılmacılığın gösterdiniz ve bu düşman üç şeyi hedef alıyor.

Arap toprakları, devrimimizin başarıları (yeni rejim) ve Arap geleceğini.

Ey Savaşçılar,

Biz sizinle birlikteyiz ikinci hendekte. Çünkü siz savaşımızla bizim için yeni bir umut yaratıp zafer için yeni bir kapı açtınız.”

Bu yazıda da Arap savaşı övülmüş savaşçılara seslenilmiş. İki yazıda görüldüğü üzere kişilerin fedakarlığı, savaşın zor şartlarına alışma gerekliliği gibi fedakarlığı öven moral ve ümit verici yazılardır. Bundan sonraki yazılarda aynı amaç sürekli biçimde güdülmüş ve eleştirel herhangi bir yaklaşımda bulunulmamıştır.

1.2. 8 Ekim Gazetesi

Başlıkta; “Arap âlemi hoşnutsuzluğu sebebiyle bütün imkânlarını Mısır ve Suriye’nin emrine vereceğini açıkladı.”

“73 Düşman uçağı düşürüldü. 43’ü Golan, 30’u Sinâ’da ve bir grup asker komutanları ile esir edilirken bazı pilotlarda esir alındı”¹⁰⁶ dendiikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

Savaşın 2. gününde Arap kuvvetlerinin karşı hücumu iki cephede de karada, havada ve denizde devam ediyor ve *diktatör düşman* bozguna uğratıldı. Hava kuvvetlerimiz ve savunma araçlarımızla düşman arasında geçen hava muhârebeleri düşmanın 43 uçağının düşmesi ile sonuçlandı.

Aynı zamanda bazı zâbit ve aralarında 9 pilotunda bulunduğu asker esir alındı. Ayrıca Golan’da düşmanın yapmaya çalıştığı karşı hücumu karşılık verdik ve ısrarlı ve kahramanca saldırımız ve özgürlük isteğindeki sınırsız irâdemiz hâlâ devam ediyor¹⁰⁷.”

Askeri sözcü tarafından yapılan açıklamada; “Esir edilen düşman askerleri içinde subaylar ve 9 da pilot var.” dendi.

“Kuvvetlerimiz hâlâ Golan tepelerinin dâhilinde kahramanca savaşmaya devam ediyor. Düşman ilerleyişimizi durdurmaya çalıştıysa da ısrarlı ilerleyişimizi durdurmada

¹⁰⁶ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 1.

¹⁰⁷ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 1.

başarılı olamadı ve yapılan çatışmalarda büyük insan ve mühimmat kaybına uğradı.¹⁰⁸” dendi.

Mısır Cephesi;

“Mısır Arap Cumhuriyeti’nin kuvvetleri ise Süveyş Kanalı’ndan akmaya devam ediyor. Düşman pek çok insan ve alet kaybına uğradı. 2 gündür düşmanın uğradığı kayıp bu cephede 57 uçak ve 92 tank oldu ve aynı şekilde pek çok paletli araç kaybetti. Mısır kuvvetleri ayrıca düşmana ait pek çok zırhlı araç ve âlet edevatı ele geçirdi. Ayrıca bazı İsraili asker ve subaylar teslim olduğu”¹⁰⁹ bildirildi.

Mısırlı askeri sözcü ise yaptığı açıklamada “Ramazân ayının 11. gününde (7 Ekim) kuvvetlerimiz ilerlemeye ve Süveyş Kanalı’na akmaya devam ediyor. Sinâ Cephesi’nin uzun hattı boyunca düşmana karşı başarı ile dövüşüyoruz. Kara kuvvetlerimiz ve deniz kuvvetlerimiz ortaklaşa bir şekilde ilerlemeye devam ediyor”¹¹⁰ dedi.

Aynı sayfada İsrail’in zor bir savaşla karşı karşıya olduğunu kabul ettiğini söylediği bir açıklamaya da yer verilmiştir. Haber’de İsrail’in cepheden haber vermeye çalışan habercilerin raporlarını yayınlamalarına izin vermediği bildirildiği gibi İsraili askeri sözcü General Hayim Hertsug’un yaptığı “Dün Suriye’nin başlattığı kapsamlı hücum sonrasında Suriye’nin Ahmediye, Ramat Makşimin dâhil olmak üzere güneyde hızla ilerlediğini Kunatra ve bu adı sayılan yerlerde pek çok İsrail askerî mevkinin zarar gördüğünü ve aynı şekilde buralarda askeri kaybın büyük olduğu”¹¹¹ açıklamaya da yer verilerek İsrail’in Filistin’de¹¹² insanlardan gerçekleri sakladığına değinilmiştir.

Aynı sayfada SSCB’nin Araplar’ı desteklediği bildirilerek, onlar tarafından yapılan “Bu savaşın İsrail’e etkisi büyük olacak” açıklamasına yer verilmiştir. Aynı şekilde diğer Arap devletlerinin ortak görüşü olan İsrail işgâl ettiği topraklardan geri çekilmediği sürece barış olsa gerçekleşmeyecektir açıklamasına da yer verilmiştir.

¹⁰⁸ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 1.

¹⁰⁹ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 1.

¹¹⁰ *el-Ba’as*, “Mısırlı askeri sözcü...” 8 Ekim 1973, s. 1.

¹¹¹ *el-Ba’as*, “General Hayim Herstung’un...” 8 Ekim 1973, s. 1.

¹¹² Gazetenin Filistin’den kastı İsrail’in o anda sahip olduğu ve hukusal bir yapı olarak üzerine yerleştiği Filistin topraklarıdır. Buralar işgâl edilmiş toprak olarak görüldüğünden gazete İsrail’deki haberlerden bahsederken hep Filistin adını kullanmaktadır. Filistin’den anlayacağımız iç cephe yani İsrail’in içinde olan olaylardır.

Savaş döneminde uygulanan propaganda politikası bakımından önemli olması nedeniyle Suriye uçakları tarafından Suriye'nin ilerlemekte olduğunun iddia edildiği bölgelere atılan altı dilde yazılmış bildiri önemlidir. Bu bildirilerde şunlar denmektedir;

1. “Suriye tepelerinde yaşayan askerlere, liderlere, yetkililerle ve insanlara;

Güçlü Arap karakteriyle Suriye ordusu, savaşmayan ve binasının üstüne beyaz bayrak çeken kimseyi incitmeyecek. Öldürmeyi ve zarar vermeyi sevmiyoruz ama kendimizi korumak zorundayız. Barışı seviyoruz insanlarımız ve bütün dünyanın barışa kavuşması için savaşıyoruz.”

2. “Askerlere, ihtiyât birliklerine ve İsrail vatandaşlarına;

Yöneticileriniz sizi savaşa sürüklüyor ve savaşa gönderiyor. İşçileri fabrikalardan, öğrencileri okullardan, çalışanları işlerinden, satıcıları dükkanlarından alıp cepheye sürüklüyor, öldüğünüz ve savaştığınız topraklar sizin bile değil ve hükümetinizi sizi kandırıyor. Size vatanınız için dövüştüğünüzü söylüyorlar ama aslında sizi çıkarları için kullanıyorlar bu çıkar petroldür. Bu petrol Sinâ'dan alınıyor ve Mısırlılar'a ait. Sizin yöneticileriniz bizden çaldıklarıyla zengin oluyor. Yaşanan can kayıplarının trafik kazaları sonucu olduğunu söylüyorlar bu yalan o ölümler bizimle savaştan oluyor”¹¹³ şeklindeki bildirilerle İsraililer üzerinde etki kurmaya çalışmıştır. Bu bildirilerde, İsrail'in ihtiyâtlarını cepheye sürmeden insanlar üzerinde etki kurma isteği bulunmaktadır.

Ara sayfalarda özellikle Filistinliler ve diğer Arap ülkelerinden gelen desteklere yer verilmiştir. Filistinli savaşçıların Lübnan sınırından İsrail'e yaptığı saldırılara¹¹⁴ yer verilmiştir. Bunun dışında Arap ülkelerinin ve gazetelerinin destek mesajları önceden de bahsettiğimiz gibi burada da yer bulmuştur. Gazeteler'in birinde iki cephede kazanılan başarılarından bahsedilmiş ve “Yahudiler'i işgâl edilmiş topraklardan¹¹⁵ çıkardık. Mağrip kuvvetleri bize yardım etti ve yenileri yolda” denmiş ve Tunus gazetelerinin Mısır ve Suriye'yi zaferlerinden dolayı tebrik ederek iki devletin İsrail propagandalarının yalan olduğunu kanıtladıklarını bildirmiştir¹¹⁶.

¹¹³ *el-Ba'as*, “Altı dilde yazılan...” 8 Ekim 1973, s. 1.

¹¹⁴ *el-Ba'as*, “Filistinli savaşçıların...” 8 Ekim 1973, s. 2.

¹¹⁵ İşgal edilmiş topraklar Golan ve Sinâ'dır.

¹¹⁶ *el-Ba'as*, 8 Ekim 1973, s. 2.

Savaşla ilgili olarak ikinci sayfada çıkan diğer önemli bir haber ise Yunanistan'ın başkenti Atina'daki Suriye Büyükelçiliği'ne bombalı saldırı düzenlemek üzere olan iki ajanın Yunanistan polisi tarafından yakalandığı ve bunların araştırıldığı belirtilmiştir¹¹⁷.

Dördüncü sayfada savaş içerisinde hayatın normal gideceği ve hiçbir hizmetin kesintiye uğramayacağını vatandaşlara duyurmak açısından “Halkımız savaş şartlarına huzur, güven ve disiplin içinde uyum sağlıyor, iş düzeni ve hizmet müesseseleri devam esâsı üzerine düzenleniyor”¹¹⁸ haberine yer verilmiştir. Bu konuya başka açıdan değinmek adına Suriye’de 100 tane tesîsin açılacağı¹¹⁹ halka duyurulmuştur.

Yedinci sayfada savaş boyu değişmeyecek destekleri, gazete bir liste hâlinde yayınladığı için bunlara isim olarak değinmekte fayda var. Böylece savaşın kimlerden destek aldığını görmek açısından bir fikir edinebiliriz. Listeye göre;

“Marakeş Kralı Melik 2. Hüseyin, Birleşik Arap Emirlikleri’nden Şeyh Râşid bin Saîd el-Maktum, Katar Prensi Şeyh Hâlid bin Ahmed, Yemen Demokratik Cumhuriyeti Başkanı Sâlim Rebia Ali ve Abdurrahman el-Ariyani, Uganda Devlet Başkanı Ali, Bahreyn Emîri Şeyh Zaid bin Sultan el-Nahyan, Cezayir Devlet Başkanı Bumidyan, Kuzey Kore Devlet Başkanı Kim il Song, Bangladeş Başbakanı Şeyh Mucibul Rahman, Afganistan Devlet Başkanı Muhammed Davud, Umman İşçi Birliği Başkanı Abdullatif Beeltiye, Arap Barosu Başkanı Üstad Şefik el-Reşidat, Ahşap İşçiler Birliği Başkanı Abdulkerim Seyid Ahmed, Lübnan’daki Suriye İşçiler Birliği Temsilciliği, Sudan-Libya Kardeşlik Örgütü Başkanı Muhammed Casır Ebu Hâlava, Lübnan partileri ve Ulusal Gelişim Güçleri, Hâlep’ten Şeyh 2. Muhammed, Suriye’deki bütün Birlik Örgütleri”¹²⁰ bu ve bunun benzeri Arap dünyasına ait kuruluş ve isimler ve bütün Arap ülkeleri ile Bağımsızlar Bloğu ve gelişmekte olan ülkeler Başkan Esad’a savaş boyu desteklerini bildirmişler ve gazete bunu her gün ilk sayfasından “Başkanımız bugün yüzlerce telgraf aldı” şeklinde yansıtmıştır. Bununla birlikte Afrika’dan büyük destek alan Arap cephesine karşı tek Afrika rejiminin apartheid¹²¹ rejimi olduğu bildirilmiştir¹²². Ayrıca İslâm dünyasında önemli bir yeri olan Mısır Ezher Câmi’nin imamı olan Büyük İmam Dr. Abdulhâlim Mahmud “Bütün İslâm ulusları ve orduları işgâl edilmiş toprakları kurtarmak

¹¹⁷ *el-Ba’as*, “Düşman istihbaratı...” 8 Ekim 1973, s. 2.

¹¹⁸ *el-Ba’as*, “Halkımız savaş hayatını güvenle...” 8 Ekim 1973, s. 4.

¹¹⁹ *el-Ba’as*, “100 tesîsin açılış töreni...” 8 Ekim 1973, s. 4.

¹²⁰ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 7.

¹²¹ Beyazların zenciler üzerindeki tahakkümünün, ırksal yasalara dayandığı rejim.

¹²² *el-Ba’as*, “İrkçılarla Siyonistler...” 8 Ekim 1973, s. 2.

için birleşmeli”¹²³ çağrısında bulunmuş Suriye Vakıflar Bakanlığı ise dinî otoritelerden cuma vaazı sonrasında halkı savaşa çağırması konusunda yardım istemiştir¹²⁴. Dinsel bir diğer destek ise Kâhire’deki Ortodoks Patrikliği’nden gelmiş ve İsrail’den korkmadıklarını bildirmişlerdir¹²⁵. Bu arada savaş devam ederken gazeteye göre yine aynı sayfada verilen haberde Arap politikacıların da dışarıda, buldukları ülkelerde lobi yapmaya devam etmekte oldukları bildirilmiştir. Bu ülkelerden biri de tabî ki SSCB’dir. Ayrıca dönemin Rusya’sında bulunan Barış Meclisi adında ki organizasyon da savaş boyu Rusya gibi desteklerini devamlı Arap cephesi lehinde bildirmiştir. Bu organizasyonun diğer kıtalardaki (Avrupa, Latin Amerika) uzantıları da durumu değerlendiren bir toplantı yapıp sonucunda, SSCB’deki Suriye sefirinin Arap kuvvetlerinin başarıyla ilerlediği ve Golan’da, Suriye’nin başarılar kazanmaya devam ettiğini bildiren sunumu ardına, Arap cephesini destekleyen kararlar aldıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca Arap hukukunun savunulması için gerekli her girişimin, gösteriler ve yürüyüşlerde dâhil olmak üzere yapılacağını bildirmişlerdir¹²⁶. Ayrıca SSCB’deki pek çok öğrenci Suriye sefiri ile görüşmelerde bulunarak desteklerini bildirdiler. Yine aynı gün Suriye’nin Paris büyükelçisi Fransa Dışişleri Bakanı’yla görüşmelerde bulunduğunu gazete içerik vermeden bildirmiştir.

Arap cephesinin savaşta özellikle halkı etkilemek adına medyayı çok güzel kullandığının bir diğer göstergesi ise televizyon kanallarında Suriye ve Mısır’ın savaşla ilgili yayınladıkları videolardır. Bu videolarda ele geçen esirler, savaşta alınan noktalar ve buraya çekilen Arap bayrakları devamlı gösterilmiştir¹²⁷.

Bu arada gazeteye göre düşman cephesi bugün 3 kez toplantı yapmış ve *Siyonist Güçleri Baş Komutanı* David el Azaar askerî, Mâliye Bakanı Binhas Sabir ekonomik durumla ilgili Golda Mayer’e bilgi vermişlerdir. Ayrıca İsrail bankalarının çalışmayı durdurdukları ve gıda yetmezliği dolayısıyla İsrail’in gıda depolamaya başladığı¹²⁸ bildirilmiştir.

¹²³ *el-Ba’as*, “Dinî heyet çağrıda...” 8 Ekim 1973, s. 2.

¹²⁴ *el-Ba’as*, “Suriye Vakıflar Bakanlığı...” 8 Ekim 1973, s. 4.

¹²⁵ *el-Ba’as*, “Dinî heyet çağrıda...” 8 Ekim 1973, s. 2.

¹²⁶ *el-Ba’as*, “Dünya Barış Meclisi...” 8 Ekim 1973, s. 3.

¹²⁷ *el-Ba’as*, 8 Ekim 1973, s. 3.

¹²⁸ *el-Ba’as*, “Düşman hükûmeti üç ...” 8 Ekim 1973, s. 2.

1973 Savaşı isimli bölümde özellikle Mısır açısından bahsettiğimiz, savaş planında Süveyş'te kurulacak hatta tutunup olabildiğince toprak ele geçirip BM'nin olaya müdâhil olmasını beklemek üzere kurulu planı gösteren şu haber ise önemlidir.

Habere göre Mısır ve Suriye Dış İşleri bakanları Muhammed Hasan Ziyat ve Abdulhâlîm Haddâm yaptıkları konuşmalarda “BM'nin savaşı durduracağına dair umudumuzu yitirdik ama Mısır, İsrail'in 67 Haziran'ında işgâl ettiği topraklardan çekilmesini içeren B.M tarafından sunulacak olası bir ateşkese uymaya hazır”¹²⁹ demişlerdir. Aksi takdirde savaşın bu topraklar özgürleşinceye kadar devam edeceğini bildirmişlerdir. “SSCB size yardım ediyor mu sorusuna” ise “Bu soru cevaplamaya bile değmez, tabii ki hayır” şeklinde yanıtladılar.

Son sayfalarda bulunan resimlerden de örnek vermek gerekirse özellikle savaş sonrası da büyük meselelerden biri olacak kim ne kadar kaybetti sorusuna kendi cevabını vermek isteyen Arap cephesi devamlı bir şekilde İsrail muhârebe araçlarının yıkık dökük hâlini kayıplarına istinâden resimlerle kanıt olarak öne sürmüştür. Sayfa 6'da bulunan parçalanmış bir uçak resminin başında bulunan askerlerin resminin altında “Şahin hava savaşılarımız tarafından düşürülen siyonist uçağı”¹³⁰ şeklinde bir yazı bulunmaktadır.

Daha önceden de bahsettiğimiz gibi savaş sayılarının değişik sayfalarında savaşı destekleyici ve övücü pek çok yazı bulunmaktadır. Bunlardan biri “Arap Ulusu'nun Savaşı” başlığı altında yazılmış ve “Bu zamanlar Arap ulusu için çok önemli. Tarih bu zamanları, erkeklerimizin döktüğü kanlar olarak yazacak ve savaşılarımız Arap ulusu için cihâd yapıyor... Bu savaş İsrail, Arap topraklarına girdikten sonra başladı... İşgâl edilmiş topraklarda ilerliyoruz”¹³¹ içeriği ile özellikle vatandaşları etkilemeye yönelik ve İslâmi vurguları öne çıkaran yazılar bolca vardır.

Bu yazılarda kimi zaman Filistin kozu da kullanılmakta ve 67 Savaşına, kaybedilen topraklara devamlı vurgu yapılmaktadır. Bu yazılardan biri ise “Bıçak... Bu sefer...” başlığında yayınlanmıştır. Yazıda özet olarak “20 seneden fazladır böğrümüzde bir bıçak bulunmaktadır. Biz şu anda bu yaranın kanamasını durdurmaya çalışıyoruz... İsrail'in günahkâr eli 67 Savaşında bu bıçağı daha derinlere sokup durumu kötüleştirdi... Filistin yarası tarihin yüzüne kan tükürdü... Savaş uluslar için, onun ekonomik, eğitim, toplumsal ve politik gücünü denemek adına bir imtihan gibidir ve bu doğruluk tarih boyunca kendini

¹²⁹ *el-Ba'as*, “Arap hoşnutsuzluk...” 8 Ekim 1973, s. 2.

¹³⁰ *el-Ba'as*, “Şahin hava savaşılarımız...” 8 Ekim 1973, s. 6.

¹³¹ *el-Ba'as*, “Arap Ulusunun Savaşı...” 8 Ekim 1973, s. 6.

kanıtladı... Eğer bu savaşta düştüğümüz yerden kalkamasak işte asıl yenilgi budur”¹³² içeriğiyle yukarıda açıkladığımız kodları vatandaşlara vermeye yöneliktir.

Arap askerlerinin içindeki insan sevgisini göstermesi bakımından gazetenin yine aynı sayfasında yukarıdaki yazının hemen solunda yer alan bir yazı ise önemlidir. Bu yazıda “Onlar Savaşa Gidiyordu” başlığını taşıyor. Yazıda önce İsrail askerlerinin onların doğaları ile uyumu gereği yaptığı saldırı anlatıldıktan sonra “İftardan önce 10 yaşında bir çocuk Şam’da sokakta bisikleti ile dikkatsizce gidiyordu bu arada bir sürücüde normal şekilde gelirken ona arabasıyla çarpınca sürücü çocuğa bağırmaya ve üstüne yürümeye başladı. Askerî araçtan üç asker atlayıp çocuğu oradan aldılar”¹³³ şeklinde bir olay anlatılmakta ve savaşa da gitse çocukları koruyan Arap askerleri mesajı iletilmektedir.

1.3. 9 Ekim Gazetesi

Başlıkta, “Bugün Özgürlük için Üçüncü Gün” denmekte ve cephe ile ilgili gelişmelere geçmektedir.

59 Uçak Düşürdük dindikten sonra gelişmelere geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Bugünle birlikte şeref ve onur savaşının dördüncü günündeyiz. Golan’da ve Sinâ’da kuvvetlerimiz siyonistlere karşı ilerlemeye devam ediyor. Kuvvetlerimiz orta kısmın pek çoğunu özgürleştirdi. Kahraman kartallarımız Golan tepelerinde burayı ele geçirmeye çalışan düşman ihtiyâtlarını vuruyorken kuvvetlerimiz kuzey kısmında da düşmanla karşılaştı. Kahraman kartallarımız havada düşmanla karşılaşp 35 uçak düşürdü.”¹³⁴

Mısır Cephesi;

“Kantara’da Mısır bayrağı dalgalanıyor. Orayı özgürleştirdikten sonra Arap Silahlı Kuvvetleri ilerlemeye devam ederek önemli başarılar gerçekleştirdi. Kuvvetlerin liderliğinin yönlendirmesiyle kuvvetlerimiz Süveyş Kanalı sâhilindeki Âbar petrol bölgesine saldırı düzenledi ve ateşe verdi ve düşmanın buradaki petrolden yararlanmasını engelledi. Düşmanın 24 uçağını düşürdük.”¹³⁵

¹³² *el-Ba’as*, “Şahin hava savaşçılarımız...” 8 Ekim 1973, s. 6.

¹³³ *el-Ba’as*, “Onlar Savaşa Gidiyordu” 8 Ekim 1973, s. 6.

¹³⁴ *el-Ba’as*, 9 Ekim 1973, s. 1.

¹³⁵ *el-Ba’as*, 9 Ekim 1973, s. 1.

Aynı sayfada verilen resimde esir oldukları söylenen 6 İsraili pilot bulunmaktadır ve bunlar ayrıca Suriye televizyonunda da teşhîr edilmiştir.

Sovyetler'in desteğinin devamlılığı dile getirilirken. Savaşa asker gönderen Cezâyir Devlet Başkanı Havâri Bumidyan ile temas kuran Devlet Başkanı Hâfız Esad askerî durumun gayet iyi bir hâlde olduğunu ona bildirdi¹³⁶. Bununla birlikte liderlerden Arap ordularına kutlama mesajları devam etmektedir. Aynı gün Mısır Genelkurmay Başkanı askerlerine “Oğullarım, kardeşlerim zaferlerinizden dolayı sizi tebrik ediyorum ve başkanımız sizi tebrik ediyor. Bütün Araplar sizin zaferinizi izliyor ve size güveniyor”¹³⁷ şeklinde seslenerek onlara moral vermeye devam etmiştir.

Bugünün bir diğer önemli gelişmesi ise Ürdün'ün iki İsrail uçağını düşürmüş olmasıdır. Ne amaçla orda oldukları hakkında bilgi verilmemiştir olsa Ürdün 8 Ekim sabahı saat 6.45'te hava sahasına giren iki İsrail uçağını düşürmüştür¹³⁸.

Aynı gün gazete Tarafsızlar Bloğu'nun dördüncü toplantısından çıkan destek kararına da yer vermiştir. Toplantının başkanlığını yapan Bumidyan savaştaki gelişmelerle ilgili bilgi vermiş ve büyük devletlere (Güvenlik Konseyi Daimî Üyeleri) gönderdiği mesajda; “Tarafsızlar Bloğu başkanı olarak Ortadoğu'daki duruma sizin dikkatinizi çekmek benim görevim. İsrail sizin aldığımız kararlara saygı duymuyor ve daha da ileri gitti ve bizi bazı icraâtları yerine getirmeye zorladı ve biz bu yaptırımları Tarafsızlar Bloğu'na üye devletler ve bir bütün örgüt olarak uygulayacağız”¹³⁹ dedi. Aynı sayfada, Suudi Arabistan kralı Emîr Faysal'da verdiği mesajda silahlı kuvvetlerimiz savaşa hazır dedi. Sudan aynı şekilde vatandaşlarının kan bağıışı ile destek olacağını ve Mısır'a asker göndereceğini bildirdi¹⁴⁰.

73 Savaşının, 67 Savaşında İsrail'in yaptığı ani saldırıya bir cevap olduğunu ise yine ikinci sayfada verilen “Suriye Silahlı Kuvvetleri ile Gurur Duyuyoruz” başlıklı haberde görebiliyoruz. Bu haberde “Haziran 67'de yapılan saldırıya karşılık veriyoruz” denmiştir.

Gazete sık sık Reuters Haber Ajansı'ndan da bilgiler iletmektedir. Onun geçtiği haberde “Hava ve kara savaşları daha da şiddetleniyor. Suriye ve İsrail uçakları kapışmaya

¹³⁶ *el-Ba'as*, “Devlet başkanı...” 9 Ekim 1973, s. 1.

¹³⁷ *el-Ba'as*, “Mısır Genelkurmay Başkanı...” 9 Ekim 1973, s. 2.

¹³⁸ *el-Ba'as*, “Ürdün iki İsrail uçağını...” 9 Ekim 1973, s. 2.

¹³⁹ *el-Ba'as*, “Kardeş Arap devletleri ...” 9 Ekim 1973, s. 2.

¹⁴⁰ *el-Ba'as*, “Kardeş Arap Devletleri...” 9 Ekim 1973, s. 2.

devam ediyor.” dedikten sonra Reuters askeri sözcünün “67 trajedisini sonlandırıp haklarımızı geri almalıyız.” açıklamalarını yayınlamış ve daha sonra halkın bu savaşı metânet ve güvenle karşıladığını bildirmiştir¹⁴¹. Gazete üçüncü sayfada isminin Emi Arklay olduğunu söylediği bir İsrail yüzbaşısının “ Ruhsal maneviyâtımız çöktü. Savaşın ilk gününde 16 uçak kaybettik, 10 tanesi Skyhawk” açıklamalarına yer vererek düşmanın psikolojik durumunu göstermeye çabalamıştır.

Üçüncü sayfada verilen karikatürde, canavar şeklinde resmedilmiş İsrail onuruna (ya da kibirine olarak çevirebileceğimiz كبرياء) Başkan Hâfız Esad ve Başkan Enver Sedat, Suriye ve Mısır bayraklarını dikerken karelenmiştir.

Başta da bahsettiğimiz gibi son sayfada İsrail’in yapmaya çalıştığı söylenen psikolojik hârble ilgili yazılar bulunur. Bu yazılar genelde İsrail şunu söyledi bunun aslı böyledir içeriklidir. Genellikle İsrail’i yalanlamaya yöneliktir ve içeriği büyük oranda aynıdır. Bu sebeple bir tane örnek vermek genelini anlamak açısından yeterli olacaktır. 9 Ekim tarihli gazetenin bu bölümünde yer alanlar şöyledir;

“Düşman bizimle iki cephede savaşmaktan yorgun. Yalanlarla bizi etkilemeye çalışıyor ama başaramadı. Şam’da hayat felç durumda diyor ama bu doğru değil. Süveyş Kanalı’ndan Mısır kuvvetlerinin geçmesini sağlayan portatif köprülerin hepsini yıktığını söylüyor, İhtiyâtlarını çağırmaya başladığını ve bizi şaşırtacağını, savaşı yarın sonlandıracağını söylüyor. Bunların hepsi yalan vatandaşlarımız gerçekte, yabancı gözlemcilerin bildirdiği gibi başından beri savaş şartlarında olgunluk içinde hareket ediyor ve yaşıyor.

Düşman köprüleri yıktığını söylüyor fakat gerçek Mısır askerlerinin ve araçlarının kanaldan geçmeye devam ettiği ve kanalın doğu yakasını kontrol altına aldığıdır. Golan’da kontrolü sağladığını söylüyor ama gerçek, kuvvetlerimizin düşman merkez ve tahkîmâtlarını ele geçirerek ilerliyor olmasıdır.

Yaralılarının trafik kazalarından kaynaklandığını vatandaşlarına söylüyor bu yalandır o yaralılar bizimle savaştan kaynaklanıyor.

Şam’ın ilçelerini bombaladığını söylüyor bunlar; Kâbûn, Berze, Kefersûsa, Meze gibi yerlerdir fakat buradaki vatandaşlar yere bir mermi bile düşmediğini söylüyorlar.

¹⁴¹ *el-Ba’as*, “Hava ve kara...”, 9 Ekim 1973, s. 3.

Tâifecilik (bölücülük) silahını kullandığını söylüyor düşman Arap vatandaşları arasında fakat bu yalan vatandaşlarımız savaşın başladığı ilk günden beri birbirlerine kenetlenmiş durumdadır.

Uçaklarının herhangi bir atışa hedef olmadan üstlerine geri döndüğünü söylüyor hâlbuki bu bir yalandır. Esir olup televizyona çıkan pilotlar, onlarda geri geldi mi?¹⁴² bu tarz yazılar bütün savaş boyunca çıkacaktır ve içeriği bahsettiğimiz üzere aynıdır.

1.4. 10 Ekim Gazetesi

“Paris: Avrupa, İsrail’in açıklamalarına güvenini yitirdi.” açıklamasından sonra Başlıkta; “Kunatra’yı kuşattık, Golan ve Sinâ içlerine ilerleme devam ediyor¹⁴³. 43 Uçak düşürdük” haberi yer aldıktan sonra cephelerle ilgili gelişmelere geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Genelkurmay Başkanlığı adına konuşan askerî sözcü; “Dün kuvvetlerimiz ile düşman kuvvetleri arasındaki sert çatışmalar akşama kadar devam etti. Sonrasında Golan tepelerine sessizlik hâkim oldu. Kuvvetlerimizden biri dün akşam Kunatra üzerine ve tepelerdeki mevzî lere hücum edip Sebîhe şehrini kuşatmaya muvaffak oldu. Burada ve şehrin tepelerinde, kuzeyi, batısı ve güneyinde çatışmalar saat yedi civârına kadar şiddetli geçti. Sonrasında kuvvetlerimiz saldırıyı durdurdu. Bu sırada düşman hava kuvvetleri ile hava kuvvetlerimiz arasında Golan, Homs ve Sâhiliye bölgeleri üzerinde düşman uçaklarının düştüğü çatışmalar cereyân etti. Ayrıca hava kuvvetlerimiz Golan’daki birliklerimize buradaki, Hûle bölgesindeki ve Ürdün nehrinin batı civârındaki düşman mevkîlerini, hatlarını, birliklerini bombalayarakta yardım etti. Hava savunma araçlarımızda düşman hava kuvvetleriyle ağır çatışmalara girdi. Gün boyunca ve Homs’a, Şam’a ve Golan’a bombalama gerçekleştirmeye çalışan düşman uçaklarının büyük kısmını düşürdüler. Böylece düşman gün boyu 23 uçak kaybetmiş oldu. 5 pilot esir edildi ve ayrıca başka 5 pilotta Golan’da¹⁴⁴ bulundu. Böylece düşman gün boyu süren muhârebelerde büyük hasar almış oldu. Şam’a gerçekleştirilen saldırılarda bazı vatandaşlar ve içlerinde diplomatik misyon için görevli bulunan bazı şahıslar da yara aldı¹⁴⁵.

¹⁴² *el-Ba’as*, “Gözlemcilerin raporları...”, 9 Ekim 1973, s. 5.

¹⁴³ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁴⁴ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁴⁵ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

Mısır Cephesi;

“Sinâ’da Mısır Arap Cumhuriyeti’nin kuvvetleri kanalın doğu sâhilini tamamen ele geçirdikten sonra, 15 kilometre kadar içeri ilerledi. Daha sonra bir kısım zırhlı birliği komutanlarıyla birlikte esir etti. 20 uçak düşürüp, 4 pilotu esir ettiler. 102 tankı ve 5 deniz aracını yok edip düşman kuvvetlerinden 100 eri esir aldılar. Mısır Genelkurmayı’ndan yapılan açıklamada; “Sinâ içlerinde geliştirdiğimiz hücum esnâsında düşman kuvvetleri güney ve orta bölgede zırhlı tugayı ile ilerleyişimizi durdurmaya çalıştıysa da meydana gelen sert çatışmada zırhlı kuvvetlerimiz 42 tankı güney bölgesinde ve 60 tankı orta bölgede yok etti ve düşmanın geri kalan kuvvetleri panik içinde doğuya geri çekilmek durumunda kalınca tanklarımız onları tákibe aldı ve bu sırada düşman kuvvetlerinden pek çok sayıda takım esir edildi.”¹⁴⁶

Ayrıca cephe gelişmelerinin özetinin verildiği bir üst kısımda İsrail’in, Sinâ boyunca en sağlam savunma hattı olan Ber-Lev’in Mısır kuvvetleri tarafından kırıldığı bildirilmiştir¹⁴⁷. Alt tarafta bulunan portatif köprü aracılığı ile kanaldan geçen asker ve tankları resmeden görüntünün altında ise tank takımının generalinin esir edildiği ve hemen yanında ise resmin asıl amacı olan Mısır kuvvetlerinin köprü aracılığı ile Sinâ’ya nasıl geçmekte olduğu gösterilmiştir¹⁴⁸. Başlığın altında verilen resimde ise düşmekte olan bir İsrail uçağının görüntüsü verilmiştir¹⁴⁹. Daha sonra Mısır’ın kanaldan geçişi Kelimet’ul-Ba’as yazısında, “Kötü 6 yılın son buluşu ilk merminin atılmasıyla başladı”¹⁵⁰ derken burada bir teşbîh sanatı yapılmış mermi kanalı geçen Mısır ordusu, silah ise o köprüünün namlusu olarak addedilmiştir. Gazete’nin sonraki sayfalarında başbakan Mahmud Eyyûbi ve yardımcısı Muhammed Haydar ve ekonomi bakanı Abdulgani Kannud’un Homs’a gidip burada İsrail’in gerçekleştirdiği saldırılar sonrasında yerinde incelemelerde bulunduğu ve yaralılarla görüşüp âcil yardım talep ettikleri¹⁵¹, Şam’daki saldırıda ise Hindistan ve Pakistan sefirliklerinin hedef olduğu ve Hindistan sefirinin karısı ve çocuklarının, BM yetkilisinin karısının yaralandığı ve Sovyetler’e ait kültür merkezinin hedef olduğu

¹⁴⁶ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁴⁷ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁴⁸ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁴⁹ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁵⁰ *el-Ba’as*, “Kelimet’ul-Ba’as”, 10 Ekim 1973, s. 1.

¹⁵¹ *el-Ba’as*, “Eyyûbî şehirlere yapılan...” 10 Ekim 1973, s. 2.

bildirilmiştir¹⁵². İletilen destek mesajlarında ise Etiyopya, Bulgaristan, Viyetnam, Moğolistan, Çekoslavakya, İspanya ve Avusturya¹⁵³ vardır.

Gazete’de aynı şekilde İsrail’in Suriye kuvvetlerinin, sivil hedefleri ve şehirleri hedef aldığı haberine yer verilerek ardından bunun yalan olduğu “ Biz eminiz ki Ramaat havaalanını ve diğer askerî hedefleri vurduk”¹⁵⁴ açıklaması ile halka bildirilmiştir. Ayrıca gazete İsrail ve ABD dışişlerinin sürekli temasta bulduklarını aralarındaki desteği göstermek açısından belirtmeye devam etmiştir.

Üçüncü sayfada ise gazete, genel olarak bütün haber ajanslarının ve gözlemcilerin hem fikir oldukları “Siyonist maneviyâtı çöktü: Esirler’de, Mısır ve Suriye kuvvetlerinin Sinâ ve Golan’da gerçekleştirdikleri ilerlemeden dolayı bunun gerçekleştiğini belirttiler”¹⁵⁵ düşüncüyü bu açıklamayla doğrulamaya çalışmıştır. Aynı sayfada devam eden savaşta, İsrail Hava Kuvvetleri’nin çok sayıda uçak kaybettiği ve aynı şekilde tank kayıplarının da çok oluşu yüzünden savaşa dâir olan İsrail inancının çöktüğü bildirilmiş ve bu haberin ardından Reuters haber ajansının da aynı fikirde olduğu bildirilmiş ardından da Enver Sedat’ın Afrika Birliği Örgütü’ne savaşla ilgili gelişmeleri aktardığını iletmiştir. Bir diğer diplomatik gelişmenin ise Suriye’nin Fransa’ya çektiği rest olarak görebiliriz. Haberde Suriye’nin, Fransa’ya “Ya İsrail ya biz” şeklinde çıkış yaptığını sebep olarak ta Fransa’da, Suriye ve Mısır’ın, İsrail şehirlerini vurduğuna dair çıkan haberler olduğu bildirilmiş ve Fransa’ya bu çıkış yapılmıştır. Çıkış Suriye’nin Fransa büyükelçisi Seyid Ahmed Abdulkerim tarafından Fransa Dışişleri Bakanlığı’na Suriye hükümeti tarafından yazılan mektubu vermesiyle yapılmış ve İsrail’in başlattığı vahşi saldırının eleştirilmesi gerektiği Fransız hükümetine dışişleri nezdinde bildirilmiştir¹⁵⁶.

Son sayfada ise önceki gazetelerle aynı bölümler yer almış ve verilen resimlerde Suriye Ordusu’nun Golan’daki İbrânice olan trafik işaretlerini değiştirdiğini görüntüleyen bir resim, Golan’daki kontrolün Suriye’nin eline geçtiğini kanıtlamaya yönelik olarak verilmiştir. Son sayfada verilen diğer bir önemli gelişme ise Golda Mayer’in müsteşârı Harun Yarif’in yaptığı açıklamalardır. Gazete’ye göre Yarif Golan’la ilgili soru sorulunca zayıf bir psikoloji gösterip “Savaş’ta hiçbir şey garanti değildir.” diye cevaplamış, Sinâ’da neden başarısız olundu sorusuna ise, “Bu alan çok büyük bundan dolayı askerler kolay

¹⁵² *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 2.

¹⁵³ *el-Ba’as*, 10 Ekim 1973, s. 2.

¹⁵⁴ *el-Ba’as*, “Düşmanın iddialarına...” 10 Ekim 1973, s. 2.

¹⁵⁵ *el-Ba’as*, “Siyonist varoluşun içsel...” 10 Ekim 1973, s. 3.

¹⁵⁶ *el-Ba’as*, “Suriye, Fransa’dan tarafını...” 10 Ekim 1973, s. 3.

hareket ediyor ve özellikle boşluklar düşmana hareket sahası veriyor. Tahkîmâtımızı kanalın doğu kısmında 3-5 km arası geri çekmek durumunda kaldık” şeklinde cevap vermiştir.

1.5. 11 Ekim Gazetesi

“Düşman’ın Başarısızlığı Askerî Liderlikte Değişimlere Yol Açtı” açıklamasından sonra başlıkta; “Kuvvetlerimiz Özgürlük için 6. Günde de İlerlemeye Devam Ediyor.” denmiş ve cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Düşman ihtiyâtlarını kuvvetlerimiz üzerine göndermeye başladı. Düşmanla karşılaşarak ona büyük insan zâyiâtı verdirince planları bozuldu. Bu atılımdan bir netice alamayınca ve hava kuvvetlerinin kuvvetlerimiz üzerine gerçekleştirmeye çalıştığı bombalama netice vermeyince şehirleri bombalamaya başladı. Hava kuvvetlerimiz ve hava savunma araçlarımızda çatışmaya girince düşman hava kuvvetleri hedeflerini gerçekleştiremeden büyük hasar aldı. Pek çok pilotu esir ettik. Muhârebelerde 43 uçak düşürdük.”¹⁵⁷

Mısır Cephesi;

“Birliklerimiz güney kısmında ilerlediği sırada düşmanın zırhlı birlikleriyle karşılaşınca çatışmaya başladık. Bu çatışmada düşmanın tanklarına, zırhlı arabalarına, toplarına çok zarar verdirdik. Bazı düşman birlikleri silahlarını arkalarında bırakıp kaçmaya başladı ve birliklerimiz bunları ele geçirdi bunların içlerinde;

1. 3 adet Senturyon tank
2. 150 mm’lik 4 top
3. 4 adet havan topu ve kullanılabilir durumda mühimmât ele geçirdik.

Bu arada birliklerimiz, kara kuvvetlerimiz üstüne saldırı düzenlemeye hazırlanan düşman hava kuvvetleriyle karşılaştı. Bunlarla yapılan çatışmada 10 uçak düşürdük ayrıca iki uçakları da isabet aldı. 15 tankı ve zırhlı arabayı da ele geçirdik.”¹⁵⁸

Cephe gelişmeleri böyle aktarıldıktan sonra diplomatik gelişmelerde bugünün gazetesinde Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Dr. Muhammed Zekeriya İsmail’in “67 sınırlarına geri dönmek bizim için kabul edilemez. ABD bunu bizden talep etti fakat bu

¹⁵⁷ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 1.

¹⁵⁸ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 1.

kesinlikle kabul edilemez¹⁵⁹.” açıklamalarına yer verilmiştir. Aynı sayfada gazete Irak savaş uçaklarının, İsrail uçaklarını Irak topraklarına süzülüp oradan Ürdün arazisine geçmeye çalışırken düşürdüğünü bildirip, Irak Ordusu’nun Arap kuvvetlerinden olduğunu ve kuzey ile güney cephelerinde savaşıyor olduğunu da hatırlatmıştır. Bir diğer önemli gelişme ise Reuters ajansından gazeteye yansıyan üç Sovyet askerî birliğinin Sovyet filosuna yardım amacıyla Boğazlardan geçmekte olduğu haberidir. Haber’de üç Sovyet askerî birliğinin dün sabah Karadeniz’den Boğazlar’a oradan da Akdeniz’e geçtiğini ve bunların yanlarında taşınabilir füze de getirdiğini de bildirilmiştir¹⁶⁰. Bugünün gazetesinde de destek haberleri yer almaya devam etmiş ve dünya medyası ile Arap dünyasının sonsuz desteği vurgulanmıştır. Aynı şekilde savaştan Arap halkının korkmadığı bizzat hevesli oluşu “Düşmanın gururunu arttırdığı her anda topraklarımız yanardağ misâli patlıyor” denmiş ve Arap halkının düşmandan ve onun vahşiliğinden korkmayıp sabırla savaşa dayandığı¹⁶¹ vurgulanmıştır.

Beşinci sayfada 11 Afrika ülkesinin İsrail ile ilişkileri kestiği belirtilmiş ve Mısır’ın yakaladığı İsraili tümen komutanı Asaf Yaçuri’nin “Savaş çok zor ve Mısır bu savaşta bizden üstün ve komutam altındaki tüm tanklar yok oldu”¹⁶² açıklamasına yer verilmiştir. Aynı sayfada, belki 1973 petrol krizinin ilk sesleri sayılacak önemli bir habere rast ediyoruz. Haberde ABD’nin Araplar’ın petrolü kesebileceği korkusuyla endişe içerisinde olduğu ve kesilmesi durumunda petrol ihtiyacını nasıl karşılayacağına yönelik acil durum planı yapmakta olduğu¹⁶³ bildirilmiştir.

Altıncı sayfada ise sık sık yer bulan hayatın normal gidişine dâir Şam’dan bazı fotoğraflara yer verilmiş ve marketlerde her şeyin olduğu gündelik hayatın normal devam ettiği vurgulanmıştır¹⁶⁴.

Son sayfada ise Mısır kuvvetlerinden bir kısmının Hat-Berliv’de çekilmiş olduğu söylenen fotoğrafı ile Suriye kuvvetlerinin Golan’daki resimleri yayınlanmıştır¹⁶⁵.

Bir sonraki gazetenin tarihinin 12 Ekim olmasını beklerken bu gazetenin de 11 Ekim tarihini taşıdığını görüyoruz. İki gazete de basıldıkları günleri savaşın 6. günü olarak

¹⁵⁹ *el-Ba’as*, “Muhammed İsmail...” 11 Ekim 1973, s. 2.

¹⁶⁰ *el-Ba’as*, “Üç Sovyet Askerî...” 11 Ekim 1973, s. 2.

¹⁶¹ *el-Ba’as*, “Halkımız işini...” 11 Ekim 1973, s. 4.

¹⁶² *el-Ba’as*, “Zırhlı tugay komutanı...” 11 Ekim 1973, s. 5.

¹⁶³ *el-Ba’as*, “ABD durum üzerinde...” 11 Ekim 1973, s. 5.

¹⁶⁴ *el-Ba’as*, “Düşmanın yalanları ile...” 11 Ekim 1973, s. 6.

¹⁶⁵ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 8.

anlatsalar da düşürülen uçak sayılarının farklı oluşu kafa karışıklığı yaratmaktadır. Bunun bir hatadan mı yoksa aynı gün iki gazete çıkarmaktan kaynaklanan bir durum olup olmadığını bilmiyoruz. Lâkin gerçek olan aktarılan gelişmelerin farklı olmasıdır. Bununla birlikte bu gazeteden sonra yayınlanan gazetelerin bahsettiği olayların günleri ile sabit gerçeklerin, örneğin ateşkes ilânı gibi, uluslararası yayınlardaki günler tutması ise ayrı bir gerçektir. Gazetede bu sayının aynı güne ait ikinci bir sayı olduğunu gösteren bir emare olmamasına rağmen biz bunu o şekilde kabul edeceğiz.

1.6. İkinci 11 Ekim Gazetesi

“Özgürlüğün 6. Gününün Sabahı Kuvvetlerimiz İlerlemeye Devam Ediyor. Hava’da, Kara’da, Deniz’de Ağır Çatışmalar” açıklamasından sonra

Başlıkta; “76 uçak düşürüp, 8 bot batırdık” dindikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

Askerî sözcü, “Düşman hava kuvvetleri sabah 7’den itibaren bazı havaalanlarımıza ve mevkiilerimize saldırıda bulunmaya başladı. Savaşçılarımız ve hava savunma araçlarımız onlara karşı koyarak onlarla devamlı bir çatışmaya girdi ve 41 uçak düşürdü. Ayrıca 61 tankı yok ettik. Çatışmalar hâlen devam etmektedir. Askerî sözcü verdiği diğer demeçte “Saat sabah 1.30’da düşmana ait deniz kuvvetlerinin botları Suriye sâhillerini hedef aldı. Burc el-İslâm, Lâzkiye ve Banyâs’taki petrol rafinerisini hedef olarak seçti. Deniz kuvvetlerimiz ve toplarımız onlarla iki saat süren çatışmaya girerek 5 botlarını batırdı. Yaptıkları bombalama sonucu bir Yunan ticâret gemisini de batırdılar. İki saat süren çatışma sadece bu bölgede olmayıp Tartûs-Lâzkiye arasında geniş bir hatta oldu. Düşman bazı iktisadî içerikli binaları ve şehri bombaladı, biz hiç bot kaybetmedik”¹⁶⁶ açıklamasına yer verilmiştir. Yunan ticâret gemisi ile ilgili olarak ise Lâzkiye’deki Suriye Haber Ajansı’nın verdiği “Yunan gemisi Lâzkiye limanında beklemekteydi, önce tamamen yandı ardından battı” bilgisi verilmiştir. Aynı gazetede önce Yunan gemisi denmiş olmasına rağmen muhtemelen bir hata ile Japon gemisi¹⁶⁷ denmiştir.

Mısır Cephesi;

“Sinâ’nın orta bölümünde zırhlı birliklerimiz düşmanla karşılaştı. Düşman Mısır’ın ilerleyişini durdurmak istese de 4 saat süren savaşta çok kayıp verdirdik. Düşman

¹⁶⁶ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 1.

¹⁶⁷ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 1.

çekilmeye çalışırken biz tâkip ettik ve gece boyunca süren savaşta çevirdiğimiz düşmanı yok etmek için hâlâ çatışmaktayız. Hava muhârebelerinde ve ise 35 uçak düşürüp, 20 tankı yok ettik.”¹⁶⁸

Aynı sayfada Tel-Aviv’deki bir askerî sözcünün “Mısır uçaklarının dün gece Ras Ebu Dîn’deki petrol alanlarını bombaladı” açıklamasına yer verilmiş ve daha altta Suriye’nin İsrail’e yaptığı “İsrail vatandaşlarına, Arap nefreti ile nasıl yaşamaları gerektiğini anlatırken biz size, gelin barış içinde yaşayalım diyoruz” şeklindeki çağrısı yayınlanmıştır. Başkan Enver Sedat’ın Suudî Arabistan Meliki Faysal’a savaşla ilgili gelişmeleri aktardığı haberiyle Arap devletleri arasındaki iletişimin devam ettiği de gösterilmiştir. Bir sonraki sayfada dünya medyasındaki savaşla ilgili gelişmeler aktarılmış ve ağırlıklı görüşün Araplar’dan yana olduğu ve dünyanın Arap zaferine inandığı aktarılmıştır¹⁶⁹. Aynı sayfada Cezâyir Devlet Başkanı Bumidyân’ın İsrail’in Şam’a gerçekleştirdiği bombalamalarda hayatını kaybeden Sovyet diplomatları için başsağlığı dilediği gelişmesine yer verilmiş ardından Tarafsız Devletler’in İsrail’i kınadığı gelişmesi bildirilmiş ve savaşta Arap tarafının üstünlüğünü vurgulamak açısından “Hüzün İsrail’de savaşla ilgili sonuçlar öğrenildiğinde yayılacak” açıklamasına yer verilmiştir.

Üçüncü sayfada Arap devletlerinden gelen destekler bildirilmiş ve kan bağışı için Cezâyir, Irak ve Yemen’in hazır olduğu bildirilmiştir. Bir sonraki sayfada ise tümen komutanı olan ve ele geçirilen Asef Yaguri’nin resmi ile birlikte bir grup esir olduğu söylenen ve kaçmaya çalışırken yakalandıkları bildirilen askerlerin resimlerine ve şehirleri bombalamak niyetinde olduğu söylenen esir pilotların resimlerine yer verilmiştir¹⁷⁰.

Dördüncü sayfada ise övgü yazıları devam ederken yine vatandaşlara gerçekleşmesi olası bir bombalamada ne yapacaklarına dair tâlimâta yer verilmiştir¹⁷¹.

1.7. 12 Ekim Gazetesi

“İnatla ve cesaretle vuruşan kuvvetlerimiz havada, karada ve denizde düşmana vurmaya devam ediyor. Siyonist düşman dünkü muhârebede en büyük hasarı aldı” dendiikten sonra başlıkta; “116 uçak, 106 tank yok ettik. Düşman, pilotlarını uçaklara,

¹⁶⁸ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 1.

¹⁶⁹ *el-Ba’as*, “Savaşçılarımızın kahramanlıklarının yankıları...” 11 Ekim 1973, s. 2.

¹⁷⁰ *el-Ba’as*, 11 Ekim 1973, s. 3.

¹⁷¹ *el-Ba’as* “Talîmât...” 11 Ekim 1973, s. 4.

paraşütle atlamasınlar diye zincirle bağlıyor”¹⁷² açıklamasından sonra cephe haberlerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Akşam 23.50’de düşmanın deniz kuvvetlerinin botları, hava kuvvetlerinin helikopterlerinin desteği ile Tartûs limanını bombalamak üzere hücumla başladı. Deniz kuvvetlerimiz ve sâhil savunma karşılık verdi. Bir buçuk saat süren çatışmalarda 3 bot batırırken hava savunma araçlarımız helikopter düşürdü. Saat 17.15’te ise hava savunma araçlarımız Şam’ın güneyinde 3 uçak saat 17.25’te ise Harfâ mıntıkasında 3 uçak daha düşürdük. Düşman kuzey bölgesinde karşı atağa başladı ve kara kuvvetlerimiz karşılık vererek 61 tankı yok ettik çatışma hâlâ sürmekte.16.35’te ise kuzey bölgesinde gerçekleşen hava muhârebelerinde düşman 2 uçağını kaybetti.”¹⁷³

Mısır Cephesi;

“Hava kuvvetlerimiz ve hava savunma araçlarımız bugün Siyonist düşmanın uçak ve mühimmâtına büyük zarar verdi. Düşman pilotları bu sabah Mensûre havaalanına ani bir saldırı yapmaya çalışırken kuvvetlerimiz karşı koyarak 4 uçak düşürdü. Düşman hava sahamızı kuzey deltası yönünden 6 Fantom uçağından teşkil bir kuvvetle ihlâl etmeye çalışırken kuvvetlerimiz karşı koydu ve çatışmada 6 uçağı da cephanesini ateşleyemeden düşürdü. Süveyş Körfezinde gerçekleşen hava çatışmalarında 1 uçak düşürmekle birlikte orta bölgede bomba atarlarımız bu bölgeyi korurken düşman mevkîlerine bombalama gerçekleştirdik ve kuvvetlerimiz 20 tank ve otomatik topları yok etti. Cephenin diğer bölümlerinde de âni saldırı gerçekleştirmek isteyen düşman hava kuvvetlerinden 15 uçağı düşürdük”¹⁷⁴ Aynı sayfada verilen resimde Suriye uçağının İsrail’in Miraj model uçağını kovaladığını görüyoruz ve verilen açıklamada, “Yok olmadan saniyeler önce bütün vatandaşlar bunu gördü.” diyor ve diğer resimde ise başlıkta açıklaması verilen zincirli bir İsrail pilotu olduğu söylenen yanık cesedin görüntüsü bulunmakta. Ayrıca Bağımsızlar Bloğu’nun önemli bir ülkesi olan Hindistan Başbakanı Indra Gandi’den, Başkan Hâfız Esad’a gelen “Sizi destekliyoruz ve bütün Hindistan Arap sorununun destekliyor” mesajı yayınlanmıştır.

İkinci sayfada savaşa gelen destek mesajlarını görmekteyiz. Mesaj’da herkesin Araplar’ı destekleyip İsrail’i kınadığı belirtilmiştir, mesajı gönderenler arasında;

¹⁷² *el-Ba’as*, 12 Ekim 1973, s. 1.

¹⁷³ *el-Ba’as*, 12 Ekim 1973, s. 1.

¹⁷⁴ *el-Ba’as*, 12 Ekim 1973, s. 1.

Bağımsızlar Bloğu, Bulgaristan, Srilânka, Doğu Almanya, Bangladeş, Kuzey Kıbrıs Rum Kesimi, Venezüella, SSCB gibi daha önceden de isimlerini zikrettiğimiz ülkeler yer almaktadır¹⁷⁵. Yine ikinci sayfada Rus Tas Haber Ajansı'nın, ABD'nin İsrail'e onun çok uçak kaybetmesinden dolayı destek vermekte olduğu, açıklanmıştır. Sayfa'nın üstünde yer alan yazıda ise özetle İsrail'in önceden yaptıklarının bedelini ödemeye başladığı söylenmiş ve 67'deki büyük genişlemesi aç gözlülük olarak yorumlanarak bunun ona pahâllıya mâl olacağı ve işgâl ettiği topraklardan çekilmeden ve Filistin'in haklarını garanti etmeden asla barış olmayacağı anlatılmıştır.

Üçüncü sayfada ise Sinâ'da esir oldukları söylenen askerlerin fotoğraflarına altındaki "Hürriyetimize ve topraklarımıza saldırı amacıyla gelen düşman askerleri ve yöneticilerinin hepsinin kaderi budur" şeklindeki açıklamayla birlikte yer verilmiştir.

Dördüncü sayfada ise önceden bahsettiğimiz psikolojik hârb bölümünde İsraili generallerin açıklamalarının öncesiyle çelişmeye başladığını ve onlara, generallerin yapılmasının imkansız olduğunu söyledikleri üç şeyin yapıldığını göstermeye çabalamıştır. Bu üç şey;

1. İki cephede aynı anda hareket edilemez.
2. Süveyş kanalı geçilemez.
3. İsrail Hava Kuvvetleri'ne direnilemez.

Yazının sonunda bu üç şeyin başarıldığı ve Arap askerlerinin savaştan korktuğu söylentisinin yanlış olduğu ama İsrail'in, askerlerini Arap korkusu sebebiyle uçaklardan, Arap hava sâhasına girmeden atlamaları dolayısıyla zincirlediklerini söyleyerek Araplar'ın savaştaki başarılarını ve ruh hâlini anlatmak istemiştir¹⁷⁶.

1.8. 13 Ekim Gazetesi

"Sert savaşta kuvvetlerimiz özgürlük vazîfesini gerçekleştirmeyi sürdürüyor. Yabancı haber ajanslarının gözlemcileri düşman pilotlarının başarısızlığını vurguluyor."

Başlıkta; "50 uçak düşürdük. Kuvvetlerimiz karşı hücum gerçekleştiriyor. 118 tank, pek çok hârb aleti ve paletli aracı yok ettik." dindikten sonra cephe ile ilgili gelişmelere geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

¹⁷⁵ *el-Ba'as*, 12 Ekim 1973, s. 2.

¹⁷⁶ *el-Ba'as*, "Generallerin açıklamaları çelişiyor..." 12 Ekim 1973, s. 4.

“Düşman 10-11 Ekim günlerinin sabahından itibaren hücumlarını kuzey bölgesinde yoğunlaştırmış, şehirlere hava ve denizden, kuvvet mevkîlerimize ise 9-10 Ekim’den beri saldırılarını arttırmıştı. Deniz, hava ve kara kuvvetlerimiz ise bu çatışmalarda düşmana hiç durmadan karşı koymuş düşman da bundan dolayı saldırılarını kuzey bölgesinde yoğunlaştırmıştı. Bazı başarılar kazandıktan sonra, kuvvetlerimiz ona bu bölgede karşı saldırılarda bulunmaya başladı ve düşman bugün gerisine doğru çekilmeye başladı. Çatışmalarda düşman 78 tank ve pek çok savaş âleti, paletli araç ve top kaybetti¹⁷⁷. Hava kuvvetlerimiz ve hava savunma araçlarımız düşman saldırılarıyla karşılaştı cesaretle savaşan kuvvetlerimiz; Şam cîvarında, Şeyh Tepesi’nde, cephenin güney ve kuzey bölgelerinde toplam 35 uçak¹⁷⁸ düşürdü.”

Mısır Cephesi;

“Bugün düşman Port Said’e ani saldırılar yapmayı denedi. Orta kısımda bulunan kuvvetlerimiz ve hava savunma araçlarımızla karşı koyarak bu bölgenin üzerinde 7, orta bölümde 8 uçak ve 3 helikopter düşürerek düşmana toplamda 15 uçak ve 3 helikopter¹⁷⁹ kaybettirdik. Saat sabah 10’da ise orta bölümde meydana gelen zırhlı kuvvetler arasındaki çatışmalarda düşman toplamda 31 tank¹⁸⁰ kaybetti.”

İlk sayfada verilen önemli gelişmelere bakarsak; Arap halkının zafere inanıyor olması dışında verilenlerden İsrail’in savaştaki kaybının 4milyar İsrail lirası olduğu bildirilmiştir. Le Monde gazetesinden aktarılan bilgiye göre Pentagon’a yakın bir güvenilir kaynağın “İsrail’in zararı ilk üç günde 1967 Haziran savaşındaki zararını aştı”¹⁸¹ dediği bildirildi. Aynı gazetenin İsrail Maliye Bakanı Binhâs Sâbîr’in yaptığı açıklamada yeni savaşın maliyetinin 4 milyar İsrail lirası olduğunu bildirmesi de yer buldu ve *el-Ba’as Gazetesi* bu gelişmeyi ilk sayfadan aktarmıştır. İlk sayfada verilen diğer ilginç olay ise “Ambulans İsraili pilotu hastaneye götürürken İsrail hastane bombalıyor.” haberidir.

İkinci sayfadaki diplomatik gelişmelere baktığımızda Mısır’ın ABD’yi uyardığını görüyoruz. Uyarının sebebi olarak ABD’nin, İsrail’e desteğinin devamı gösterilmiş ve İsrail’e yapılan silah yardımının derhâl kesilmesi istenmiştir.

¹⁷⁷ *el-Ba’as*, 13 Ekim 1973, s. 1.

¹⁷⁸ *el-Ba’as*, 13 Ekim 1973, s. 2.

¹⁷⁹ *el-Ba’as*, 13 Ekim 1973, s. 1.

¹⁸⁰ *el-Ba’as*, 13 Ekim 1973, s. 1.

¹⁸¹ *el-Ba’as*, 13 Ekim 1973, s. 1.

Üçüncü sayfada bolca resimlere yer verilmiştir. Şeyh Tepesi'nden olduğu söylenen resimler bölgenin nasıl özgürleştirildiğini anlatan yazılarla verilmiş.

Dördüncü sayfada ise düşmanın yalanları olarak anlatılan psikolojik savaş bölümünün içerisinde İsrail'in, yabancı gazetelerin raportörlerini savaşla ilgili rapor yazıp dünyaya bildirmelerini engellediğini aktarmıştır. Aynı sayfadaki bir diğer önemli gelişme ise Suriye'nin Paris sefirinin ifşâ ettiği bir plandır. Habere göre Paris sefiri Ahmed Abdülkerîm'in ortaya çıkarttığının söylendiği planın Amerika ve Siyonistler'in ortak bir planı olduğu ve planın ise Batı Avrupa'ya petrol sevk eden Suriye limanlarını ve petrol boru hatlarını Avrupa'nın gücünü kırmak için bombalamak¹⁸² olduğu bildirilmiştir.

1.9. 14 Ekim Gazetesi

“Gözlemciler; İsrail'in, cesur kuvvetlerimiz karşısında savaşı daha fazla sürdürmeye kadir olmadığını bildirdiler.”

Başlıkta; “İki gün boyunca düşmana tokat gibi çarpan sert savaştan sonra düşman kuvvetlerimizin hücumu karşısında kuzey bölgesine çekildiler.” açıklamasından sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Kara kuvvetlerimiz, kuzey cephesinde dünkü ve bugünkü saldırılarında hava kuvvetlerimiz tarafından desteklendi. Düşman kuvvetleriyle karada ve havada gerçekleşen sert çatışmalar sonrasında düşmanın geri çekilmeye devam ettiği bildirildi.

Bu aşamada düşman 45 tank, pek çok paletli araç ve top kaybetti. Kuvvetlerimiz hâlâ kararlılıkla görevini yapmaya devam ediyor. Gün boyunca gerçekleşen hava muhârebelerinde de düşman 19 uçak kaybetti. Faris Tepesinde düşürülenlerden birinin Fantom tipi olduğu bildirildi. Ayrıca Şems ve Gâgeb tepelerinde de 3 düşman uçağının düştüğü bildirildi.”¹⁸³

Mısır Cephesi;

“Kuvvetlerimiz hâlâ Sinâ'da geri aldığı bölgelere takviye ve destek veriyor. Bugün öğleden sonra hava kuvvetlerimiz kuzey Sinâ'da düşman mevkiilerini ve mekanik birliklerini bombaladı. Bir diğer hava birliğimiz güney mihverinde aynı zamanda, düşmana ait tank ve zırhlı araba birliklerini vurdu. Saldırı düşmana verilen ağır hasar ile sonuçlandı.

¹⁸² *el-Ba'as*, “Paris'teki sefirimiz...” 13 Ekim 1973, s. 4.

¹⁸³ *el-Ba'as*, 14 Ekim 1973, s. 1.

Düşman doğudaki birliklerimize saldırı yapmaya çalıştıysa da hava savunma araçlarımızın direnişi ile karşılaşarak 16 uçak ve 3 helikopter kaybetti. Öğleden sonra saat 3'te Port Said'in kuzeyinden câsus uçakları hava sahamızı ihlâl ederek Neca Hemâdi'ye vardı ve oradan da kuzey yönünde Kâhire'ye doğru gelip doğuya Sinâ'ya yöneldi daha sonra Lübnan ve Suriye yönünde Akdeniz'e doğru yöneldi. 35 km yükseklikte Mısır toprakları üzerinde 35 dakika, ses hızına yaklaşık bir sesle uçtu. SR-71-51 model ABD uçağı olduğu açıkta¹⁸⁴. Bu tür uçağa ABD'den başkası sahip değil. Benzer bir ihlâlin daha öncede olduğuna inanılıyor. Ayrıca düşman bugün en kuvvetli olduğu Süveyş Körfezi'nin kuzey noktasında birliklerimize teslim oldu. 37 subay ve asker yakalandı. 16 uçak¹⁸⁵ düşürüldü.”

Aynı sayfadaki diğer bir önemli gelişme ise Suûdî Arabistan'ın, ABD'ye yönelik olarak yaptığı petrolü keseriz tehdîdidir. Gazete'nin başında yani başlığında üstündeki bölümde Kolombiya televizyonlarında Suûdî Meliki Faysal'ın bir mektubunun yayınlandığı ve mektupta, ABD'nin savaşa İsrail tarafında katılmaya devam etmesi hâlinde Suudi Arabistan'ın diplomatik ilişkileri de tıpkı petrolü keseceği gibi durduracağını söylediği ve mektubun önceden ABD Başkanı Nikson'a ulaştığı ve Çin'den gelen destek mesajının da Başkan Hâfız Esad'a ulaştığı nakledilmiş aynı sayfada İsraili ihtiyât kuvvetlerinin savaşmamak için kendilerine verilen silahları kırdıkları ve İsrail'de yaşanan başarısızlıklar sonucu ordu ve istihbarât kademelerinde değişimlerin yaşanacağı bildirilmiştir. United Press'ten verilen haberde “İsrail Skandal'ın Eşiğinde” denmiş ve askerî ve istahbarâtta sorumlu bazı yetkililerin değişecekleri bilgisi verilmiştir¹⁸⁶.

Kelimet'ul-Ba'as'ta ise; Arap halkının ve askerlerinin zafere doğru yürüdüğü bildirilerek, özgürlük savaşının, İsrail mitini yıktığı, bütün Araplar'ı tek noktada topladığı, bütün dünyanın dikkatini çekerek Arap davasına olan desteği arttırdığı noktalarına dikkat çekmiştir.

İkinci sayfada ise destek haberlerinin dışında Kamerun'un İsrail ile ilişkilerini kestiği bildirilmiş ve Filistinliler'in İsraili devriyelere pusu kurarak büyük zararlar verdiği anlatılmıştır.

Üçüncü sayfada ise, dünya gazetelerinin ve yabancı gözlemcilerin Golan zaferini övdüğü anlatılmış ardından bu gözlemcilerin, Suriye'yi İsrail'i sıkan ve İsrail'in ondan

¹⁸⁴ *el-Ba'as*, 14 Ekim 1973, s. 1.

¹⁸⁵ *el-Ba'as*, 14 Ekim 1973, s. 1.

¹⁸⁶ *el-Ba'as*, “Haber ajansları...” 14 Ekim 1973, s. 1.

kaçamadığı bir maşaya benzettikleri aktarılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet isimli bir gazetenin tekrar bütün Araplar'a petrolü silah olarak kullanalım çağrısı yaptığı bildirilmiştir¹⁸⁷.

Dördüncü sayfada ise, resimler verilmiş ve verilen resimlerde İsrail'in şehirleri bombalamıyoruz, iddialarını çürütmek adına bombalanmış şehirlerin resimleri gösterilmektedir. Öteki resimde ise İsrail bombardımanlarında ölen BM yetkilisinin cenaze resmi yer almıştır. Bu sayfada yer alan Sabah'ul Hayr yazısı ise "Sürpriz" başlığı taşımakta ve içeriğinde ise özetle "67 Savaşı yüzünden bütün askerî ve yabancı gözlemcilerin yorumu İsrail'in savaşı iki günde kazanacağı yönündeydi. Ama kararlı irademiz karşısında şaşkın durumdalar." yorumu yer almaktadır. Aynı sayfada daha önceden de bahsettiğimiz gibi övgü ve cesaret yazıları devam etmekte ve yine bir bombardıman karşısında neler yapılacağı yönünde talimâtlar verilmektedir.

1.10. 15 Ekim Gazetesi

"Başkan basın toplantısında savaşın özgürlük gerçekleşinceye kadar devam edeceğini söyledi." dindikten sonra başlıkta; "Bombardıman uçaklarımız ve zırhlı birliklerimiz iki cephede düşmana hücum ediyor. 215 tank yok edildi, 49 uçak düşürüldü"¹⁸⁸ denilmiş ve cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

"Bugün öğleden önce kuzey bölgesinde hava kuvvetlerimize eşlik eden zırhlı birliklerimiz ve toplarımız ile düşmana hücum ettik ve düşmanın tank, âlet ve toplarını yok ettik. Daha sonra hava kuvvetlerimiz ve toplarımızın dövdüğü düşman mevkiine piyade birliklerimiz intikâl etti. Çatışmalarda düşman büyük hasar aldı ve 50 tank ile 3 uçağı¹⁸⁹ burada kaybetti. Orta ve güney kısımlarda ise zırhlı birliklerimiz sınırlı bir hücum ile düşmanın kuvvetlerini yıprattı. Saldırıda düşman 15'ten fazla tank, pek çok top, anti-tank misilleri kaybetti. Düşman pilotları piyadelerine yardım etmek için savaşa katıldıysa da 5 uçak kaybettiler. Lâzkîye'de ise 2 bot¹⁹⁰ kaybettiler."

Mısır Cephesi;

"Bugün kuzey deltasında hava kuvvetlerimiz ile bazı havaalanlarımıza ve kuvvetlerimize hücum gerçekleştirmek isteyen düşman arasında pek çok çatışma

¹⁸⁷ *el-Ba'as*, "Özgürlük savaşı..." 14 Ekim 1973, s. 3.

¹⁸⁸ *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 1.

¹⁸⁹ *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 1.

¹⁹⁰ *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 3.

gerçekleşti. Düşman çatışmalarda 15 uçak kaybetti¹⁹¹. 3 uçağımız isabet aldı. Hava savunma sistemimiz 28 uçak ve 1 helikopter düşürdü. Böylece düşman bugün toplamda 44 uçak ve 1 helikopter kaybetmiş oldu. Ayrıca kuvvetlerimiz bugün Sinâ'dan yeni bölgeler ele geçirdi. Düşman pek çok kez ilerlememizi tanklarıyla durdurmaya çalıştıysa da düşman 150 tank¹⁹² kaybetti. Aynı şekilde Sinâ içlerinde meydana gelen muhârebelerde 24 düşman uçağı yok edildi. Mekanize birliklerimiz de bu sabah saat 6'da doğuya başlattıkları hücumda başarılar kazandılar¹⁹³ açıklamalarından sonra diğer gelişmelere geçilmiştir.

İlk sayfada Sovyetler'in düşmanın şehirlere gerçekleştiği saldırıları kınadığı bildirilmiş ve İsrail'in esir düştüğünü kabul etmediği tank takımı lideri Abraham Mindler'in durumunu kabul ettiğini söyleyen gelişme ile devam edilmiştir ve bir önceki gün İsrail ile ilişkileri kesen Kamerun'a Başkan Hâfız Esad teşekkür mesajı gönderdiği nakledilmiştir.

İkinci sayfada dünya ve Arap basınından destek haberleri aktarılmış ve savaşın Arap cephesi lehine gittiği vurgulanmıştır. Rus gazetelerinden Pravda'nın haberi olan "SSCB, Araplar'ın dâima yanında olacaktır"¹⁹⁴ haberine de bu bölümde yer verilmiştir. Aynı sayfada "İşgâl altındaki topraklarda direniş devam ediyor" haberi ile Filistin cephesindeki direniş hareketinin savaşa desteğı vurgulanmış ve Arap dünyasından Libya, Kuveyt ve Lübnan'dan tıbbî yardımın gelmeye devam ettiği bildirilmiştir. Yine bu sayfada savaşın bütün dünya üzerindeki yankıları vurgulanmış ve yazı içerisinde ABD'nin İsrail'e yardımını toplu bir şekilde bütün Arap dünyası tarafından protesto edilmesi ve yaptırım konusunda tek bir tavır alınması gerektiği aktarılmıştır.

Üçüncü sayfada, resimlerde etrafı sarılı İsraili askerlerle, Sinâ'da ele geçirilmiş bir İsrail mevkîine dikilen Mısır bayrağı gösterilmiştir.

Son sayfada gösterilen resmin bütün dünya basınına yansıdığı aktarılmış ve resmin altında yapılan açıklamada Suriye kuvvetlerinin İsrail mevkîilerini nasıl vurduğu ve İsraili askerlerin nasıl kaçtığı anlatılmıştır. Enformasyon bakanının yaptığı basın toplantısında sorulan

"Kaybımız nedir?" sorusuna cevap olarak bakanın "Kaybımızı sayısal olarak tam bilmiyorum ama bizim kaybımız onlarınkinden çok daha az, İsrail 85 uçak 600 tank

¹⁹¹ *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 1.

¹⁹² *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 1.

¹⁹³ *el-Ba'as*, 15 Ekim 1973, s. 3.

¹⁹⁴ *el-Ba'as*, "Arap dünyasında ve dünyada..." 15 Ekim 1973, s. 2.

kaybettiğimizi söylüyor fakat abartıyorlar. Kaybımız onların kaybıyla karşılaştırılmaz. Kanıt ise yabancı ajansların geçtiği haberlerdir” cevabı da bu sayfada yayınlanmıştır.

Son sayfada yer alan diğer gelişmeler ve açıklamalardan ise Golda Mayer’in yaptığı ve gazetenin farklı bir bakış açısıyla yorumladığı haberdır. Haber’de Mayer’in “Mısır ve Suriye’nin yaptığı saldırı sürpriz olmadı çünkü konuyla ilgili bilgimiz vardı ve savaşırmaya hazırlandık. Biz toprak olarak küçüğüz ama savaşı bırakmayacağız” açıklamasını gazete “Bu bir İsrail resmî ağzından, küçüğüz ve çevrildik, mânâsına gelen ilk itirâf” şeklinde yorumlanarak yer bulmuştur. Bir diğer ilginç haber ise yakalanan 42 İsraili asker ile ilgili hikâyedir. 42 askerin yakalanışına, İsrail gazetelerinin yaptığı “Askerler çevrilmişti ve yerlerini korumaya devam ettiler hayatlarını tehlikeye attılar çünkü çevrilme emri hükümetten gelmişti” yorumuna gazete “Onlar kurşun atmadı ya da kahramanca iş yapmadı ve intihâr etmediler sadece durup beklediler tabî ki çevrilme emri yüzünden” şeklinde ironik bir gönderme yaparak cevap vermiştir.

1.11. 16 Ekim Gazetesi

Devlet Başkanı, halka ve silahlı kuvvetlere hitâben yaptığı konuşmasında: “Özgürlük Savaşı Tamamlanacak. Direnişimiz Zafer Kazanılabilecek ya da Şehâdete Erine Kadar Devam Edecek. Savaşın İlk Kazancı Arap İradesi’nin Özgürleştirilmesidir” dendiğinden sonra başlıkta; “Direnişimiz, Halk Savaşı Sloganına Mânâsını, Uygulamasından Veriyor” denmiş ve başkanın konuşmasının içeriğine geçilmiştir. Biz düzeni bozmamak adına önce cephe haberlerini verip daha sonra bu konuşmaya değineceğiz.

Suriye Cephesi;

“Kara kuvvetlerimiz, hava kuvvetlerimize bağlı bombardıman uçaklarının eşliğinde sabahın aydınlandığı saatlerde, kuzey bölgesinde ön mevkiîlerimize doğru geçerek düşmanın mevkiîlerine saldırmaya başladı ve onu kendi mevkiîlerine doğru çekilmeye zorladı. Bu arada 43 tank ve 4 uçak ve zırhlı arabayı düşman zâyiât olarak verdi. Orta ve güney bölgelerinde ise toplarımız düşman birliklerini dövmeye devam ediyor. Sehel Havle ve Taberiye gölünün kuzeyinde akşam başlayan ve hâlâ devam eden çatışmalarda 2 uçak kaybettiler. Uçaklardan biri Ebû Şâmât’ın üzerinde düşürüldü ve câsus uçağıydı.”¹⁹⁵

Mısır Cephesi;

¹⁹⁵ *el-Ba’as*, 16 Ekim 1973, s. 1.

“Birliklerimizden biri bu sabah gün aydınlanırken düşmana ve tahkîmatlarına Sinâ’da sâhil bölgesinde âni bir saldırıda bulundu ve gecede kovalamaya devam ederek mevkiilerine saldırmaya başladı saldırıda düşman büyük asker ve alet zararı aldı. Saldırdan sonra kuvvetlerimiz çok az asker kaybı ile merkeze geri döndü. Sabahki muhârebede düşman uçakları bazı havaalanlarımızı bombalama girişiminde bulunmuş ve biz buna karşılık vererek düşmanın 9 uçak kaybetmesini sağlamış ayrıca diğer muhârebelerde de düşmana 13 tank ve 23 zırhlı araç zâiyât verdirmiştik”¹⁹⁶ cephe haberlerinden sonra başkanın konuşmasının detaylarına geçilmiştir.”

Konuşmaya baktığımızda başkan; “Hepimiz, sizin direnişinizin büyüklüğü ile onurlu ve gururluyuz. Size bugün direnişin kalesinden sesleniyorum. Şam, ölümsüz ve düşmanın cânî saldırılarının önünde kahraman direnişiyle bütün Arap vatanımızın sembolü ve bütün Arap halkının gururunun gerekçesi oldu ve bu yüce şehir ve yüceler yücresi Kâsyûn’un koruduğu evlatları şimdi güçlü bir iradenin meydan okuması ile karşı karşıya ve zor bir vazifeyi gittikçe şiddetlenen bir azîm ve kararlılıkla ve zafere olan ısrarı ile karşılıyor.”¹⁹⁷

Başkan’ın konuşmasındaki diğer başlıkları özet olarak sıralarsak bahsettiği konular olarak karşımıza şunlar çıkar;

1. Direnişimiz Halkımızın İradesini Açıklıyor: Şam direnişi bütün en önemli direniş ve halkımızın iradesinin göstergesidir.

2. Arap İradesinin Özgürlüğü: Bugün savaş hakîkî şeklini aldı ve ilk başarısı Arap iradesinin üzerindeki baskıları kaldırarak onu özgürleştirmek oldu.

3. Arap’ın Kendine Güvenini Getirdik: Ezici savaşımızın bu onuncu gününde cesur kuvvetlerimiz sarsılmaz îmân ve zafer arzusuyla düşmanla vuruşuyor. Bu savaş hâriçte halkımız hakkında edinilmiş bazı yanlış düşünceleri yok etti. Arap insanının güvenini yerine getirdi.

4. Kanla Zafer Yolunu Çizdik: Şanlı halkımızın geleneklerini can verdiniz. Değişmeyecek Arap zaferinin yolunu temiz kanla çizdiniz.

5. Savaşçılarımızla, İşçilerimiz ve Çiftçilerimiz ve Asîl Halkımızla Beraberdim: Savaşın bu onuncu gününde her şeyimle, gücümle; sizinle, ordumuzla beraberdim

¹⁹⁶ *el-Ba’as*, 16 Ekim 1973, s. 3.

¹⁹⁷ *el-Ba’as*, 16 Ekim 1973, s. 1.

6. Mısır Kuvvetleri Düşman'ın Kendini Beğenmişliğini Son Verdi ve Hezimete Uğrattı: Kuzey cephesinde olanın aynısı batı cephesinde de oldu. Cesur Mısır kuvvetleri düşmanı hezimete uğrattı.

7. Halkımız Zorlukta Bir Oldu: Bu savaş bir şey gösterdi ki, o da Araplar'ın bir olduğudur.

8. Kartal Pilotlarımız ve Hava Müdâfaamız ile Muhteşem Bir Cesaret Gösterdik: Havada da düşman pilotlarını nasıl hâlettığımızı siz gördünüz ve sizden pek çoğu onların uçaklarının düşüşünü gördü ve onlar hava savunma araçlarımızın ve uçaklarımızın düşmanı nasıl takip ettiğini ve avladığını gördüler. Onların kahramanlığı alışılmışın dışındaydı.

9. Deniz Kuvvetlerimize Takdîr: Onlara gelince, çok onurlu bir savaş verip, düşmanın sâhillerimize karşı giriştiği her kalkışmayı püskürtüp ona büyük zarar verdiler.

10. Zırhlı, Topçu, Piyade Kuvvetlerimiz Onurlu ve Gururlu: Kara kuvvetlerimiz ve ona bağlı topçusu, piyadesi ve cepheye taşınmış ve sınıflandırılmış her birim bu onurun ve gururun kaynağıdır.

11. Düşman Yaralarını Sarmak için Pekçok Yabancıdan Yardım İstiyor: Biz kolay zaferin yanında olmadık hiç ve düşmanı işgâl edilmiş topraklarımızdan çıkarmadan bir barış umudumuz yok. Düşmanın büyük aç gözlülüğünü ve bu aç gözlülüğü cesaretlendiren ve onun kalkışmalarını uygulamasına yardım edenlerin olduğunu biliyoruz ve zararının ve hezimetinin çoğaldığı bugünlerde onlardan yardım istiyor.

12. Kuvvetlerimiz Topraklarımız Özgürleşene Kadar Düşmana Vurmaya Devam Edecek: Kuvvetlerimiz düşmana süratle cevap vermeye başladı. Kahramanca düşman mevkiilerini vurmaya ve düşmanın karşı hücumunu başarısızlığa uğrattı. Tanklarını ele geçirdi ve uçaklarına büyük zarar verdi. Mücadele düşmanı, *geçmişte* işgâl altına alınan topraklarımızdan atana kadar devam edecek.

13. Halkımızın Gücüne ve Kaynaklarına Güveniyoruz: Düşmanımızın yaralarını sarmaya çalıştığını ve kaynak desteği aldığını biliyoruz. Ama biz halkımıza ve kaynaklarına güveniyoruz.

Başkan'ın konuşmaları başlık hâlinde verildikten sonra tâkip eden sayfalarda günün gelişmelerine geçilmiştir.

İlk haber; İsrail'in gerçekleri gizlediğine dairdir. Haber'e göre İsrail, televizyonlarında 67 Savaşa dâir görüntüleri vererek bunları 73 Savaşın görüntüleri gibi göstermekte olduğu iddia edilip bunun bir yalan olduğu deklere edilmiştir.

Daha sonraki haberde ise Mısır'ın, ABD casûs uçaklarının İspanya-Yunanistan-Türkiye hava sahasını kullanarak Mısır topraklarına gelebildiği iddiası yayınlanmıştır.

Üçüncü sayfada ise İsrail'in pilotlarını idam ettiğini anlatan bir haberi görmekteyiz haberde esir düşmüş bir İsraili pilotun sözlerine yer verilmiştir. İsraili pilot sözlerinde bir gün Londra'dan savaş için çağrıldığını ve askerî liderlerden birinin “Bugün Şam'ı ele geçireceğiz”¹⁹⁸ dediğini fakat 30 pilotun bunu Suriye'yi *cehennem* olarak gördükleri için reddettiğini bunun üzerine ise liderin 8 tanesini diğerlerinin gözü önünde astırıldığını anlatmış ve gazete bunu nakletmiş daha sonra ise düşmanın karşı hücumunun başarısızlığa uğradığı ve Ebû Medâ isimli tepenin özgürleştirildiği aktarılmıştır.

Yine aynı sayfada Hayat gazetesinin aktardığı haberler verilmiş ve bu haberlerin içinde Suudi Arabistan'ın savaşa girdiğini duyurduğu, ABD'nin ise savaflara ateşkes ilân etmeleri yönünde istekte bulunup orduların oldukları yerde kalmalarını istediği bildirilmiş ayrıca Suriye ve Mısır kuvvetlerinin savaşta çok iyi gittiğini *Suriye'nin düşmanı Banyas'a ittiğini ve Mısır kuvvetlerinin ise hücumla kalktığı ve eski durumun tamamen değişeceği* ve petrol konusunda Araplar'ın topluca boykota davet edilmesi duyurulmuştur.

Son sayfada ise yine resimler verilmiş ve Golan'da esir edilen askerlerle tedavi altına alınan İsraili askerler gösterilmiştir.

1.12. 17 Ekim Gazetesi

“Başkan'ın Dün Yaptığı Konuşma Büyük Yankılar Uyandırdı” denerek devam edilmiş ve Başlıkta Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın; “Başkan Hâfız Esad'ın Candan ve Disiplinli Liderliği ile Kuvvetlerimiz Düşman Mevkîleri'ne Hücum'a Devam Ediyor” şeklindeki başlıktan sonra “Suriye Araplar'ın En Kutsal Savaşını Yapıyor” ve “Mısır Kuvvetleri'nin Askerî Alanda Mucizeler Gerçekleştirdi” sözlerine yer verilmiş ve ardından da cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Topçu birliklerimi ve zırhlı birliklerimiz, uçaklarımızın eşliğinde gün boyunca kuzey bölgesinde düşman mevkîlerine hücum gerçekleştirip, ihtiyâtlarını kullanarak yapmaya çalıştığı karşı hücumunu durdurdu. Bu muhârebelerde kuvvetlerimiz düşmana ait 80 tank ve paletli araç ile 4 adet füze rampası ile pek çok savaş aletini yok etti. Çatışmalar devam etmektedir. Ayrıca bugün öğleden sonra uçakları ile Retsen, Keleh ve Harasts

¹⁹⁸ *el-Ba'as*, “İsraili pilot...” 16 Ekim 1973, s. 3.

bölgelerindeki yapılara âni saldırılar düzenlemek istediye de hava savunma kuvvetlerimiz düşman saldırılarını o hedeflerine ulaşmayı başaramadan engelledi ve verdiği zarar çok ufak kaldı. Düşmana ait fantom uçaklar düşürüldü.”¹⁹⁹

Mısır Cephesi;

“Bugün öğlen vakti karşı atağa kalkan düşmana zırhlı kuvvetlerimiz düşman zırhlı kuvvetlerine büyük zarar verdi. Büyük sayıda hava kuvvetimizin de katıldığı çatışmalarda tankların bulunduğu merkez bombalandı ve düşman yanmakta olan tanklarını arkasında bırakarak geri çekilmeye zorlandı. Düşman hava kuvvetleri, kuvvetlerimize cevap vermeye çalıştıysa da, meydana gelen çatışmada 11 uçak²⁰⁰ düşürdük ve uçaklarımızın hepsi merkeze geri döndü.”

Daha sonra düşman kuvvetleri öğleden sonra 14.30 gibi 9 tank ile sızıp umutsuz bir saldırı ile kanalın doğusundaki mevkiilerimize ve topraklarımızda yoğun ateşle saldırı gerçekleştirmeye çalıştı. 3 tankını yok ettik geri kalanları kaçı. Geri kalanları yok etmek için hâlâ kovalıyoruz. Kızıl Deniz ve Akdeniz’de meydana gelen çatışmalarda ise 4 bot batırdık ve geceleyin Sinâ’da meydana gelen çatışmalarda ise 31 tank ve 34 uçak²⁰¹ yok ettik.”

Aynı sayfada ise Kelimetu’l-Ba’as kısmında savaştaki hedefleri özetleyen bir yazıda, “Bu savaş için iki sloganımız var. İlki özgür irâde ikincisi özgür topraklar.” denmiş ve Hâfız Esad’ın yaptığı konuşmanın bütün dünyayı etkilediğinden bahsedilmiştir. İlk sayfada verilen resimlerden birinde ise vurulduğu söylenen bir casûs uçak gösterilmiştir. Yine ilk sayfada Hâfız Esad’ın Uganda başkanını savaşla ilgili bilgilendirmesine değinilmiş ve Mısır Savaş Bakanı Ahmed İsmail’in savaşta alınan hasarlarla ilgili olarak “İsrail’in hasarı bizimkinin 3 katı” sözlerine yer verilmiştir.

İkinci sayfada ise Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat’ın halk meclisinde yaptığı konuşma verilmiştir. Konuşmaya baktığımızda;

“1. Savaş ve Barış: Bugün buraya gelmemin sebebi çocuklarımıza nasıl direnileceğini ve nasıl savaşılacağını göstermektir. Bir gün çocuklarımız ve torunlarımızla hep beraber oturup topraklarımızı geri kazanmak için nasıl kahramanca savaşıldığını ve ne kadar çok acı çekildiğini ve kara günlerden nasıl kurtulunulduğunu anlatacağız.

¹⁹⁹ *el-Ba’as*, 17 Ekim 1973, s. 1.

²⁰⁰ *el-Ba’as*, 17 Ekim 1973, s. 1.

²⁰¹ *el-Ba’as*, 17 Ekim 1973, s. 3.

2. Haziran Başarısızlığı Bir İstisnâydı: Allah'a, size ve bütün dünyaya söz verdim ki Haziran başarısızlığı sadece bir istisnâdır tarihimizde yedi bin senelik kültürümüze güveniyoruz ve biz bu medeniyetin çocuklarıyız ve asla pes etmeyeceğiz ve bayraklarımız gurula dalgalanmaya devam edecek.

3. Zor Bir İmtihânla Karşı karşıyayız: Çeşitli fikrî ve içtimaî sebeplerden dolayı geçmişte birlik değildik ve bu haziran başarısızlığını getirdi. Biz bu ayrılığı düşmanımızla yüzleşmeden aşamazdık. Haziran yenilgisinin bir diğer sebebi ise *iyi bir liderliğin olmamasıydı*. Haziran yenilgisinden sonra Cemal Abdülnâsırla orduyu yeniden inşâ etmeye başladım ve bugün Mısır ordusu askerî ölçülerde mucizeler gerçekleştiriyor.

4. Hâfız Esad Candan ve İyi Bir Lider: Burada bir şeyi dikkatinize sunmak isterim ki Hâfız Esad iyi bir lider ve kuzey cephesini disiplin içerisinde başarıyla yönetiyor.

5. Barış: Barış için savaşıyoruz, insanları öldürmek için değil ve âdil bir barış istiyoruz. David Ben Gurion'un dediği gibi "Barış gereklidir ve biz insanları buna zorlayacağız, kabul etmezlerse savaş olacak." bir barış değil ve bize bu şekilde bir barış gerekli değil savaş bize bunu gösterdi ve şimdi onlar barış için çâre arıyorlar.

6. Düşmana Karşı Savaşımız: Kendimize ait olanlar dışındaki topraklar için savaşıyoruz ve iki şey için savaştık, savaşıyoruz ve savaşaacağız; 67'de kaybedilen toprakları geri almak için ve âdil barış için.

7. Kuvvetimiz, Kuvvetlerine Karşı: Onlara karşı savaşıyoruz ve onlar bu gün yok olmak ile karşı karşıyalar. Onların yapabileceğinden daha fazla dayanabiliriz. Eğer Araplar'ı tehditleriyle korkutabileceklerini düşünüyorlarsa duysunlar ki onları yok edecek ve Sinâ'yı geçecek menzile sahip füzelerimiz var. Varlıklarına varlığımızla, göze göz, diş diş cevap vereceğiz.

8. Biz Barış İstiyoruz: Biz savaşıyoruz ama B.M misâkının ruhuyla, B.M kararların takdir ile karşılıyor saygılı davranıyoruz. Biz barış talep ediyoruz.

9. ABD Manevrası: Sadece ABD İsrail'i destekliyor ve bizim ona saldırımız ABD için tam bir sürpriz oldu. Umarız ABD bizi desteklemeye başlar ama şu anda o İsrail'e yardıma devam ediyor. Başta, ilk amacı savaşı durdurmak ve 67 sınırlarına yeniden dönmekti ve Araplar'ın bundan hoşnut olmayacağını biliyordu fakat biz kendimize inanıyorduk çünkü konumumuzun ve zenginliklerimizin farkındaydık. Biz büyük güçlerin yakınlaştığı bu dönemde. Barış içine girmek istiyoruz. Dünya savaşından sonra devletler barış ortamına giriyorlardı ve biz siyasî yakınlaşmaya karşı değildik. Barışın taraftarıyız ama yalın anlamıyla değil herkes için olan bir barışın taraftarıyız bize dayatılanın değil. Biz barışın tarafındayız ve onu destekliyoruz fakat düşman Arap halkının üstüne gelirken

değil. Dünya'nın merkezindeyiz konumumuzun stratejikliğinin ve zenginliğimizin farkındayız.

10. Deniz'den ve Hava'dan ABD Köprüsü: ABD'nin özellikle savaşla haklarımızı geri almak için açtığımız yolu tartışarak çözüme vardırarak yolundaki girişiminden sonra Arap halkını kurban etmeyeceğimizi anlayınca İsrail'e mühimmât yardımına başladı ve ona karadan ve havadan mühimmât sağlıyor.

Barış İçin Projemiz;

1. Topraklarımızı ve Filistin haklarını geri alana kadar savaşacağız.
2. Eğer İsrail bütün işgâl ettiği topraklardan derhâl ve dünyanın gözetiminde çekilirse savaşı durdurmaya hazırız.
3. İsrail çekilir çekilmez BM şartlarında konferansa hazırız ve bizzat kendim diğer Arap liderlerini barış için ve konferansa katılmaları için ikna etmeye çalışacağım.
4. Süveyş temizlenmelidir.
5. Müphem sözlere inanıp asla iş yapmayacağız. İsrail üstünlüğü kanal bölgesinde ele geçirmeye başladı.

Başkan'ın sözlerini aktardıktan sonra gazete diğer önemli haberleri sunmuştur.

Üçüncü sayfada; Yugoslavya ve Cezayir'in yaptığı iki cephede de umutluyuz açıklamasına yer verilmiş ve Sovyetler'in İsrail'in barbarlığı ve Araplar'a olan desteği hakkındaki beyânâtları verilmiştir. Yine bu sayfada yayınlanan karikatürde Moşe Dayan ve Golda Mayer masa altında birbirleriyle konuşurken resmedilmiştir. Konuşmada Mayer Dayan'a "Hadi işbirliği yapalım, ben Pazartesi, Çarşamba ve Cuma yalan söyleyeceğim, sen ise Salı ve Perşembe ve Pazar" dedikten sonra Dayan Mayer'e "Peki Cumartesi?" cevabını vermiştir. Yine aynı sayfada İsrail'in daha önce Libya'ya yönelik olarak yaptığı Miraj model uçaklarının Mısır ve Suriye'ye yardım ettiği iddiasını Fransa resmî sözcü ağzı ile yalanlamıştır.

Dördüncü sayfada ise verilen resimlere "Topraklarımızı kirletmeye gelenlerin sonu" yazısı eşlik etmekte ve yine aynı sayfada bu savaşın piknik olmadığı ölümcül bir yolculuk olduğu söylenmektedir. Psikolojik hârb bölümünde ise başta da değindiğimiz 67 Savaşına ait görüntülerle düşmanın Araplar üzerinde savaşla yapamadığını psikolojik etkiyle yapmak istediği belirtilmiş ve düşmanın sivilleri vurduğunu, yabancı gözlemcilerinde bunu not ettiğini ve İsrail'in bundan mutluluk duyduğunu da eklediklerini belirtmiştir.

1.13. 18 Ekim Gazetesi

“Özgürlük Savaşının 12. gününde Bütün Cephelerde Kuvvetlerimiz Düşmanı Geri Çekilmeye Zorluyor.” dendikten sonra başlıkta; “Düşman Golan ve Sinâ’da Aldığı Büyük Hasarlar Aldı” denerek cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Topçularımız ve bombardıman uçaklarımız düşmana ait 40 tank ve 30 tane çeşitli aracı ve 4 top bataryasını ve 3 füze rampasını ve 1 helikopteri cephe hattı boyunca gerçekleşen muhârebelerde yok etti. Uçaklarımız ve hava savunma araçlarımız şehirlere saldırmaya çalışan düşman uçaklarından 5 tanesini düşürdü. Ayrıca topçularımız bugün sabahtan beri düşman tank bölüklerini ve âletlerini ve topçu mevkiilerini ve füze rampalarını yok etti. Kuzey bölgesinde ise zırhlı birliklerimiz ve topçularımız düşmanın başlattığı hücumu başarısızlığa uğrattı.”

Mısır Cephesi;

“Orta bölgede sabah erken saatlerde gerçekleşen ve hâlâ devam etmekte olan çatışmalarda düşman tankları ve zırhlı araçları büyük zarar aldı. Güney cephesinde ise kuvvetlerimiz düşman kuvvetlerine baskıya başladı ve gün boyu süren çatışmalarda başarılar kazandı. Uçaklarımız ise kara kuvvetlerimizle işbirliği hâlinde düşman uçaklarıyla karşılaştı 4 uçak düşürüldü ayrıca cephenin diğer kısımlarında düşman uçaklarıyla yaşanan çatışmalarda da 17 düşman uçağı düşürülerek toplamda 21 düşman uçağı²⁰² düşürdük.”

Aynı sayfada cephe haberlerinden sonra diğer gelişmelere geçilmiş ve önceden düşürülen ABD casûs uçağının elde ettiği bilgilerle haber verilmiştir. Haber’de casûs uçağının İsrail’e Suriye ile ilgili özellikle Suriye’nin bölgeleri ile ilgili bilgileri götürmek üzereyken düşürüldüğü bildirilmiştir²⁰³ diğer haberlerde ise Başkan’ın Viyetnam’dan aldığı destek haberi, Filistinliler’in Nablus’ta İsrail’e karşı gerçekleştirdiği operasyonda ilerlemekte olan tank birliğinin ön hattındaki 10-15 tanka zarar verdikleri ve yapılan diğer bir bombalı saldırıda da pek çok ölü ve yaralı zâyiâtı verdikleri bildirilmiş ve önemli bir diğer gelişme olarak Irak’ın ihtiyâtlarını silah altına aldığı nakledilmiştir. Ayrıca Kuveyt’ten petrolle ilgili olarak bildirilen, kaynak konumundaki on Arap ülkesinin petrol

²⁰² *el-Ba’as*, 18 Ekim 1973, s. 1.

²⁰³ *el-Ba’as*, 18 Ekim 1973, s. 1.

üretimlerinin oranını %5 oranında indirerek, petrolü Arap savaşında bir silah gibi kullanacaklarını bildirdikleri gelişmedir.

İkinci sayfada verilen gelişmelere bakarsak; İspanya'nın Araplar'a olan desteğini açıkladığını görürüz. Haberde İspanya daha önceden gelişme olarak verilmiş ABD casûs uçağının İsrail'e giden rotasına dâhil olduklarını reddederek Araplar'a olan desteklerini ifâde etmiştir. Diğer bir gelişme ise İsviçre vatandaşlarının Kızılay'a 1000 Frank bağışlamış olmalarıdır. Ayrıca Cezayirli terhîs olan askerlerin Arap cephesinin yanında savaşa katılmak üzere hazır oldukları nakledilmiştir. Aynı sayfada Arap dünyasından gelen destek haberlerinin yanında özellikle Filistin'de Filistinliler'in İsraililer arasında ölümü umursamadan Araplar'ın zafere doğru yürüdüklerini yayıyor olduklarından ve psikolojik hârbî bir parçası olarak İsraililer'in esir Mısır askerlerini kullanarak sahte kayıtlar yaptıklarından bahsedilmiştir.

Yine ikinci sayfada ise Arap medyasının savaş haberlerini olağan gücüyle tâkip ettiği ve zafere olan inancın tam olduğu vurgulanmış, Arap askerlerinin kahramanlığından bahsedilmiş ve Amerikan tehditleri ile siyonist propagandanın gerçeği değiştiremeyeceği yazılmıştır. Ayrıca Envâr gazetesinde bir Arap askerinin "Golan'da Esad Hattı" yazısına *el-Ba'as Gazetesi*'nde yer verilmiştir. Yazıya göre, "Başkan Esad'ın ilk emri, Irak ve Suriye kuvvetlerinin, İsrail'in yolunu güneydeki Fik köyünden orta kısımdaki Kunatra'ya kadar kesilmesiydi ve bundan sonra Suriye kuvvetleri Taberiye gölünü hâkim doğu tepelerine yaklaşabildi. İkinci olarak ise Şeyh Tepesi'nin ele geçirilmesi ve kuzeyde İsrail hücumunu önce durdurup sonra karşı hücumla geçilmesi ile düşman Banyas'tan Kunatra'ya kadar olan yolu kaybetti. Bundan dolayı ki İsrail Golan'da çok sıkıştı ve Suriye Golan'ın 2/3'ünü kontrol eder hâle geldi" Golan'daki başarı öyküsü anlatılmaktadır.

Üçüncü sayfada yer verilen haberler ise İsrail'in sivilleri öldürerek suç işlediği ve dünyanın Araplar'ı desteklediği, onlara yardımcı olduğu ve kahraman Arap askerlerinin övüldüğü ile ilgilidir. Ayrıca 25 Afrika ülkesinin, Araplar'ı destekleyerek İsrail'i kınadığını bildiren bir bildirgeyi Mısır Dışişleri'ne gönderdikleri bildirilmiştir. Aynı sayfada Mısır Başkan Vekîli ve Kültür enformasyon Bakanı'nın Fransız bir muhâbir ile yaptığı röportaja yer verilerek önemli noktaları yayınlamışlardır. Bizim için önemli olan ise "Savaşın başlamasından kim sorumlu?" sorusudur. Bakan'ın bu soruya verdiği yanıt ise "Sorumlu İsrail'dir. Çünkü 1956-1967'de düşmanlık yapıp kötü işler yapmaya devam ettiler. Bizler BM kararlarına uyduk ama onlar uymadı ve reddettiler. İsrail bizi her zaman kışkırttı, Kızıl Deniz'deki konumumuza ve kuvvetlerimize saldırarak bize seçenek

bırakmadı ve biz de onu durdurmak zorundaydık. Şimdi biz topraklarımızı özgürleştirdik ve kimse bizi Fransa'daki yetkililer gibi suçlayamaz" şeklindedir.

Son sayfada ise yer alan yazılardan "Teknoloji Asrı Bizim Asrımız" isimli yazı dikkatimizi çekmektedir. Yazıda özet olarak "Haziran yenilgisinden sonra teknoloji bu başarısızlığa sebep oldu diyenler birazcık genelleme yapıyorlar. Daha doğrusu teknoloji bu başarısızlığın sebeplerinden biriydi. Fakat teknoloji kısmı bizim giysilerimizi ters düz olarak astığımız bir askı hâline geldi ve bundan dolayı gerçeği göremez olduk. Artık Ekim Savaşından sonra elbiselerimizi düzgün şekilde asma zamanı gelmiştir... Teknoloji asrı onu ilerletmeye yönelik biz bunu geliştirmeye çalışırken düşman savaşla geri götürüyor. Petrolsüz teknoloji gelişmez o da bizde var. İsrail'de sadece teknolojinin getirileri var ama petrol yok ve bundan ötürü kaynağı kontrol edemez" denerek teknoloji ile petrolü eşleştirip, gelişiminin Araplar'a bağlı olduğunu ve petrolün silahsal yönünü teknoloji açısından ele almaya çalışan yazıya yer verilmiştir.

Verilen resimlerde ise, İsrail'in sivil hedeflere saldırısını görüntüleyen ve tartışmalar sonrası Fransa'da gerçekleşen, Araplar'ı destekleyen gösteriden bir karelere ve düşmanın Sinâ'dan yenilgi sonrası geri çekilmekte olduğunu gösterdiği iddia edilen fotoğrafa yer verilmiştir²⁰⁴.

Psikolojik savaş bölümünde ise Araplar'ın bir aydan kısa bir sürede iki cephede de düşmanı şaşkırtacak derecede büyük ilerleme kaydederek düşmanın bütün planlarını alt üst ettiğini ve aklını karıştırdığını ve bu karışıklık sonucu, liderlerinin açıklamalarının tamamen çelişkili hâle geldiği ve ayın çelişkinin ordu ve toplumda da ortaya çıktığı ve düşmanın durumunu düzeltmek için açıklamaları farklılaştırıp, Arap cephesine karşı sürdürdüğü psikolojik savaşın bilindiği vurgulanmıştır²⁰⁵.

1.14. 19 Ekim Gazetesi

Başlıkta; "Düşmanla Yapılan Özgürlük Savaşı 14. Gününe Zaferlerle Girdi. Topçularımız Düşman Mevkîleri'ni ve Topçularını Dün Gün Boyu Bombalayıp Büyük Zarar Verdi" denildikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

²⁰⁴ *el-Ba'as*, 18 Ekim 1973, s. 4.

²⁰⁵ *el-Ba'as*, 18 Ekim 1973, s. 4.

“Topçu ve tank muhârebelerinin sonucu düşman 30 tank ve 10 zırhlı araç ve 5 top bataryası ve 2 füze rampası ve 3 buldozer ve 3 mühimmât deposu ele geçirilmiştir. Topçularımız ise gün boyunca düşman mevkiilerini ve idârelerini, cephe boyu topçu birliklerini bombaladı. Düşman göl etrafından sızma yapmaya çalışırken kuvvetlerimizi onlara vurmaya başladı. Düşman üzerine kurduğumuz baskı hâlâ devam ediyor.”²⁰⁶

Mısır Cephesi;

“Kuvvetlerimiz bugün gün boyunca düşmanı baskı altında tutmaya devam etti. Hava kuvvetlerimizin yardımıyla kuvvetlerimiz vazifelerini başarıyla yerine getirerek düşmana büyük zarar verdi. Bu arada uçaklarımız orta bölgede düşmanın tanklarını, mevkiilerini ve paletli arabalarını bombalamaya başladı ve pek çoğuna zarar verdi. Hava savunma araçlarımızın, bazı havaalanlarımıza âni saldırı yapmak isteyen düşmanla gerçekleştirdiği muhârebede ise 15 uçak ve 3 helikopter düşürdük ve 4 pilot esir ettik.”²⁰⁷

İlk sayfadaki diğer gelişmelere bakarsak; Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat’ın SSCB Başbakanı Aleksî Kosigin’in ile Kâhire’de 3 uzun toplantı yaptığı bildirilmiş fakat içeriğine dâir bilgi verilmemiştir. Diğer bir önemli gelişme ise İsrail’de 2. yönetim değişikliği olarak verilmiştir. Haber’de “Başarısızlık yüzünden düşman Genelkurmay başkanı ve askerî istihbârat başkanının değiştirildiği ve El Azar yerine, önce General Gonen’in yerine getirilen Berlif’in getirildiği ve istihbârat başkanı General Zair’in de değiştirildiği bildirilmiş ve bunun ikinci değişim olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Abu Dabi’nin ABD’ye petrol ihrâcını durdurduğu ve Berlif hattı efsanesinin, İsraili General İbrahim Mendler öldürüldükten ve Mısırlılar’ın eline geçtikten sonra sonra bittiği aktarılmıştır.

İkinci sayfada ise; Venezzüella’nın petrol fiyatlarını yükseltmek için karar aldığı bildirildikten sonra İsrail’in İngiltere’ye, kendisine tankları için yedek parça göndermesi için baskı yaptığı bildirilmiş ve yine bu haber içinde Türkiye’nin Beyrut Sefri’nin İsrail’e giden silahların Türkiye üzerinden gittiği hakkındaki iddiaları reddettiği nakledilmiştir. Bu silahlar hakkında diğer bir iddiaya yer verilerek silahların (ABD silahları) Batı Almanya üzerinden İsrail’e gidebiliyor olacağına da yer verilerek 45 Fantom tipi uçağın bu yoldan İsrail’e gitmiş olabileceği iddiasına da atıf yapılmıştır.

²⁰⁶ *el-Ba’as*, 19 Ekim 1973, s. 1.

²⁰⁷ *el-Ba’as*, 19 Ekim 1973, s. 1.

Üçüncü sayfada ise; Özgürlük Savaşı'nda yaşanan gelişmeler aktarılmıştır. Temel olarak savaşın çok iyi gitmekte olduğu ve başarılar kazanılmaya devam edildiği anlatılmıştır. Diğer gazete yorumlarına da yer verilen bu bölümde Yugoslavya'da çıkan bir gazetede ABD'nin asıl amacının İsrail'e yardım etmek değil işgâli sürdürmek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca İsrail'in savaşla ilgili bilgi akışını kesmek için Lübnan-Avrupa arası iletişimi hatlarını kesmeye çalıştığı iddia edilmiştir. Diğer bir gelişme olarak Afrika'da tek İsrail taraftarı ülke olan Güney Afrika'nın İsrail'e 1 milyar dolar yardım gönderdiği bildirilmiş ardından da Suudî Arabistan'ın ekim sonuna kadar petrol üretimini %10 kısıttığı ve Ürdün Kralı Hüseyin'in Suriye ile birlikte savaşan Ürdün kuvvetlerini görmek için sınırı geçip daha sonra tebrik için Hâfız Esad'a telgraf gönderdiği bildirilmiştir.

Dördüncü sayfada ise; “Bırakalım Düşman Tuzağa İlerlesin” yazısı verilmiştir. Yazıda; “Düşman hâlâ bir gedik bulmaya çalışıyor fakat biz onları devamlı durdurup yok ediyoruz. Bu arayışlarında düşman büyük kayıp verdi çünkü zayıf ve gedik ararken daha çok asker kaybediyor (tuzak bu İsrail'in saldırılarda az olan insan kaynağını yitiriyor olması) bırakalım denesin bu ona pahâllıya mâl olacak ayrıca düşman için iki seçenek mevcut; birincisi ya devam edecek, ikincisi halkları savaşı durdurup geleceği düşünecek. Zaman bizimle birlikte çünkü dayanacak gücümüz var” şeklindeki bir yazıyla nüfus faktörü açısından İsrail'e olan üstünlük vurgulanmıştır.

Psikolojik savaş bölümünde ise İsrail'in ülkesine batıdan pek çok psikolojik hârb uzmanı şahsı kullanmak üzerine getirdiği ve savaşı lehine çevirmek adına yapabileceği iki şeyin olduğu birincisinin yalan söylemek ikincisinin ise şehirleri vurmak olduğu anlatılmıştır.

Bu sayfadaki diğer bir önemli yazı ise şu anda kültür bakanı olan Dr. Necâh el-Atâr'a ait yazıdır. Yazı “Kutsal Savaşın Faydalı Dersler” başlığı altında ele alınmış ve maddeler hâlinde özetlenmiştir yazının içeriğine göz atarsak “20 yıl konuştuk hiçbir şey öğrenmedik ama 10 günde pratikten çok şey öğrendik. Öğrendiğimiz şeyler;

1. İnsanlar kendilerini ve haklarını korumak zorunda kalırlarsa bunu yapabilirler.
2. Adâlet problemi için dövüldüğünde insanlar daha güçlü olur.
3. En güçlü adâlet en güçlü silahlara ihtiyaç duyar ve onunla bir olmayı gerektirir.
4. Bunların yanında en önemlisi *güçlü bir lidere sahip olmak* gerekir başarı için.
5. Savaş sabır, saldırı ve direnmeyi gerektirir. Zaman kısa ya da uzun olsun önemli olan hareket etmektir. Günleri saymak bir şey değil zafere kaç gün var onu saymalıyız.

6. Dâhili ve hârici cephe nasıl planlanır biz onu öğrendik
7. Savaş şartlarıyla nasıl yaşanır onu öğrendik
8. Bütün dünyadan nasıl destek kazanılır onu öğrendik
9. Düşmana psikolojik savaşta nasıl zarar verilir onu öğrendik

Bütün bunlar bugünlerde öğrendiğimiz birkaç bilgi ve hayatımızın geri kalanı için çok önemli.” şeklinde önemli bir yazıdır.

1.15. 20 Ekim Gazetesi

Başlık'ta; “Golan ve Sinâ'da Sert Savaş” dendikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Askerî sözcünün açıklamalarının özetine göre “Bugün tanklarımız ve topçularımız ile düşman arasındaki sert ve uzun muhârebe, düşmanın kuzey cephesinde ulaşmayı başardığı noktaları elde tutmaya çalışırken yaşandı. Kuvvetlerimiz düşmanın savunma için bazı önemli merkezlerine hücum etti. 26 tankı ve 2 paletli araba yok ettik. Topçularımız ise sabahtan beri hareketli düşman hatlarını, düşman mevkiilerini ve birliklerini ve merkezlerini topa tutarak 3 top ve pek çok âlet yok etti. Bir başka birliğimiz ise kuzey cephesinde düşmana saldırarak 10 tank ve 9 paletli araç yok etti. Ayrıca düşmana ait kullanıma hazır bir tankı (Senturyon model) ele geçirdi. İçindeki takım ise diğer bir birliğimiz anti-tank füzesi ve rampasını yok etmek için saldırırken kaçtı. Kuvvetimiz rampayı yok edip 3 tane füze atar ele geçirdi. Düşman kuzey bölümünde mevkiilerimizden birine saldırmaya çalışırken ona karşı koyarak 16 tank 6 palet araç yok ettik. Böylece toplamda 52 tank ve 17 paletli araç ve 3 top bataryası, bir merkez, füze rampası ve pek çok alet yok etmiş olduk.”²⁰⁸

Mısır Cephesi;

“Sert savaş şu anda hâlâ orta bölgede devam etmektedir. Savaşa topçular, anti-tank birlikleri, zırhlı birlikler ve piyadeler de katıldı. Savaş süresince düşman insan gücü açısından büyük hasar aldı. Kuvvetlerimiz ayrıca kanalın batı sâhiline, Merra gölü yolunu kullanarak sızmaya çalışan düşmanla çarpıştı. Hava kuvvetlerimizde çatışmaya girince düşman mevkiileri ve birlikleri bombalanmaya başladı düşman hava kuvvetleri de çatışmaya girince kuvvetlerimiz arasındaki mücadelede 3 uçak düşürüp birde binbaşı

²⁰⁸ *el-Ba'as*, 20 Ekim 1973, s. 1.

rütbesinde bir pilotu esir aldık. Esir pilotun “35 Fantom tipi ABD uçağının, pilotlarıyla İsrail’e geldiğini”²⁰⁹ açıkladı. Kuvvetlerimizle düşman kuvvetleri arasında uçaklarımızın da katıldığı şiddeti artan çatışmalar savaş alanına da büyük zarar verdi ve düşman da büyük hasar aldı. Topçularımızda muhârebeye katılınca kuvvetlerimiz şu ana kadar kendilerine yaraşır biçimde çarpıştılar.

Birinci sayfada verilen diğer gelişmelere bakarsak; bir Amerikalı’nın ölü ele geçirildiği bildirilmiştir. Bu Amerikalı’nın, Tel-Aviv’den yapılan açıklamaya göre ismi Sidney Hilfman olan ve Sinâ’da, İsrail tarafında savaşıarak ölen ilk Amerikalı olduğu bildirilmiştir. İkinci gelişme ise Katar’ın petrol üretiminde %90’lık bir düşüş gerçekleştirmiş ve Libya’nın da ABD’ye petrol satışını durdurmuş olmasıdır. Bir başka haber ise İsrail’in savaştaki kaybıyla ilgilidir, verilen habere göre İsrail’in bu savaşta kaybettiği asker sayısı 10.000’dir. Bununla birlikte askerî uzmanların bildirdiği ise sadece 3 gün önce İsrail’in kayıpları 3.000’i geçmiştir²¹⁰. Diplomatik gelişmelerde ise Tazmanya’nın İsrail ile ilişkilerini kestiği ve bunun üzerine başkan Esad’ın bir teşekkür mesajı gönderdiği ardından da Bulgaristan Başbakanı Cevkof’un İsrail’i sivilleri öldürmesi sebebiyle kınadığı bildirilmiştir.

İkinci sayfada verilen gelişmelere bakarsak; Melik Faysal’ın petrol üretimini %10 kısıtığını bildirdiği mektubu Enver Sedat’a gönderdiği ve Filistinliler’in İsrail içinde gerçekleştirdiği saldırı faaliyetleri ile ABD’de okuyan Arap üniversitelilerin toplandıkları ve İsrail ve ABD’yi ve İsrail’i kınayıp Arap cephesine her türlü desteğin verilmesi için gerekenleri yapacaklarına dâir karar aldıkları bildirilmiştir. Diğer önemli bir gelişme ise Başkan Nikson’un, İsrail’e önceden kuvvet gönderdiğini kabul ettiği ve hükümet tarafından yardım gönderilmesi için talepte bulunduğu ve 76 senato üyesinin de bunun desteklediği bildirilmiştir. Teklif’te gerekli silah, uçak ve mühimmâtın gönderilmesiyle birlikte 500-700 milyon dolar arası değişen bir yardımın gönderilmesi gereği de vurgulanmıştır²¹¹. Buna karşın Arap Emirlikleri Birleşik Meclisi, Arap cephesine yapılan yardımın devam edeceğini bildirmiştir. Diğer bir haberde ise İsrail’i askerlerin eşleri ve annelerinden hükümete giden “Çocuklarımızın hayatlarından endişeliyiz, onların hayatlarını kaybetmesini istemiyoruz. Sizden savaşı durdurmanızı ve yeni kurbanların oluşumunu engelleme istiyoruz” şeklindeki mektup yayınlanmıştır.

²⁰⁹ *el-Ba’as*, 20 Ekim 1973, s. 1.

²¹⁰ *el-Ba’as*, “10 bin ölü...” 20 Ekim 1973, s. 1.

²¹¹ *el-Ba’as*, “Washington itirâf etti...” 20 Ekim 1973, s. 2.

Üçüncü sayfada ise; savaş zamanı Şam'ın daha canlı olduğu gösterilmek istenmiştir. Haber'de propaganda yapmak açısından Suriye'de Şam ve diğer şehirlerde *hayatın olduğundan daha normal ve güzel* devam ettiği bildirilmiş ve kepenkleri kapalı bir kahve görüntülenmiş bunun kapalı olması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiş sebep olarak ise buraya gelen insanların daha önemli bir amaç (savaş) için uğraşıyor oldukları vurgulanmıştır. Ayrıca trafiğin düzgün işlediği, şehir içi ve şehirler arası yolların açık olup işlediği, gıdanın her zamankinden daha çok olduğu anlatılmıştır. Bir diğer resimde ise yaşlı bir amca görüntülenmiştir. 70 yaş üzeri biri olduğu bildirilen yaşlı adama “Savaş hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş adı Abdülvahap olan yaşlı ise “Büyük harbi (I. Dünya Savaşı) yaşadım o zaman açlık vardı, insanlar bağrıışıyordu ama şimdi her şey normal” şeklinde cevap vermiştir.

1.16. 21 Ekim Gazetesi

Başlıkta; “Birliklerimiz Düşman Mevkîleri'ne Kuzey ve Güney Bölümü'nde Hücûm'a Kalktı, Topçularımız ise Düşman Tank ve Gruplarını Bombalıyor” dendiikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Birliklerimiz dün gece ve sabahın erken saatlerinde güney ve kuzey kısımlarda düşman mevkîilerine, pek çok âni saldırı gerçekleştirdi. Saldırılarda 11 tank, 4 paletli araç yok ettik. İki gözlem aleti ve pek çok hafif silah mermisi ele geçirdik. Topçularımız ise dün gece ve bugün boyunca 9 top bataryası ve bir füze rampası ile 3 gözlem merkezini yok edip, âlet depolarını ve tanklarını bombalayarak 20 tank ve paletli araçtan az olmayacak şekilde zâyiât verdi. Uçaklarımız ise sabah Hayfa petrol rafinerisini bombaladı. İşgal altındaki topraklardan gelen haberler ise bombalamanın sonuç verdiğini ve rafinerinin hâlâ yanmakta olduğunu doğruladı. Sahil mıntıkasında ise deniz kuvvetlerimiz ve topçularımız ise 2 düşman botu ile çatışmaya girerek batırdı.”²¹²

Mısır Cephesi;

“Kara kuvvetlerimiz ve birliklerimiz, hava savunma ateşi (SAM sistemi) desteğiyle son iki gündür orta bölgede ve Difrusuvar bölgelerinde devam eden çatışmalarda düşmana büyük zarar verdi. Şu ana kadar sayılabilenlerden düşmanın zâyiâtının 85 tank ve yarısı paletli olmak üzere 56 araç olduğu hesaplandı. Ayrıca bazı tankların takımları bir bütün

²¹² *el-Ba'as*, 21 Ekim 1973, s. 1.

olarak ele geçirildi. Düşman hava kuvvetleri hava sahamızı güneyden ihlâl ederek saldırıya başladığı vakit onunla çarpışmaya başladık ve 10 uçak düşürüp 2 pilotu esir ettik. Düşman pilotları kuzey deltasındaki bazı havaalanlarımıza saldırmak istediye de hava kuvvetlerimiz ona karşılık verdi çıkan çatışmalar düşmanın 5 uçağının düşürülmesiyle sonuçlandı bunların içinde Mirage tipi uçakta bulunmaktaydı. Böylece düşmanın uçak kaybı bugün 15'e ulaştı."²¹³

Birinci sayfadaki diğer gelişmelere bakarsak; Hâfız Esad'ın hak eden pilot ve savaçılara devlet madalyası taktığını görmekteyiz. Ardından Pentagon sözcüsü General James'in yaptığı "ABD askerlerinden bir kısmının İsrail'e gönderildiği" açıklamasına yer verilmiştir. Fakat açıklamada sayı verilmemiştir. Ayrıca Cezayir'in ABD'ye petrol göndermeyi durdurduğu ve başbakan yardımcısının "Halkımız direnişte ve topraklarından düşmanı sürmede kararlı, işçilerimiz şu anda düşmanın zarar verdiği binaları onarıyor" açıklaması ve Suudi Arabistan'ın ABD'ye petrol satışını durdurduğu bildirilmiştir.

İkinci sayfada verilen gelişmelerde ise; Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri Bakanı Ahmed Hâlife Essuveydi'nin yaptığı "Suriye çok iyi bir durumda ve morali çok yüksek" açıklaması ile Suriye Maliye Bakanı Dr. Nurullah Nurullah'ın kabineye, bir dahaki salı maaşların yeniden ödenmeye başlanması için talepte bulunduğu²¹⁴ bildirilmiş ardından da Bahreyn'in de ABD'ye verdiği geçiş hakkını iptal ettiği ve Güney Viyetnam'ın ve diğer Araplar'ın Arap savaşını desteklemeye devam ettiği duyurulmuştur. Bir önceki günün gazetesinde bahsedilen ABD'deki üniversitelerden mevzun 500 Arap öğrencinin yaptıkları toplantı sonucunda beş maddeden oluşan bir kararnâme yayınladıkları bildirilmiştir. Bu beş maddeden selam içeren kısımların dışında belirlenen hedefler olarak ise;

1. Arap devletlerinin ihtiyâcı olan her şeyi sağlamaya hazırız.
2. ABD'nin İsrail'e verdiği desteği kesmesi için gerekli lobi faaliyetlerinin yapılması olarak belirtilmiştir.

Sayfa'nın devamında ise Arap savaşının hakkında geniş bilgi verilmiştir. Sayfayı incelersek gazete savaşı şu şekilde yansıtmıştır;

"Dün Arap Özgürlük Savaşı'nın üçüncü haftasına girdik ve bütün Arap bölgelerinde gösteriler savaş iradesini kuvvetlendirmek ve ABD'nin düşmana yaptığı füze yardımını sertçe eleştirmek çabasıyla yapılıyor. İnsanlarımızın Arap kaderinin güvene

²¹³ *el-Ba'as*, 21 Ekim 1973, s. 1.

²¹⁴ 21 Ekim Pazar gününe denk gelmektedir. Başlama için talep edilen gün ise 30 Ekim Salı olmaktadır.

alınacağına dâir olan inançları tam ve bu aşamada bütün çabalar, savaşın başarıya ulaşmasına yönlendirilmeli”.

“Gözler, Sinâ ve Golan’da Arap kuvvetleri’nin tanklar, füzeler, zırhlı araçlar ve toplarla düşmana karşı yaptığı kalkışmaya çevrildi. Böyle şiddetli bir savaşa II. Dünya Harbi’nden beri rastlanılmamıştı. Arap kuvvetleri kanıtlamıştır ki, kendilerinde siyonistler ve emperyalistlerle dövüşecek kuvvet, *liderlik* ve müesseseler vardır.”

“ABD’nin İsrail’e olan silah yardımı ve desteği gün geçtikçe artmasına rağmen, İsrail Sinâ ve Golan’da Arap ilerleyişini durduramadı ve dişe dokunur bir başarı elde edemedi. Gün geçtikçe büyüyen bir destek dalgası ise Arap davasının yanında.”

“Arap Özgürlük Savaşı insanî hedeflere ulaşmada kullandığı araçlar ve neticenin kesinliği ve dünyadan aldığı destek bakımından tamamen ayrılmaktadır.”

Zırhlı Savaş Zirveye Ulaştı: “Bütün Arap ve dünya medyası Sinâ ve Golan’daki tank savaşının bu aşamada en sert noktaya ulaştığını bildiriyorlar fakat *Araplar’ın aldığı neticeyle ilgili herhangi bir şüphe yok*. Ayrıca yabancı gözlemcilerin bildirdiğine iki taraftan da savaşa katılan binlerce tankın yanında ayrıca uçaklar, füzeler de mevcut. Sinâ’daki Arap kuvvetleri’nin, Sinâ’nın merkezindekinden kanalın geçişlerine kadar olan kısmın üzerinde kontrol kurması bekleniyor.

Sinâ’daki Taktik Aşaması: “Gene yabancı söylemcilerin söylediklerinin özetine bakarsak; şuan ki askerî durum, Mısır kuvvetlerinin kanaldan geçmesi başarıyla tamamlandıktan sonra, kanalın sâhillerini birleştirerek onu tek bir hat hâline getirdi. (Kaynaklarda İsrail’in, Mısır’ı sıkıştırdığı söylendiği hat) ve bu gerçekleştikten sonra bütün askerî üsler bu hatta yayıldı ve kuvvetler düşman hücumuna karşı yerleşim düzenini aldıktan sonra, düşmanın batıdaki geçiş noktalarına karşı hücumla başladıktan sonra en büyük hedef düşmanın uçak, tank, top ve insan gücüne en büyük zararı vermek ve hücumla kalkışmaya çalışacak düşman birliğine bu şekilde en büyük zararı vermek oldu. Bu hedef hücumla kalkan düşman kuvvetlerini bozguna uğratmakla başarıldı. Düşman bu bozgun sonrası ya kalan kuvvetlerini kurtarmak için geri çekilmek ve ihtiyatları ile birlikte onları kanalın doğusunda yeniden toplayarak Sinâ’nın açıklarından da çekilecek ya da ihtiyatlardan teşkil ettiği kuvvetle stratejik olarak kanalın doğusunda tuttuğu geçiş noktalarını savunacak.”

“Londra’dan gelen haberlerde İsrail’in çok çektiği SAM-7 sistemlerinin Araplar’ın eline yeniden vardığı ve bu sistemlerin kendisini vurmaya kalkan uçakları de hedef aldığı bildirilmektedir.”

Petrol Cephesi: “Petrol cephesinde ise kardeş Katar’ın petrol bakanı ABD’ye karşı, eğer İsrail için ABD desteği açık ve yoğun bir şekilde devam ederse Katar ve BAE’nin petrolü keseceğine dâir yaptığı açıklama ile ciddi bir yankı uyandırmıştır.”

Petrol Topluca Kesiliyor: “Lübnan Nidâ gazetesinin verdiği haberde ABD’nin uçak ve 1 milyar dolarlık yardımı sonrasında petrol kesintisinde zayıflık göstermemek gerektiği çünkü Arap askerleri’nin temiz kanlarını Arap özgürlüğü için akıttığını ve buna her türlü desteğin yapılması gerektiğini” bildirmiştir. Ayrıca Kosigin’in gelişinin tek sebebinin ise Araplar’a destek olduğu (ateşkes önerimi için değil) ve başka bir amacının olmadığı” nakledilmiştir.

Golan Savaşı En Kritik Aşamasında: “Son 24-48 saatin Golan savaşında en kritik saatler olduğunu bildiren gözlemci savaşın kuzeybatı tepelinin kaderini belirleyecek olan ikinci kısmına girildiğinin inancında. Gelen bilgilere göre Suriye kuvvetleri düşmana orta ve kuzey bölgede düşmana faal şekilde baskı yapmaya başladı ve düşman kuvvetleri Suriye tarafından yapılan ağır bombardımana maruz kalmış durumda. Yapılan bu bombardımanın cephe boyunca gerçekleştirildiği ve düşman toplarını, füzelerini ve işgâl edilmiş toprakların içlerine kadar uzandığı ve düşman mühimmât depolarına zarar verdiği bildirildi. İsrail uçaklarının da Golan’ı vurduğunu bildiren muharrir Filistin direniş birliklerinin kuzey mıntıkasında tepelerde düşman noktalarına hücum ettiği bildirildi.

Şiddetlenen savaşın özellikle Şeyh Tepesi-Güney Kunatra hattında sürdüğü bildirildi. Savaşa zırhlı araçlar, toplar, tanklar ve uçakların da katıldığı bildirildi. Gözlemciler ayrıca Moşe Dayan’ın kanal için planladığı hücumun tamamen ters gittiği ve Suriye’nin kahramanlıklarla dolu şaşkıncı saldırılarda bulunduğu aktarıldı. Düşman ise Suriye kuvvetlerine yapışkan bombalarla saldırmıştır ve karşı saldırı durunca Suriye topçuları düşman mevkiilerini ağır top atışına maruz bıraktığı ve sonradan tanklar ile uçaklarında katıldığı bir saldırıyla kuzey cephesinin bazı güney kısımlarının düşmandan temizlendiği nakledilmiştir.”²¹⁵

²¹⁵ *el-Ba’as*, “Arap kuvvetleri...” 21 Ekim 1973, s. 2.

Üçüncü sayfada ise; Arap halklarından ve dünyanın diğer ülkelerinden destek haberlerinin gelmeye devam ettiği bildirilmiş ve Arap halkının savaşı dikkatle takip ettiği bildirilmiştir.

Dördüncü sayfada ise; yine psikolojik hârb bölümüne yer verilmiş ve bundan öncekilerle aşağı yukarı aynı cümleler kurulmuştur. Verilen resimlerde ise düşmanın bugün kazanılan yeni muhârebelerde ardında bıraktığı ve Suriye kuvvetlerince ele geçirilen silah ve tanklar gösterilmiştir.

1.17. 22 Ekim Gazetesi

Başlıkta; “Şeyh Tepesi’nin üzerinde Büyük Hava Muhârebesi” ve “Kanal’ın Doğusu’nda Savaş ve Şiddeti Büyüyor” dendiikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Bugün düşman öğleden sonra, Şeyh Tepesine havadan indirme yaptı ve birliklerimiz onlarla uçaklarımızın bombalama desteği ile çatışmaya girdi. Daha sonra düşman yeniden havadan 10 araçla²¹⁶ paraşütçü birliklerini indirdi. Kuvvetlerimiz bunlarla da çatışmaya girdi. Saat 16.30’da uçaklarımız ek kuvvetleri ve mühimmâtı çatışmanın olduğu bölgeye getirdi ve topçularımızın desteği ile düşman piyadeleri üzerine açılan ateş ile düşman büyük zarar gördü. Bölge’nin üzerinde ise hava kuvvetlerimizin arasında çıkan çatışma düşmanın 11 uçağının düşmesiyle sonuçlandı. Kuzey bölgesinde de büyük zarar alan düşman ile güneyde yaşanan çatışmalarda aynı sonuç elde edilerek 3 helikopterlerini düşürdük.”

Mısır Cephesi;

“Bugün düşman ile kuvvetlerimiz arasında kanalın doğusunda ve Defersuvar’da geçen çatışmalar çok çetin oldu. Kuvvetlerimiz bu çatışmanın kontrolünü sebât ve güven ile eline aldı. Düşman kuvvetleri büyük hasar aldı. Ayrıca kuvvetlerimiz düşmana karşı hücumlarda gerçekleştirerek kanalın doğusundan yeni kısımlar ele geçirerek düşman kuvvetlerinden pek çok tank takımını esir etti. Gün boyunca çıkan çatışmalarda düşmana büyük hasar verdik. Toplamda 150 tank, 40 paetli araç, 11 helikopter, 39 uçak yok edip 2 bot batırdık.”

²¹⁶ Araç dememizin sebebi metinde kullanılan kelimenin حوامة olmasıdır ki karşılığı hovercraft olan bir deniz aracıdır. Havadan indirme yapmakta kullanılmaz bundan dolayı biz bunun bir hava aracı olduğunu fakat tam olarak ne olduğunu bilemiyoruz.

Cephe haberlerinden sonra Kelimet'ul-Ba'as'a baktığımızda “Gerçekler ve Rakamlar Düşmana Tokat Gibi Çarpıp İddiâlarını Ortaya Çıkarıyor”²¹⁷ yazısı kaleme alınmış olmasına rağmen rakam verilmemektedir. Yazıda “Savaşta neler olduğunu bir şerit gibi gözümüzün önünden geçirirsek Golân ve Sinâ'da savaşın üçüncü haftasında bu şerit bize pek çok gerçekleri gösterip düşmanın suratına bir tokat gibi çarpacek. Bu gerçekler ve rakamlar onların liderliğinden Arapça ve İbrânîce olarak yayınlanan yayınlardan elde ettiğimiz bilgiler ve düşmanın yalanlarını ve başarısızlığını ortaya koyuyor. İsraililer bu yayınlarında Mısırlılar'ın pilotlarına çok sert davrandıklarını söylüyor ama merak ediyorum İsrail'in şikayetleri ile bütün uçaklarının aynı anda hiç kayıp vermeden döndüklerini nasıl iddia edebiliyorlar.

İkincisi; İsraililer Araplar'ın attıkları her adımı bildiklerini söylüyorlar fakat aynı anda saldırı sürpriz oldu diyebiliyorlar. İsraililer savaşı kaybetmelerinin nedenini kanaldaki askerlerinin sayısının azlığına bağlıyorlar ve Golân'da ise Suriyeliler'in merkezlerinin bu bölgeye yakın olduğunu ve asker sıkıntısı çekmediklerini söylüyorlar fakat baştan İsrail Hat-Berliv'i kimse alamaz ve Golân'ı kimse kontrol edemez diyordu.” bu şekilde İsrail'in öne sürdüğü iddiaları anlatılmaktadır.

Aynı sayfada Mısır resmî sözcüsü Ahmed Enîs'in İsrail televizyonlarında 1973 Savaşı diye 67 Savaşından görüntüler kullandığını tespit ettiğine dâir haber ve 16 Orta Afrika devletinin İsrail ile ilişkilerini kestiği ve Irak'ın, İsrail'i desteklediği için Basra'da iş yapan bir Hollanda özel şirketini kamulaştırdığı haberleri verilmiştir. Savaşla ilgili olarak bir diğer çok önemli haber ise kanalın batısındaki İsrail kuvvetlerinin tamamen çevrildiği ve İsrail'in bugüne kadar Sinâ'daki zâyiâtının 303 uçak, 25 helikopter, 600 tank, 600 zırhlı araba ve 22 savaş botu olduğu ve İsrail'in savaşı sürdürebilmesinin tek sebebinin ABD yardımları olduğu açıklanmıştır. Yine aynı sayfada petrol konusunda gelinen son gelişme olarak Abu Dabi, Libya, Dubai, Suudi Arabistan, Cezayîr, Katar, Kuveyt ve Bahreyn'in ABD'ye petrol satışını durdurup, üretimi kestikleri ve aynı şeyi İsrail'e yardım edecek diğer ülkeler içinde yapacaklarını bildirmişlerdir.

İkinci sayfada; savaş, askerler ve gelinen nokta övülürken önemli gelişmelere bakarsak; İsraili esir pilotun ABD'den pilotlarıyla yardıma gelen Fantom uçaklarının bir

²¹⁷ *el-Ba'as*, “Kelimet'ul-Ba'as”, 22 Ekim 1973, s. 1.

kez daha doğrulandığını, Filistinler'in İsrail içinde eylemlere devam ettiklerini bildiren haberler yayınlanmıştır²¹⁸.

Üçüncü sayfada ise; "İlerleyen Vatan Cephesi" başlıklı yazıda Araplar'ın bütün olarak kazanımları;

1. Kendine güven ve vatanla gurur duyma
2. Arap halklarının bir hareket ediyor olması
3. Dünya'nın Arap varlığının farkına varmış olması, olarak sayılmıştır.

Son sayfada ise "Neden %6 Oranında"²¹⁹ başlıklı yazıda yabancı gözlemcilerin ABD'nin Araplar'dan karşıladığı petrol ihtiyacının, tüketiminin sadece %6'sı olduğunu ve bu kesintinin ABD'yi etkilemeyeceğini bildirmeleri üzerine yazıda da o zaman neden petrolü kesmemiz problem oldu şeklinde bir soru sorularak bunun yalan olduğu gösterilmek istenmiştir.

1.18. 23 Ekim Gazetesi

Başlık'ta; "Şeyh Tepesi'nde Silahlı, Bıçaklı Çatışma" ve "Sinâ ve Kızıl Deniz'de Şiddet Dolu Muhârebe" denildikten sonra cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

"Kuvvetlerimiz, Şeyh Tepesi'nde topçular ve uçakların da katıldığı sert muhârebeye hâlâ devam ediyor ve birliklerimiz çok atılgan. Kuvvetlerimiz nâdir bir cesaretle gün boyu düşmanla savaştı. Hava kuvvetlerimiz ise öğleden sonra 1 'de ve 4'te düşmanla savaş bölgesinin üzerinde çatışmaya girdi. Çatışmada 6 düşman uçağı düşürüldü ve bunlardan biride asker taşıyan helikopterdi. Düşman büyük hasar aldı ve yüzlerce askeri yaralandı. Kuvvetlerimiz hâlâ düşmanın üzerine kahramanca hücum etmekte. Ayrıca dün saat 3'te kuvvetlerimiz ile düşman kuvvetleri arasında savaşın ilk günü özgürleştirdiğimiz Şeyh Tepesi'nde dün öğleden sonra saat 3'te başlayan bıçaklı silahlı muhârebenin hâlâ devam etmekte olduğu bildirilmiştir."²²⁰

Mısır Cephesi;

"Bombardıman uçaklarımız dün gece yarısı kanalın doğusunda ve Defersuvar bölgesinde düşman tank ve paletli araç kuvvetlerine ayrıca savaş teçhizat ve askerlerine

²¹⁸ *el-Ba'as*, "Esir pilot...", 22 Ekim 1973, s. 2.

²¹⁹ *el-Ba'as*, "Neden %6...", 21 Ekim 1973, s. 4.

²²⁰ *el-Ba'as*, 23 Ekim 1973, s. 1.

bombalama yaparak büyük zarar verdi. Dün akşam Kuzey sâhilinde Port Said önünde sâhillerimize yaklaşmaya çalışan düşman birlikleri ile aramızda meydana gelen ve düşman helikopterlerinin de katıldığı deniz muhârebesinde 3 düşman deniz kıtası batırıldı ve helikopterleri isâbet aldı. Geri kalan kuvvetleri ise hedeflerini gerçekleştirmeden doğuya doğru geri çekildi.

Bu sabah'ın ilk ışıklarından itibaren ise hava kuvvetlerimize ait bombardıman uçaklarımız kara kuvvetlerimiz ile Sinâ ve Defersuvar'da düşman mevkiilerini bombalayarak düşmana hasar verdi. Düşman uçakları da karşı hücum gerçekleştirmeye çalışırken kuvvetlerimiz durdurarak 14 uçağı yok etti.²²¹

Birinci sayfada verilen diğer önemli gelişmelere bakarsak; 22 Ekim'de Güvenlik Meclisin'den çıkan ve taraflara 12 saat içerisinde derhâl ateşkes ve askerî hareketliliğı durdurma çağrısı yapan ve 3 bentten oluşan karar taraflara ayrıca bir an önce Ortadoğı'da barışın sağlanması için karşılıklı görüşmelere çağırmaktadır. Suriye Arap Cumhuriyeti ise karara uyulup uyulmayacağını kararı incelemeyi bitirdikten sonra açıklayacağını henüz görüşmeleri sürdürdüğünü bildirmiştir.

Diğer haberde ise Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın ordusuna başkomutan vasfıyla ateşkes emrine, düşmanında kararı uygulaması durumunda, uyulmasına dâir emir verdiği bildirilmiştir.

Ayrıca Suriye'nin Filistinliler'den teşkil ettiği Sâika örgütünün düşman kuvvetlerine saldırmaya ve ona karşı operasyonlar düzenlemeye devam ettiği, Irak'tan gelen 2 zırhlı tugaya Irak Devlet Başkanı tarafından cesaretleri dolayısı ile madalya verildiği²²² ve düşman radyolarından akşam 21.30'da yapılan yayında, ABD'nin İsrail'e olan yardımlarında kesinti olmadan devam ettiği ve ABD'nin bu konuyla ilgili nasıl davranmaya devam edeceğini belirlemek için Kissenger'ın Washington'a dönüşünü beklemekte oldukları bildirilmiştir.

İkinci sayfada ise; Arap savaşının Golân ve Sinâ'da büyük başarılar kazandığı diğer Arap gazetelerinin haberlerinden verilmektedir ve Ahrâm gazetesinin verilerine göre düşmanın savaşın ilk gününden bu yana 353 uçak, 670 tank, 440 zırhlı araç, 22 parça deniz aracı kaybettiği²²³ Suriye'deki esir pilotların sayısının ise 80'i aştığı bildirilmiştir. Bu

²²¹ *el-Ba'as*, 23 Ekim 1973, s. 1.

²²² 12. ve 6. Zırhlı Tugaylar, *el-Ba'as*, "Mezopotamya tugayları...", 23 Ekim 1973, s. 1.

²²³ *el-Ba'as*, "Arap kuvvetleri kudretini koruyor...", 23 Ekim 1973, s. 2.

sayfada diğerk Arap gazetelerinden alınarak oluşturulan savaşla ilgili geniş yazıda ise özet olarak şunlara değinilmektedir;

- Arap kuvvetleri savaşın başından beri kudretini koruyor ve savaş alanında kontrolü elde tutuyor.

- Araplar savaş alanında hedeflerine doğru ilerliyorlar. Arap savaşçıları bütün kahramanlıklarını, kanlarını ve kudretlerini Siyonist ihtilâli yok etmek için ortaya koyuyorlar.

- Savaş öncelikle İsrail'in yenilmez olduğunu, her yerde savaşabileceğini, Herhangi bir Arap devletini yenmeye kudreti olduğunu ve siyonizmin bölgeyi kontrol etmekte olduğu gibi hurâfeleri yıkmıştır. Ayrıca göstermiştir ki bütün Araplar gerektiğinde milli hissiyatla savaşmakta ve bir araya gelebilmektedir.

- Arap orduları çeşitli silahları kullanarak kara, hava ve denizde Siyonist düşmana karşı büyük zaferler elde ederek Sinâ ve Golan'da büyük oranda kontrolü sağlayarak yeni kısımlarını özgürleştirmeyi başardı ve düşmanın silahlarına büyük zararlar verdi. Mısır zaferlerini Sinâ'da gerçekteştirirken Suriye ise şeyh Tepesi'nde gerçekteştirdi ve bu gerçeği düşmanın suratına bir şamar gibi vurdu.

- Düşman amaçlarını gerçekteştirmeden çok uzak ve gerçekteştirdiği karşı hücum kuşatmaya maruz kalarak başarısızlığa uğradı (14 Ekim'de başlayan) ve bütün dünya düşmanın başarısızlığını, onun açıklamaları ile gerçeğin çatışmasından anlamaya kadir.

- Mısır ordusu çok güçlü ve düşman için savaşı çok zor bir duruma getiriyor. 6 saatten az bir süre içerisinde Hat-Berliv'i geçti ve bu hız düşmanın yüreğinde korku salıp onu şaşırttı ve bu hızlı ilerleyiş hizaya gelmez sanılan düşmanın büyük mitini yıktı.

- ABD'nin bölgedeki çıkarlarına çok büyük bir darbe vurularak bir kerede sonsuza kadar tasfiye edildi. Petrolün kesilmesi ise Arap savaşının hizmetinde olan bir araçtı.

- Mısır ve Suriye kuvvetleri savaşın başından beri kontrolü elde tutuyor ve İsrail'in yaptığı hiçbir şey onlar için sürpriz olmadı.

Düşman hücumlarını sertleştirmesine rağmen bir başarı kazanamadı bunu da propaganda ile gizlemeye çalışıyor.

- şimdi aydınların görevi başlıyor. Savaşın bu noktasından sonra en az savaşı sürdürenler kadar önemli bir görev tarihçilere, aydınlara kalıyor ki, o da savaşı Arap özgürlüğü çerçevesinden değerlendirmektir.

- Dün düşman Mısır'a karşı hücum ettiyse de tankları büyük zarar gördü. Suriye cephesinde ise ağırlıklı olarak hava kuvvetleriyle gerçekteştirmeye çalıştığı bir ezme

harekâtı düzenledi ve Şeyh Tepesi'nde zuhur eden çatışmada Suriye kuvvetleri daha üstün ve daha sebâtlı olduğunu gösterdi. Ayrıca iktisadî cephede Araplar topraklarını özgürleştirmek adına daha ne tür yaptırımlar uygulayabileceklerini tartışıyorlar.

- Bu savaş Araplar'a pek çok şey kazandırmıştır bunlar; İsrail artık bölgede emperyalizmin polisi rolünü oynayamayacak, uluslararası alanda Araplar arasındaki kutuplaşma sonlandırıldı, ve iktisadî kuvvetin dengesi değiştirildi. Petrol'ün kesilmesi işi ise geçici değil.

- ABD, Araplar'ın başka adımlar atmasından korkuyor ve ABD Ticaret Bakanlığındaki bazı yetkililer Araplar'ın ABD ile irtibatı keseceğinden endişeleniyor çünkü ABD gelirlerinin %6'lık kısmı bu ticaretten kaynaklanıyor.

Dördüncü sayfada ise; Arap savaşına katılan bazı öğrencilerin ve onların hayatlarının savaşla nasıl değiştiği anlatılmıştır. Öğrenciler'in savaşa iç cephe ve savaş cephesinde desteklerini vermeleri ise beraberinde bunun Arap halkının savaşı olarak yorumlanmasını getirmiştir.

Beşinci sayfada ise; Hâlep Ermeni cemaatinden devlet başkanı Hâfiz Esad'a gelen telgraf verilmiştir ve telgrafta Ermeni cemaatinin savaşa destek verdiği ve Arap savaşçılarının kahramanlığını övdükleri belirtilmiştir.

1.19. 24 Ekim ve 25 Ekim Gazeteleri

“Dün düşman ile kuvvetlerimiz arasında Şeyh Tepesi ile orta ve kuzey bölgelerinde çatışma gerçekleşti” denildikten sonra başlık'ta; “ 11 uçak düşürdük. 7 top bataryası yok ettik” denmiş ve cephe gelişmelerine geçilmiştir.

Suriye Cephesi;

“Saat akşam 23.40'ta düşmana ait savaş botları, helikopterler ile Lâzkiye, Banyas gibi sâhil şehirlerini vurmak için saldırmaya çalıştıysa da botlarımız, topçularımız ve hava savunma araçlarımız onları durdurdu. Deniz savaşında düşman botunu batırıp diğer ikisine de hasar verdik. Çatışmalar hâlâ devam etmektedir. Ayrıca bugün içinde düşman kuvvetleri ve kuvvetlerimiz arasında Şeyh Tepesi'nde ve orta ile kuzey bölgelerinde çıkan çatışmalarda topçularımız mevkiilerimizi bombalamayan düşman toplarını ve havanlarını bombalayarak onlara zarar verdi. Kuzey ve orta bölgede ise topçularımız düşman topçu mevkiilerini ve derine ilerlemek isteyen hatlarını bombaladı. Bombalamalarda düşmanın 4 top bataryası, savaş teçhizatları ve tankları vuruldu. Şehirleri vurmak isteyen düşman

uçakları ile Şam'ın kuzey bölgesinde ve Şeyh Tepesi'nde yaşanan çatışmalarda ise 11 düşman uçağı düşürüldü. Karşılıklı atışlar hâlâ devam ediyor.”²²⁴

Mısır Cephesi;

“Düşman ateşkesi ihlâlâ devam ediyor ve açtığı ateş kuvvetlerimizin bulunduğu kanalın doğusundaki ve batısındaki mevkilere kadar geliyor ve ateş için uçaklar, tanklar ve toplar kullanıyor. Kuvvetlerimiz de onu durdurmak için ateş gücüne baş vuruyor. Bu çatışmalarda düşman 3 Miraj ve 4 Fantom tipi uçak ve pek çok tank ve araba ile asker kaybetti.

Düşman ateşkes kararından faydalanarak gece boyunca Defersuvar'daki kuvvetlerinin yardımı ile hücum ederek üzerimize ateş açtı ve kuvvetlerimizde bunları durdurup 4 Fantom ve Miraj tipi uçak düşürdü. Çatışmalar hâlâ devam ediyor. Ateşkes kararını ihlâl eden düşman bunu yapmaya devam ederse onu caydırmak üzere harekete geçeceğiz.”

Mısır askerî sözcüsü yaptığı açıklamada “Düşman ateşkes kararını ihlâlâ devam ediyor özellikle kanalın güneyindeki mevkiilerimizi vuruyor. Kuvvetlerimiz de karşılık vermeye başladı. Çatışmalar devam ediyor. Düşman saldırı noktalarını genişletiyor” demiştir.

Bir sonraki haberde muhtemelen çıkan haberlere karşı olarak (Mısır 3.Ordusu bu tarihlerde İsrail kuvvetlerince kuşatılmıştı.) “Mısır silahlı kuvvetlerinin bütün kuzeyde Port Said'den güneyde Süveyş'e kadar cephe hattında kontrolü tamamen elde tuttuğunu” söylemektedir. Yine haberde İsrail'in gün boyunca ateşkesi ihlâl ederek Mısır kuvvetleri üzerine ateş açtığı²²⁵ bildirilmiştir. Aynı sayfada; Fransız haber ajansına bağlı bir gözlemcinin “Kanal boyunca Mısır'ın başarıları hâlâ mevcuttur” şeklinde verdiği bilgi, Mısır'ın 1941-1953 arası doğumlu ve herhangi bir muâfiyeti bulunmayan gençleri, *vatanın tarihinde geçirdiği en kritik dönemleri* atlatmak ve düşmanı temiz topraklarından atmak için askere çağırdığı, Etiyopya'nın İsrail ile ilişkileri kestiği ve ABD'nin İsrail'e devam eden bir şekilde silah yardımı yaptığını bildiren, haberler verilmiştir.

İkinci sayfada verilen haberlere baktığımızda; yine savaşın ve geline durumun son hâlini diğer Arap gazetelerinin yazılarına göre bir değerlendirmesini görmekteyiz. Değerlendirmeye göre “Devam eden savaş ve eller silahlarda ve savaş alanında şu anda

²²⁴ *el-Ba'as*, 24 Ekim 1973, s. 1.

²²⁵ *el-Ba'as*, “Mısır Silahlı Kuvvetleri...”, 24 Ekim 1973, s. 1.

halkımız bütün irâdesiyle özgürlük savaşına devam ediyor ve bu savaş en fazla dikkat ve hazırlık gerektiren aşamasında ve öyle de olmalı ki düşman âni bir saldırı yapmasın. Savaş için her şeyi yapmaya hazır olmalıyız daha çok toprağı özgürleştirmek ve iyi bir pozisyonda tutunmak, dünyaya kendimizi göstermek için. 25 seneyi İsrail'le savaşarak geçirdik ve onları gayet iyi biliyoruz yalan söylüyorlar. Şimdi barış istiyoruz diyorlarama yalan söylüyorlar ve niyetleri topraklarımızda kalmayı bir şekilde sürdürmek.

Şeyh Tepesi Savaşı: Arap gazeteleri başlıklarında, haberlerinde ve gözlemcilerinin raporlarında sert ve şiddetli savaşı dâima bildiriyorlar.

Araplar'ın Güvenlik Meclisi'nin Kararları ile İlgili Çekinceleri: Güvenlik Meclisi'nin ateşkes kararını açıklamasından sonra bazı soru işaretleri devam ediyor çünkü bazı hükümlerin ne demek istediğı açık değil ve düşman bizi aldatabilir ve kararlarını değiştirebilirler.

Güney kısmında pek çok toprağı özgürleştirdik: Sinâ'da ve Suriye cephesinin güney kısmında pek çok yeri özgürleştirdik. 1948 savaşında düşman ateşkes kararından yararlanarak pek çok asker getirmişti. Güvenlik Konseyi savaşı durdurmak istiyor ve düşman bundan aynı şekilde faydalanabilir. Eğer savaş duracaksa diğer ülkelerden İsrail'in bunu yapacağına dâir garanti istiyoruz.

Gerçek Zafer: Araplar bütün dünyadan düşmanın 1967'de aldığı topraklardan çekileceğı sözünü aldı ama gerçek zafer bunu savaşarak yapmaktır.

Barış Yapmak: Savaşta gördük ki savaş yapabiliriz barışı da biz yapabiliriz. Bütün dünya ABD ve SSCB'nin dediklerine uymak zorunda mı?

En Zor Barış: Nehâr gazetesindeki bir diğer başlığa göre zor savaştan en zor barışa deniyor. Bu savaşı Güvenlik Konseyi'nin müphem ateşkes kararı ile durdurursak İsrail bunu kendi istediğı şekilde kullanabilir. İsrail bu kararı çekince ve belli şartlarla kabul etti çünkü onlar kararı istedikleri şekilde anlıyorlar ve yeni durum (barış kararı) eskisinden (savaştan) daha az önemli değil.

Ateşkes Kararı İki Sebepten Alındı: Ateşkes kararının alınmasının iki sebebi var. İlki İsrail büyük zarar aldı, kaybı büyük ve ABD onu korumak istiyor. İkincisi Araplar'ın tek olarak duruşu ve petrolü silah olarak kullanma kararı almaları. Ayrıca Nehâr gazetesinin bildirdiğine göre karar Filistin halkının haklarını içermiyor.

Hârbîn Kazançları:

1. Müphemlik artık bitti. Araplar kendi güçlerine güveniyorlar.
2. Araplar hakkındaki olumsuz fikir son buldu.
3. İsrail'in kendini üstün görmesi son buldu.
4. İsrail'in güvenli sınırlar²²⁶ anlayışı son buldu.
5. Pek çok Yahudi şimdi İsrail'i maceraya atılmış olarak görüyor.

Savaşı bir amaç için yaptık ve şehitlerimizin kanlarını görmezden gelemeyiz. Arap askerleri İsrail'e onun yaşadığı en zor savaşı yaşattı. Biz buna güvenerek pazarlık masasında gururlanmalı ve güçlü olmalıyız.

Sovyet Başbakanı Kosigin Mısır'a gelip bu karar karşı nasıl tavır almamız gerektiğini tartıştı. Kissenger Tel-Aviv'e gidip Washington'a dönmeden önce açıkladı ki "İsrail bu kararı kabul etmeli" Bu ABD ve İsrail'in karşılaştıkları ilk zorluk ve SSCB üzerine düşen sorumluluğu alacak.

Düşman Son 12 Saatte Çok Kaybetti: Düşman kayıpları bu son 12 saatte savaşın 5 gününde kaybettiğine denk tank ve silah kaybetti.

ABD Çıkarları'nı Bitirmek İçin Çağrı: Filistin Devrimi İçin Ortak Arap Cephesi Genel Sekreteri Kemal Canpolât, Araplar'ın Suriye ve Mısır'a onların hasarlarını giderip yaralarını sarmaları için *yılda 6 milyar dolardan az olmamak şartıyla* (kaç sene olacağı belirtilmemiş) yardım etmesi gerektiğini bildiren bir talepte bulundu. ABD İsrail'e yardımda bulunuyor bizde Araplar'a yardım etmeliyiz diyen Canpolât, Ürdün cephesinin açılması ve Arap askerleri tarafından desteklenmesi ve bu cephenin havadan korunması gerektiğini ve Lübnan'a İsrail'i vurmak için füze verilmesi gerektiğini söyledi. Ayrıca ABD petrol şirketlerine el konması ve ABD bankalarındaki Arap parasının o bankalardan çekilerek çekilen paranın da başka bir paraya çevrilmesi gerektiğini açıklayarak savaşın uzamasının Araplar'a zafer getireceğini bildirdi²²⁷.

²²⁶ Güvenli sınırlar; İsrail tarafından öne sürülen kendisine komşu Arap devletlerinin arazilerinin üs olarak kullanılması sonucu yapılan saldırıları engellemek adına 1967 Savaşında ele geçirdiği toprakları elde tutmak için vurguladığı bir argümandır.

²²⁷ *el-Ba'as*, "Savaş alanında...", 23 Ekim 1973, s. 2.

Arap Odalar Birliği ise savaşta bütün ekonomik silahların kullanılması için çağrı yaptı ve Araplar'ın İsrail'e yardım eden bütün ülkelerle ilişkileri yeniden gözden geçirmesi gerektiği bildirildi²²⁸.

çnc sayfada ise; Kuveyt'in Hollanda'ya petrol satışını İsrail'e yardımı sebebiyle durdurduğunu görmekteyiz. Diğer haberde ise bir Yugoslav gazetesi olan Fiteşreti Novosti gazetesinin "İsrail işgâl edilmiş topraklardan direniş olmadan çekilmeyecektir." şeklindeki haberini görmekteyiz. Haber'de "İsrail'in karara uyarak işgâl edilmiş topraklardan çekileceğine inanmak kendimizi kandırmaktan başka bir şey olmayacaktır. Arap halkı 7 senedir bu konuyla ilgili büyük tecrübe kazandı" denmiş başka bir Yugoslav gazetesi olan Burba'da ise "İsrail'in çöken siyasi, askerî durumu karşısında destek için zaman kazanmak maksadıyla girişeceği her girişim tehlikeli sonuçları beraberinde getirecektir"²²⁹ denmiştir.

Dördüncü sayfada ise; savaşla ilgili resimler "Arap savaşçıları Sinâ ve Golân'da dünyanın övgüsünü alarak Siyonist düşmanın mevkîlerini ve pozisyonlarını nâdir bir kahramanlıkla yok etti" açıklaması ile verilmiştir.

Savaş aslında 22'sinde Mısır'ın, 23'ünde Suriye'nin ateşkesi kabul ile resmî olarak bitmiş olmasına rağmen bütün Arap-İsrail çatışmalarında olduğu gibi bu çatışmada da ateşkes hemen yürrllğe girmemiştir. 25 Ekim gazetesine baktığımızda; "Düşman Ateşkes Kararını İhlâle Devam Ediyor." denmiş verilen bilgilerde Mısır Ordusu'nun Port Said'te ve Süveyş'te saldırılara uğradığı ve bunlara karşılık verdiği ve İsrail'in kanalın batısında yayılmaya yönelik girişimlerini başarısızlığa uğrattığı bildirilmiştir. Saldırıları karşısında Mısır halkı ve ordusunun tek vücut olduğu da bildirilmiştir. Aynı şekilde çatışmaların Süveyşte'de devam ettiğini gazete haberlerinden görebiliyoruz²³⁰.

2. Tarafların Savaşta Aldığı Zararlar

Tarafların savaş süresince aldığı zararlardan pek çok kaynakta ve gazetelerde bahsedilmektedir. Bununla birlikte tahmin edileceği gibi sayılar arasında farklar bulunmaktadır. İki taraf özellikle tank ve uçak kullanımı açısından güçlerini âzami derecede harcamışlardır. Kaynaklarda verilen rakamlarda Mısır ve Suriye'nin birbirlerine denk sayıda takrîben 2.000 tank, üçte ikisi Mısır'ın olmak üzere 500 uçak, asker zâyîatı

²²⁸ *el-Ba'as*, 23 Ekim 1973, s. 2.

²²⁹ *el-Ba'as*, "Yugoslav gazetesi..." 23 Ekim 1973, s. 3.

²³⁰ *el-Ba'as*, 25 Ekim 1973, s. 1.

açısından Mısır tarafında 7.700 kayıp, iki üç katı civârında yaralı, Suriye tarafında 3.500 kayıp ve yine Mısır ile aynı oranda yaralı olduğu²³¹, İsrail'in ise 800'den fazla tank, 114 uçak kaybettiği asker zâyiâtının ise 2.552 ölü ve 3.000 yaralı olduğu, İsrail'in 8.000'i Mısır'lı olmak üzere 9.000 esir aldığı, Mısır'ın ve Suriye'nin ise 250 ve 70-100 arası değişen aralıkta esir aldığı bildirilmelidir. Daha yanlı olduğu anlaşılakta olan bir başka kaynak ise Mısır'ın 12.000 askeri zâyiât verip 35.000 askerinin yaralandığını ve 8.400 Mısır askerinin esir edildiğini ve Mısır'ın 1000 tank, 277 uçak ve 42 helikopter kaybettiğini²³², Suriye'nin ise 3.100 asker zâyiâtı ve 6.000 yaralı verdiğini, 1.150 tank²³³ kaybettiği, İsrail'in ise Sinâ cephesinde 2.687 askerinin öldüğü, 7.251 yaralı ve 314 esir verdiği ve 400 tank ve 107 uçak²³⁴ kaybettiği, Golan'da ise 772 askerinin öldüğü, 453 yaralı ve 65 esir verdiği²³⁵ bildirilmiştir. Gazetede ise gün gün verilen başlıklardaki ve cephe haberlerindeki İsrail kayıplarına baktığımızda 10.000 asker, 770 uçak, 1288 tank, 21 helikopter, 26 bot olarak karşımıza çıkmaktadır. Esir sayısı ise 119'dur. Bununla birlikte 23 Ekim sayısında verilen toplu kayıp ise 353 uçak, 670 tank, 440 zırhlı araç, 22 parça deniz aracıdır. Parasal olarak ise İsrail kaybı 4 milyar İsrail lirasından fazla olarak verilmişken, Arap tarafının parasal kaybını ise tam olarak bilmemekle birlikte 24 Ekim gazetesinde Kemal Canpolat'ın yaptığı "Arap tarafına senelik 6 milyar dolar yardım yapmalıyız" sözünden anlayabiliyoruz.

3. Savaşın Gazete ve Kaynaklardaki Yansımalarının Karşılaştırılması

Yukarıdaki bölümlerde öncelikle 1973 Savaşının uluslararası kaynaklara nasıl yansıdığını ardından da savaşın gazete tarafından izlenişi ve nasıl el alındığını gördük. Daha iyi bir sonuca ulaşabilmek ve iki taraf arasındaki uyumu ya da uyumsuzluğu görebilmek, gerçekleri daha iyi kavramamızı beraberinde getirecektir. Bu yüzden iki kaynağı karşılaştırmak savaşta yaşanıp sonuca yansıyanları netleştirmemiz için gereklidir. 6 Ekim sayısı olmadığı için 7 Ekim'den başlayacağız.

7 Ekim

Kaynaklarda ilk gün Mısır Süveyş Kanal hattını neredeyse ele geçirmiş, Suriye ise Taberiye gölünden 11 km civarında uzaklıkta bulunmakta ve İsrail Golan'da

²³¹ Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, s. 311.

²³² Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, s. 91.

²³³ Dunston-Lyles, *The Golan War, 1973: Sinai*, s. 83.

²³⁴ Dunston-Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Sinai*, s. 91.

²³⁵ Dunston-Lyles, *The Golan War, 1973: Sinai*, s. 83.

direnmektedir. Gazetede ise bugün Şeyh Tepesi (Mount Hermon) 'nin kurtarıldığı ve Süveyş Kanalı'nın Mısır tarafından tamamen geçildiği ve doğu yakasının kurtarıldığından bahsedilmektedir.

8 Ekim

Kaynaklarda Suriye'nin ilerleyişinin kısmen devam ettiği bildirilirken bu ilerlemenin bugün içerisinde kesildiğini görüyoruz. Suriye'nin Golan içerisinde bazı tepeleri ele geçirdiği belirtilmiş fakat İsrail'in başlattığı karşı saldırıyı püskürtmekte başarısız olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte İsrail'in 200 tank ile Mısır'a başlattığı karşı saldırının büyük bir bozguna dönüştüğü ve hava kuvvetlerinin ise SAM sistemi yüzünden başarısızlığa uğradığı bugün ile birlikte İsrail tank kayıplarının 350'ye ulaştığı anlatılmıştır. Gazete'de ise sadece Arap ilerleyişinin devam ettiği ve iki cephede o tarihin gazetesinde de anlattığımız gibi başarılar elde edilmeye devam edildiği bildirilmiştir. Ayrıca kaynaklarda bugün Ürdün ve Irak birliklerinin Suriye'ye varmak üzere harekete başladığı söylenirken bu tarihte Ürdün;'ün iki İsrail uçağı düşürdüğü haberi verilmiş fakat kuvvetlerle ilgili bilgi yok.

9 Ekim

Kaynaklarda Suriye'nin 200 tank ve piyadelerle karşı hücum gerçekleştirdiği kuvvetlerin bir kısmının hareket ettikleri hatta İsrail tarafından geri püskürtüldüğü diğerlerinin ise gün boyu gerilediği İsrail'in Suriye'nin güney cephesi üzerine kapandığı ve Suriye'nin kuzey cephesi ve Kunatra'da gerçekleştirmeye çalıştığı atağın başarısızlığa uğradığı bildirilmiştir. Gazete'de ise ilerlemenin devam ettiği bildirilmekle birlikte düşmanın Golan tepelerini ele geçirmeye çalıştığı ve düşmanın bu sebeple ateş altına alındığı bildirilmiştir. Buradan İsrail'in karşı hücum durumunda olduğunu anlayabiliyoruz. Mısır açısından ise bir kısmı Mısır topraklarında kalan Kantara'nın kanalın doğu kısmındaki bölümünün de Mısır eline geçtiği bildirilirken kaynaklarda Mısır'ın gerçekleştirdiği atağın İsrail tarafından kesildiği ve Suriye'nin Mısır'dan İsrail'e daha çok baskı yaparak Golan'daki baskıyı hafifletmesini istediği bildirilmiştir. Ayrıca 9 Ekim İsrail Genelkurmay başkanı olarak General Gonen yerine General Barlev'in yeniden atandığı gün olarak kaynaklarda geçerken gazetede bir bilgi verilmemiştir.

10 Ekim

Kaynaklarda Suriye zırhlı tümeninin İsrail tarafından püskürtülmesine rağmen Şeyh Tepesi'nde sağlam bir hat tuttuğu Mısır cephesinde ise İsrail uçaklarının gerçekleştirdiği saldırının ağır kayıplarla püskürtüldüğü ve SSCB yardımının Arap cephesine ulaşmaya

başladığı ABD'nin ise İsrail'e yardım göndermek üzere karar çıkarttığı bildirilmiştir. Gazete'de ise Kunatra'nın kuşatıldığı Golan ve Sinâ içlerinde ilerlemenin devam ettiği Şam'a uçakların saldırılar gerçekleştirdiği Bar-Lev hattının Mısır kuvvetleri tarafından kırıldığı bildirilmiştir.

11 Ekim

Kaynaklarda bu tarihte Mısır'ın atağa kalkacağına anlaşıldığı ve İsrail'in karşı atağa Mısır saldırısını püskürttüktan sonra geçeceği bildirilmiştir. Gazete'de ise iki cephede de ilerlemenin devam ettiği, Mısır'ın Sinâ'nın orta bölümünde düşmanla karşılaştığı bildirilmiş ve 9 Ekim'deki İsrail askerî kadrosundaki değişiklik 11 Ekim'de gazeteye yansımıştır. Gazete'ye yansıyan bir başka gelişme ise petrol krizinin ilk habercisi sayılabilecek haberin bugün yayınlanmış olmasıdır. Fakat kaynaklarda bugünün bu özelliği ile ilgili bilgi göremiyoruz.

12 Ekim

Kaynaklarda Kunatra-Şam ekseninde İsrail kuvvetlerinin ilerleyerek Suriye hatlarını yarmayı başardığı fakat Ürdün ve Irak zırhlı birliklerinin yardıma yetiştiği bildirilmiştir. Gazete'de ise denizlerde meydana gelen savaş bildirilirken çatışmaların iki cephede de devam ettiği düşmanın Suriye tarafında kuzey cephesinde atağa kalktığı ve buna karşılık verildiği bildirilmiştir.

13 Ekim

Kaynaklarda İsrail'in Şeyh Tepesi'nde önemli mevzîleri ele geçirdiği ve Suriye'nin 67 Savaşı sonrası oluşan sınırlardan 16 km daha geri çekilerek Şam'a 32 km kala yeni bir savunma hattı kurdukları ve bundan sonra Mısır'a yönecekleri, Mısır'ın ise kanalın doğu yakasındaki İsrail kuvvetlerine uçaklarla saldırıp büyük saldırıya hazırlanmakta olduğu kuvvet yığışı yaptığı bildirilmiştir. Gazete'de ise Suriye cephesinde düşmanın 10-11 Ekim tarihlerinde baskısını arttırdığı fakat bu saldırıların geri püskürtüldüğü, Mısır cephesinde ise İsrail'in Port Said'e saldırdığı fakat Mısır kuvvetlerinin bunu durdurduğu ve İsrail'in bugüne kadarki kayıplarının 4 milyar İsrail Lirası olduğu belirtilmiştir.

14 Ekim

Kaynaklarda Mısır'ın 1000 tank desteği ile büyük bir kuvvetle Sinâ'da İsrail mevkiilerine doğru yapılan plan çerçevesinde 24 km'lik bir yürüme yapılacağı fakat başlayan saldırının bir süre sonra duraklamaya başladığı ve gün sonunda Mısır için ağır

kayıplarla bir hezimete dönüştüğü ve İsrail'in Suriye'ye karşı hava saldırılarını, Şam'ın top atış menziline girdiği gerekçesiyle durdurduğu bildirilmiştir. Bugünün gazetesinde ise Suriye cephesinde düşmanın geri çekilmekte olduğu bildirilmiştir. Mısır'ın ise Sinâ'da aldığı yerleri takviye ile kuvvetlendirdiği ve düşman ile çatışmalara devam ettiği bildirilmiştir.

15 Ekim

Kaynaklarda İsrail'in kanalı Defersuvar noktasından geçmek için hazırlıklara başladığı ve batıya doğru yürüyerek Mısır ile Çin Çiftlikleri savaşlarına girdiği ve İsrail'in Suriye'ye yeni varmış olan Irak zırhlı birliklerine saldırılar gerçekleştirdiği²³⁶ bildirilmiştir. Gazete'de ise Mısır'ın dün başladığı büyük saldırı haber değeri olarak hak ettiği yeri almamış sadece Mısır'ın Sinâ'da yeni yerleri ele geçirdiği bildirilmiştir. Yani Mısır'ın kalkışması yer bulmamıştır. Suriye'nin ise düşmana hücum etmekte olduğu bildirilmiştir.

16 Ekim

Kaynaklarda ilk İsrail birliklerinin kanalı geçtiği, Çin Çiftlikleri savaşının ise kanalın doğusunda devam etmekte olduğu ve kanalı geçen birliklerin Ariel Sharon tarafından Mısır cephe gerisini karıştırmakla görevlendirildiği, Suriye'ye gelen Ürdün zırhlı birliklerinin ise İsrail'e karşı desteksiz bir saldırıya giriştiği²³⁷ bildirilmiştir. Gazete'de ise Suriye'nin düşman mevkiilerine saldırdığı ve düşmanı geri çekilmeye zorladığı ve başkanın yaptığı konuşmada Şam Direnişi'ni övdüğü ve başka bir haberde ise düşman hava kuvvetlerine bağlı bir komutanın askerlerine "Bugün Şam'ı ele geçireceğiz." dediği karşı çıkan askerlerden 8'ini diğerlerinin gözü önünde idâm ettirdiği nakledilmiş, Mısır'ın ise düşmana Sinâ'da âni saldırılarda bulunduğu ve kaçan düşman kuvvetlerini takip ettiği bildirilmiştir.

17 Ekim

Kaynaklarda İsrail'in kanalı geçeceği noktaları anlayan Mısır'ın ateş gücünü buraya yönlendirdiği ve İsrail'in sızma harekâtını gerçekleştirmede zorlandığı fakat İsrail'in planlarının Mısır tarafından henüz kavranmadığı Mısır'ın, İsrail'in kanalı geçeceğini değil Mısır 2. ve 3. ordularına saldırmaya çalışacağını düşündüğü, öğleden sonra ise İsrail'in portatif köprüleri kurmaya başladığı bildirilmiştir. Gazete'de ise Suriye'nin düşman hücumunu durdurduğu ve düşman mevkiilerine hücum ettiği

²³⁶ Dunston-Lyles, *The Golan War, 1973: Sinai*, s. 16.

²³⁷ Dunston-Lyles, *The Golan War, 1973: Sinai*, s. 16.

bildirilmiştir. Mısır'da ise kanaldan gerçekleşen düşman sızmaları sonucu gerçekleşen çatışmalar olduğu bildirilmiştir.

18 Ekim

Kaynaklarda İsrail'in portatif köprüler aracılığı ile Mısır ordularıyla çatışmalar devam ederken kanalı geçmeye başladığı ve geçiş sonrası Mısır içlerinde bir kolun güneye ve ardından Kâhire'ye diğer kolun ise kuzeye ve daha sonra Kâhire'ye yönelmeye başlayacağı anlatılmış Çin Çiftlikleri savaşlarını ise İsrail'in kazandığı, Suriye cephesinde ise Suriye-Irak-Ürdün birlikleri tarafından İsrail'e karşı yapılan koordinasyonsuz atakların olduğu²³⁸ gazetede ise Suriye tarafında çatışmaların devam ettiği ve kuzey bölgesinde düşmana karşı koyuşların olduğu Mısır'da ise Sinâ'nın orta kısımlarında çatışmaların devam ettiği bildirilmiştir.

19 Ekim

Kaynaklarda, İsrail'in Mısır içinde ilerlemeye devam ettiği Kâhire-Süveyş, Kâhire-İsmailiye yollarının kesilmek üzere olduğu kuzeyde ise gerek arazi şartları gerekse Mısır kuvvetlerin direnişinin İsrail ilerlemesini yavaşlattığı ve ayrıca İsrail Hava Kuvvetleri'nin de piyadelerini desteklediği ve Mısır Genelkurmay Başkanı İsmail Şazlı'nın durumu bizzat yerinde gördüğü bildirilmiştir. Ayrıca SSCB Başbakanı Aleksı Kossigin'in iki gün önce Enver Sedat'ı ateşkes için iknaya geldiği fakat Sedat'ın bunu kabul etmediği bu yüzden Kosigin'in Sovyet uyduları tarafından çekilmiş, düşmanın Mısır içindeki durumunu gösteren resimlerle ikna için yeniden geldiği yazılmıştır. Gazete'de ise Suriye tarafında düşmanın Taberiye gölü etrafından sızmaya çalıştığı fakat düşman üzerinde baskı kurulduğu, Mısır'da ise Sinâ'da orta bölgede çatışmaların hâlâ devam ettiği nakledilmiş Aleksı Kosigin'in geldiği ve Enver Sedat'la üç uzun görüşmede bulunduğu yazılmışsa da görüşmelerin içeriğine değinilmemiş ve 17'sindeki gazetede de Kosigin'in yaptığı ziyaret yer bulmamıştır. Yine bu tarihin gazetesinde İsrail Genelkurmay Başkanı David el-Azar'ın yerine, önce General Gonen'in görevine atanan, General Berlif'in getirildiği bildirilmektedir. Fakat kaynaklarda bu konuyla ilgili bir bilgi verilmemektedir.

20 Ekim

Kaynaklarda Mısır Generalkurmay Başkanı General Şazlı'nın kalan kuvvetleri, kurtarmak için geri çekelim fikri Enver Sedat tarafından onaylanmayınca görevini General el-Gamassi'ye bıraktığı ve artık Mısır'ın sadece direnişte kalarak ateşkesi beklediği

²³⁸ Dunston-Lyles, The Golan War, 1973: Golan, s.16.

yazılmıştır. Gazete’de ise çatışmaların Suriye cephesinde düşmanın kuzey noktalarında ulaşmayı başardığı noktalarda, Sinâ’nın ortasında devam ettiği ayrıca sızma yapmaya çalışan düşmanlarda çatışmaların sürdüğü bildirilmiştir. İsrail’in savaş boyu 10.000 asker kaybettiği nakledilmiştir.

21 Ekim

Kaynaklarda İsrail kuvvetlerinin Süveyş’e yakın bölgeleri ele geçirdiği ve Mısır 3. Ordusu’nun etrafını sarmakta olduğu Mısır’ın direniş gösterdiği yazılmıştır. Gazete’de ise Suriye’nin güney ve kuzeyde düşman üzerine saldırılar gerçekleştirdiği, Mısır’da ise Defersuvar bölgesinde çatışmaların düşmanla devam ettiği nakledilmiştir.

22 Ekim

Kaynaklarda ateşkesin akşam saat 18.50 civârında devreye girdiği iki tarafında savaşta amaçlarını gerçekleştiremediği Ariel Sharon’un İsmailiye-Kâhire yolunu ateş altına aldığı fakat ele geçiremediği, Güney’de Adan ve Megen kuvvetlerinin Süveyş-Kâhire yolunu kesip şehrin eteklerine ulaştıkları fakat şehri ele geçiremedikleri ve Mısır 3. Ordusu’ndan pek çok kişiyi esir etmelerine rağmen pek çok birliğinde direnmeye devam ettiği ve İsrail kuvvetlerinin Şeyh Tepesi’nin ele geçirdiği bildirilmiştir. Gazete’de ise Suriye cephesinde Şeyh Tepesi’ne düşman indirmesi yapıldığı ve düşman ile çatışmaların devam ettiği bildirilmiş, Mısır cephesinde ise Defersuvar’da çatışmaların devam ettiği ve İsrail’in kanalın batısındaki (kanalı geçen) kuvvetlerinin tamamen çevrildiği bildirilerek İsrail’in savaş boyu kaybınının 203 uçak, 25 helikopter, 600 tank, 600 zırhlı araba ve 22 bot olduğu nakledilmiştir.

23 Ekim

Kaynaklarda ateşkes olmasına rağmen çatışmaların devam ettiği ve Suriye’nin ateşkesi kabul ettiği bildirilmiştir. Gazete’de ise Şeyh Tepesi’nde ve Defersuvar’da çatışmaların sürdüğü, 22 Ekim’de çıkan ateşkes kararına Mısır’ın uyduğu Suriye’nin ise karar üzerinde hâlâ tartışmakta olduğu bildirilmiştir.

Kaynaklar ve gazete arasında günlerin uyumu bu şekildedir. Kaynaklarda bugünden sonrasına gidilmezken, gazetede çatışmaların hâlâ sürmekte olduğu bildirilmeye devam edilmiştir. Zaten Arap-İsrail çatışmaları aslında 1948’den bu yana hiç kesilmemiş uygulamaya giren ateşkesler çatışmaları bitirmeye kadir olamamıştır. Gazete’nin savaş sonrası sayılarına baktığımızda hâlâ savaşla ilgili haberler hızını kesmemekte ve Suriye’nin gerçekleştirdiği direnişten bahsedilmektedir.

SONUÇ

Suriye Devlet sisteminin özelliklerini aklımızda tutmakla birlikte, iletişimin toplumsal mânâda, mesajlar aracılığı ile mesajı veren ve mesajı alan arasında toplumsal etkileşim olduğunu, medyayı da toplumsal bağlamda en büyük iletişim aracı olarak ele alıp düşündüğümüzde, Suriye özelinde o dönem medyasını daha rahat tahlil edebiliriz. Buradan hareketle, sistem içinde yaşayan insanların belirli haber alma kaynaklarının -en temel olanlarından biri o dönem için gazetedir- savaşın şartları içerisinde yaşayan bir rejiminin sınırları içinde tutuluyor olması bizi toplumsal yönlendirmenin, sistemi yönetenler tarafından kolayca yapılabildiği gerçeğine ulaştırmaktadır. İşte bu noktada fikriyatımızı açıklamak bakımından en uygun düşünce olarak karşımıza, Marksizmin konuya olan yaklaşımı çıkmaktadır.

Marksist düşünce çerçevesinde en çok tartışılan sorulardan biri, maddi pratik bazında açıklanmak durumunda olan gerçekliğin, düşüncelerin ve kültürün, yine onları hayata aktarmadaki en büyük araç olan ve insanı özgürleştirdiği sanılan dil tarafından, nasıl olup da yanılsamaya uğratılmakta olduğudur. Bu sorunun cevabı yine Marksizm tarafından, insanların içinde yaşamaya mahkûm oldukları fakat kendileri tarafından oluşturulmayan, sadece tâbi olabildikleri şartların oluşturduğu, insanların kim ve ne olduklarını sorularına verebildikleri cevabın yine bu şartlar tarafından yaratılan terimlerle sağlandığı, şeklindedir. Buradan “yönetici düşünceler”²³⁹ kavramına ulaşan Marksizm bu kavramı da; yönetici, maddî güce sahip olan sınıfın, zihin emeğine de sahip olduğu ve zihinsel gerçekliği ürettiği noktasına ulaşır. Fakat ona göre, bu sadece maddi ilişkilerin oluşturduğu şartların, sözsel dışı vurumundan ibaret olup, yalnızca gerçekliğin bir yanılsamasından meydana gelmektedir. Bu yanılsamanın nasıl düzenleneceği ve dağıtılacağı yönetici sınıf tarafından belirlenir.

Bu noktada tezimizin fikrî çerçevesi belirlemekte ve ulaştığımız sonuç netleşmektedir. Bu çözümleme her ne kadar kapitalist toplumlardaki ideolojinin oluşumu

²³⁹ Stuart Hall, “Culture, the Media and the 'Ideological Effect’”, *Mass Communication and Society*, James Curran, Michael Gurevitch, and Janet Woollacott (Ed.), Edward Arnold, London 1977, s. 335.

ve kitleler arasında nasıl benimsendiğini veriyorsa da kanâatimizce, savaş döneminde sosyalist sisteme sahip bir toplum olma iddiasındaki Suriye için, iktidardaki yönetim tarafından halka savaşı ve savaşın getirdiği sonuçları nasıl görmeleri gerektiği çerçevesinde yapılan yönlendirmeyi ve bu konuda medyanın rolünü de nasıl okumamız gerektiğini bize göstermektedir.

Bununla birlikte gazete ile gerçekler arasında bizim “gizli uyum” dediğimiz bir muvâfakiyet vardır. Örneğin kaynaklarda İsrail’in 13’ünde Suriye cephesindeki karşı koyuşu bitirmek üzere olduğu, Şam’ı top atışı menziline aldığı ve Suriye’yi 67 sınırlarının gerisine ittiği ve Suriye cephesine 15’i sonrası ağırlık vermeyerek tamamen Mısır’a yöneldiği bildirilmektedir. Gazete’de ise bu gerçek kabul edilmese de İsrail’in 10-11’inde ciddi biçimde Suriye’ye yüklenmeye başladığı ve 7’sinde kurtarıldığı iddia edilen Şeyh Tepesi’nde önemli çatışmaların yaşandığı bildirilmiştir. Burada bir göz ardı ediş varsa da, İsrail’in ilerleyişine dâir bir kabul de mevcuttur. Aynı şekilde Mısır’ın 14 Ekim’deki başarısızlığı kaynaklara yansımakla birlikte 15 Ekim sayısında duyurulması beklenen bu hücumun, propaganda aracı olarak kullanıldığını düşündüğümüz gazetede başarısızlık sebebiyle bildirilmemiş olması çok normaldir. Hücumun etkilerinin 2-3 günlük döneme yansıtacağını düşünsek bile, sayılarda bir Mısır hücumu ya da zaferi değil sadece Sinâ’da ve sonrasında Defersuvar’da yaşanan çatışmaları görebiliyoruz. Defersuvar’da çatışmaların olması ise İsrail’in kanalı geçerek Mısır tarafında bulunuyor olması demektir. 18 Ekim sonrası sayılarda Mısır cephe haberlerinde genelde gördüğümüz şeyde budur. Haberler’de Sinâ orta bölgesinde ve Defersuvar’da çatışmaların devam ettiği yazılmıştır. Fakat kaynaklarda savaşın sonuna doğru Mısır 3.Ordusu’nun tamamen kuşatıldığı ve İsrail’in Mısır içerisinde zorda olsa ilerlemeye devam ettiği bildirilmiştir. İsrail Hava Kuvvetleri’nin de birkaç gündür tamamen Mısır’a yöneldiğini düşündüğümüzde çatışmaların gazetede belirtildiği gibi sınırlı bir bölgede ilerleme olmaksızın gerçekleşiyor olması mantıksız gözükmektedir. Zaten gazete kısmı içinde de yer verdiğimiz bir yorumda *Suriye’nin düşmanı Banyas’a ittiğini ve Mısır kuvvetlerinin ise hücumu kalktığı ve eski durumun tamamen değişeceği* bildirilmiştir. Defersuvar haberlerinin gazetede yer buluyor olması bahsettiğimiz gibi ilerleyişin kabul edildiğini göstermektedir. Fakat bazı kaynakların iddia ettiği gibi bu ilerleyiş çok kolay olmamış Mısır direniş göstermiş ve bu da gazeteye yansımıştır. Diğer bir nokta ise, savaşın kararının alınış tarihi gazetede, Haddam’ın konuşmasında Haziran 1973’te verilmiş olduğudur. Bu bilgiye bir kaynaktan rastlamaktayız. Orada verilen bilgide 21 Ocak’ta Suriye ve Mısır’ın kararlaştırdığı, 6

Haziran'da ise Mustafa Talas'ın, Kahire'ye varıp savaş planını sonlandırdıkları bildirilmiştir²⁴⁰.

Gazete'nin tarzı açısından dikkat çeken bir diğer nokta ise, 67 Savaşının başarısızlığının vurgulanıyor olması ve 67 Savaşının sonucunun, alınan hezîmetin şiddetli eleştirisi yapılmaktadır. Buradan anladığımız gazetenin, hem insanları bir amaç doğrultusunda toplamak ve eski kayıplara yönelerek insanların hislerinin harekete geçirilmesi için bir araç olarak kullanıldığı ve eski rejim ile yeni rejim arasındaki ayrımı ortaya koymaktır.

Değınmemiz gereken bir diğer konu ise savaş dönemi sonrası yaşanan ve savaşın sonucuna dolaylı olarak katılan Kunatra ve Sinâ'nın, Suriye ve Mısır'a dönüşüdür. Bunların savaşın dolaylı sonuçları olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Zirâ, bu olayların gerçekleşmesi savaşın direkt sonuçları değildir. Savaş bittiğinde İsrail iki cephede 1967 sınırlarının ötesine geçmişti. 11 Kasım²⁴¹, 18 Ocak²⁴² 1974 tarihlerinde yapılan antlaşmalarla Mısır ve İsrail arasında çatışma yaşanması olasılığı en aza indirilmiş, İsrail kanalın batı yakası olan Mısır tarafından çekilmiş ve Mısır-İsrail arasında Suriye'yi yalnız bırakmaya yönelik olarak başlayacak yaklaşma süreci ilerleme göstermektedir. İsrail'in Sinâ'dan çekilişi ise 17 Kasım 1978 Camp David Antlaşması'na denk gelmektedir. Kunatra meselesine gelince, Kunatra'nın Suriye'ye yeniden katılımı ise Suriye'nin yıpratma savaşını bir silah olarak kullanıp çatışma hâlini devam ettirmesi ile 31 Mayıs 1974 yılında yapılan antlaşmayla denk gelmektedir. Bu antlaşma ile İsrail, Kunatra'dan geri çekilmeyi Suriye'nin devam ettirdiği çatışmalar sonucu kabul etmiştir. Golan meselesine baktığımızda buranın hâlâ İsrail'e âit olduğunu görürüz.

Bir diğer nokta ise savaşın akışı içinde Filistinle ilgili yapılan açıklamalar ya da verilen haberlerdir. *İşgâl edilmiş topraklar* tanımı çerçevesinde verilen Filistin ve burada yaşayan Filistinliler'in gerçekleştirdikleri, İsrail'i hedef alan operasyonlara bolca yer verilmiştir. Hâfız Esad dönemi ile birlikte yaşanan kırılmada, askerî tarzın Salâh Cedîd döneminde kullanılan ve başrolü Filistinliler'in çektiği yıpratma taktiğinden, cephe savaşı anlayışına kaydığını bilmekteyiz. Bu sebeple Filistinliler ile ilişkili yıpratma hareketinin aslında temel araç olduğu dönem geride bırakılmıştır. Fakat bu sorun, yeni iktidâra gelmiş

²⁴⁰ Dunston-Lyles, *The Golan War, 1973: Golan*, s. 15.

²⁴¹ Bernard Reich, *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Aldwych, London 2004, s. 45.

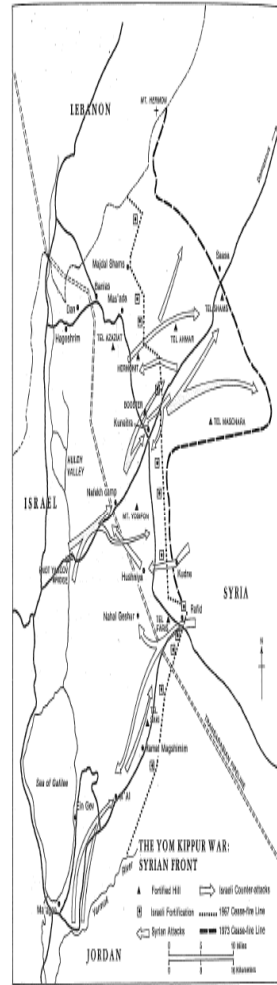
²⁴² Bernard Reich, *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, s. 45.

bir yönetim tarafından halkı mücadelesine katması ve Arap milliyetçiliği ile İslam davasının alevlendirilmesi yönünde güçlü bir argüman olarak ele alınmıştır.

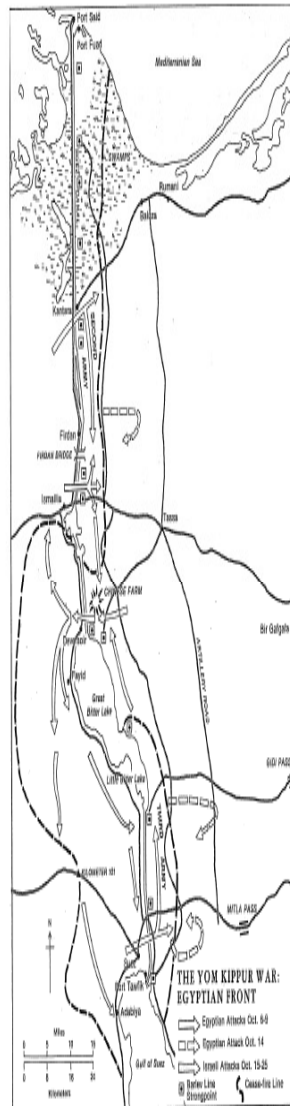
Sonuçta, Mısır ve Suriye savaş içerisinde izledikleri politikalar ile pek çok devleti İsrail'e karşı Soğuk Savaş konjonktürü içinde yanlarına çekmeye başaracak politikaları uygulamaya muvaffâk olmuşlardır. Suriye özelinde bu başarılı politika ve propaganda faaliyetleri gazeteye yansıtılmıştır. Bununla birlikte cephesel kayıpları değerlendirirken, 1946'da bağımsızlığını kazanmış ve genç bir devlet olarak sayılabilecek Suriye için şüphesizki savaşın, özellikle modern silahlarla yapılan savaşın yeni bir tecrübe olması göz önünden ayrılmaması gereken bir gerçektir. İsrail açısından cephesel kazançları değerlendirirken ise genç olmakla birlikte Yahudi nüfusun, yaşadığı Avrupa tecrübesine ve onların modern bilim, devlet organizasyonu ile modern orduların, taktiklerin ve silahların kısacası yeni düzenin bir parçası ve köklü bir iştirâkçisi oluşları göz önünde bulundurulmalı ve karşılıksız ABD desteğinin önemi vurgulanmalıdır.

EKLER

EK 1: GOLAN CEPHESİ (KAYNAK: Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1982, 4. Basım, s. 290)

EK 2:SİNÂ CEPHESİ (KAYNAK: Nadav Safran, *Israel The Embattled Ally*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1982, 4. Basım, s. 290)

**EK 3: Suriye 9. Sınıf Tarih Ders Kitabı Özgürlük Savaşı Kısmı s. 150-153 (19. Ders)
Ekim (Özgürlük) Savaşı**

Özgürlük Savaşı, Ekim ayının 6. günü 1973 yılında Mısır ile Suriye arasında alınan ortak kararlarla sömürgeci İsrail'e karşı gerçekleştirildi. Bu savaş Arap halkının çıkarlarını gerçekleştirmek açısından *Haziran 1967 başarısızlığından* sonra en büyük dönüm noktalarından biri oldu. Ve başkan Hâfız Esad şöyle söyledi:

Düşmanı topraklarımızdan temizlemek için kalkıştığımız bu şeref ve onur savaşı zafer yeminimiz oldu.

Hârbîn muhtelif alanlarda etkisi;

A-Özgürlük Savaşı'nın Dâhili Neticeleri:

1. Suriye Arap halkının kendisine ve askerî kuvvetlerine olan güveni yeniden sağlandı.
2. Halkımızın özgürlük yolunda engel teşkil eden zorlukları ve engelleri aşma kudreti kanıtlandı.
3. İç cephede birlikteliği gösterdi.
4. Halkımızın hazır olduğunu ve fedakarlığını gösterdi.

B- Özgürlük Savaşı'nın Askerî Neticeleri:

1. Askerlerimizin cesaretlerini ve gelişmiş silahları kullanmadaki başarılarını kanıtladı.
2. Siyonist ordunun efsanesinin korkulacak bir şey olmadığını gösterdi.
3. İlk kez siyonist düşmanın elinden savaş açma konusundaki dizginler alındı.
4. İlk kez Suriye ve Mısır cephelerinde düşmana karşı âni bir saldırı gerçekleştirmenin taktikleri hayata geçirildi.

C- Özgürlük Savaşı'nın Arap Sahası'ndaki Neticeleri:

1. İşgâl edilmiş toprakların kurtarılacağı duyguları Arap halkında güçlendirildi.
2. Arap'ların İsrail ile olan çatışmalarında tek bir halk ve birlik içinde olduğu gösterildi.
3. Petrol'ün savaşta silah olarak kullanımının önemi ortaya çıktı.

D- Özgürlük Savaşı'nın Dünya'daki Neticeleri:

1. Filistin ve Arap sorununu anlamış olan devletlerin sayısı arttırıldı.
2. Filistin'in varlığı BM tarafından tanındı.
3. Devletler arası güvenlik ve barış platformunda Arap kuvvetinin önemi ön plana çıkarıldı.
4. Pek çok üçüncü dünya ve İslâm ülkeleri İsrail ile ilişkilerini kesti.

E- Özgürlük Savaşı'nın İsrail Alanı'ndaki Neticeleri:

1. İsrail'in varlığı sarsıldı. İsrail madden ve insan olarak büyük zarar aldı.
2. İsrail büyük bir iktisadî darbe aldı ve iş hayatı durdu.
3. İsrail'in büyük planları ve siyonist göç savaşta alının yenilgi sebebiyle büyük darbe aldı.

F- Yıpratma Savaşı:

Ateşkes kararına Mısır'ın uymasından sonra Suriye savaşta tek başına kaldı. Bundan sonra Suriye liderliği tek başına yıpratma savaşı yapma kararı alarak Golan tepelerinde ve Hermon'da (Şeyh Tepesi) 82 gün devam etti. Bu savaş neticesinde ordu ve halkta güven ve maneviyât yükseltildi. Kunatra özgürleştirildi. Suriye böylece devletlerarası alanda ağırlık kazandı. Bunun sonucunda İsrail'i dâimî seferberlik durumuna koyup iktisâdını felç ettik. Böylece özgürlük ve yıpratma savaşı iki parlak sayfayı Arap halkının çağdaş tarihine yazdı ve şerefini geri aldı.

BİBLİYOGRAFYA

- ARI, Tayyar, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş, Diplomasi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2004.
- CLEVELAND, William L.-Martin Bunton, *A History of The Modern Middle East*, Westview Press, Philadelphia 2009, 4. Basım.
- CORM, George, “Thoughts on the Roots of Arab-Israeli Conflict”, *Journal of Palestine Paletsine Studies*, XXI/3, (Yaz, 1992), s. 71-79.
- DEVLIN, John F., “The Baath Party: Rise and Metamorphosis”, *The American Historical Review*, c. 96, nr. 5, (Aralık 1991), s. 1396-1407.
- DAWISHA, Adeed, *Arab Nationalism in Twentieth Century: From Triumph to Despair*, Princeton, New Jersey 2003.
- DUNSTON, Simon- Kevin Lyles, *The Yom Kippur War 1973: Golan Heights*, Osprey, London 2003.
- GALVANI, John-Johnson Peter-Rene Theberge, “The October War: Egypt, Syria, Israel”, *The MERIP Reports*, 22, (Kasım 1973), s. 3-21.
- GRENVILLE, J. A. S (Ed.), *A History of the World From The 20th to the 21st Century* , Routledge, New York 2005, 5. Basım.
- HALL, Stuart, “Culture, the Media and the 'Ideological Effect’”, *Mass Communication and Society*, James Curran, Michael Gurevitch, and Janet Woollacott (Ed.), Edward Arnold, London 1977, s. 315-348.
- MANN, Joseph, “The Conflict with Israel According to Neo-Ba'ath Doctrine”, *Israel Affairs*, XIII/1, (Nisan, 2010), s. 116-130.
- KHOURI, Fred J., *The Arab-Israeli Dilemma*, Syracuse University Press, New York 1985, 3. Basım.
- PIPES, Daniel, *Greater Syria the History of An Ambition*, Oxford University Press, NewYork 1990.
- REICH, Bernard, *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Aldwych, London 2004.
- SAFRAN, Nadav, *Israel The Embattled Ally*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge 1982, 4. Basım.

TAL, David, "Arab-Israeli Wars 1948-1973", *The Encyclopedia The Cold War*, Spencer C. Tucker (der.), ABC-CLIO, California 2008.

WIDROW, Martin, *The Israeli Army in the Middle East Wars 1948-1973*, Osprey, Londra 1982.

WUMSER, David, "Sinai War (1956)", *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Bernard Reich (Ed.), Aldwych Press, London 1996.

—————, "Six Day War (1967)", *A Historical Encyclopedia of The Arab-Israeli Conflict*, Bernard Reich (Ed.), Aldwych Pres, London 1996.

Gazeteler:

el-Ba'as, 7 Ekim 1973-25 Ekim 1973.

ÖZGEÇMİŞ

1985'te İstanbul'da doğdu. Bahariye İlköğretim Okulu'ndan mezun olup, aynı okulda orta öğrenimini tamamladı. Fenerbahçe Lisesi'nden mezun olup İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler anabilim dalında dört yıllık üniversite eğitimini tamamlayarak Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri anabilim dalında yüksek lisans yaptı.